

ត្រៃបិណ្ណ
មរតកខ្មែរ

ប្រជុំ
ប្រជុំប្រតិបត្តិ តាមការសម្រេច
ប្រជុំប្រតិបត្តិ-កិច្ច
ប្រជុំប្រតិបត្តិ តាមការសម្រេច
ប្រជុំប្រតិបត្តិ
ប្រជុំប្រតិបត្តិ តាមការសម្រេច
ប្រជុំប្រតិបត្តិ តាមការសម្រេច
ប្រជុំប្រតិបត្តិ តាមការសម្រេច

ប្រជុំប្រតិបត្តិ

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๓๗ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

วารสารโพธิยาลัย ฉบับเดือนมิถุนายน เล่มนี้เป็นฉบับ “รู้จักบ้านของตัว เทียบทั่วพระไตรปิฎก” ซึ่งเป็นชื่อหนังสือของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่แสดงแก่คณะสงฆ์และญาติโยมวัดญาณเวศกวัน คำวันปาติโมกข์ ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ ต่อมาคณะผู้จัดทำได้นำไปถอดเทป และส่งไปถวายให้ท่านตรวจทาน เมื่อท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ตรวจทานเสร็จแล้ว ทางวัดญาณเวศกวัน ได้นำไปตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มเล็กๆ เพื่อการเผยแพร่เป็นธรรมทาน

นิตยสาร “สารคดี” ฉบับ ๔๐๑ ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๑ ได้จัดทำฉบับ “พระไตรปิฎก” ในลักษณะสารคดีให้ความรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎก นับเป็นการให้ความสำคัญแก่พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่เก็บไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์กล่าวว่า เมื่อเราอยู่ในโลกของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พุทธบริษัททั้งสี่ พระไตรปิฎกจึงเปรียบเสมือนบ้านของเรา เราควรที่จะรู้จักบ้านของเราอย่างเข้าใจ และอาศัยอยู่ในบ้านของเราอย่างรอบรู้ เพื่อจะได้รับประโยชน์จากการอยู่อาศัยในบ้านได้อย่างเต็มที่

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้เมตตาอธิบายขยายความให้เห็นว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ พระวินัย พระสุตฺต และพระอภิธรรม แต่ละส่วนประกอบด้วยกี่เล่ม แต่ละเล่มมีเนื้อหาอะไรบ้าง จึงถือได้ว่า เป็นหนังสือที่ช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาในพระไตรปิฎกอย่างคร่าวๆ ทำให้ผู้สนใจสามารถเลือกอ่านในสิ่งที่ต้องการทราบไปตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้วารสารโพธิยาลัย จึงจัดทำฉบับ รู้จักบ้านของตัวฯ ขึ้นมา โดยมีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากนิตยสารสารคดี เป็นการเจาะลึกในลักษณะที่เน้นสาระทางธรรมเป็นหลัก เช่น อ่านพระไตรปิฎกแล้วจะได้อะไร โดยมีผู้ให้คำตอบเป็นทั้งพระภิกษุสงฆ์ ในคอลัมน์ วิถีฆราวาส กับท่านอาจารย์พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร และมีทั้งอุบาสกที่อ่านพระไตรปิฎกต่อเนื่องเสมอมาหลายสิบปี และได้ประโยชน์จากการอ่านนั้น แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับ

ชีวิตและงานของท่าน อ่านเรื่องนี้ได้จาก พระไตรปิฎกกับอุบาสกคนหนึ่ง เจ้าของคำบอกเล่านี้คือ อาจารย์ธนู มาลากุล ณ อยุธยา ศิลปินอิสระผู้มีความสุขที่สุดท่านหนึ่งจากการได้อ่านพระไตรปิฎกและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน

บทความในเล่มนี้ล้วนมีความเข้มข้น หนักแน่นด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชน ชนิดที่หาอ่านที่ไหนไม่ได้ นอกจาก วิถีฆราวาส ของท่านอาจารย์พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ที่ยอดเยี่ยม แจ่มแจ้ง และคอลัมน์ ในประสบการณ์ ของอาจารย์ธนู มาลากุลฯ แล้วเราขอแนะนำบทความ ตามพระปามาเรียนธรรม ของท่านธีรปัญญา ซึ่งได้ตอบปัญหาหลากหลายที่น่าสนใจเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการบวชของนายแพทย์หนุ่มเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ที่มีอนาคตรุ่งโรจน์รออยู่ และเหตุผลที่ท่านตัดสินใจเลือกมาเรียนธรรมที่สำนักเรียนวัดจากแดง เป็นระยะเวลาานหลายปีแล้ว อ่านจบแล้วทุกท่านจะรู้สึกมีกำลังใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรมมากขึ้น

เริ่มแล้วฉบับนี้ เรื่องชุด ของ วิเทศทัตย์ ตอนใหม่ล่าสุด ได้แก่ พระติสสเถระ หรือ พระโมคคัลลิตฺตฺตฺติสสะ พระอาจารย์ของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งในสมัยนั้นมีอลัชชี (ผู้ไม่มีงานอายุ) เข้ามาปลอมบวชในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เพื่อแสวงหาลาภสักการะ ซึ่งพระเจ้าอโศกมีพระราชประสงค์จะกำจัดอลัชชีเหล่านั้น จึงโปรดให้พระอาจารย์ของท่านตรวจสอบความรู้ในพระธรรมวินัยของพระ ปรากฏว่าจับพระที่สอบไม่ผ่าน สึกได้ถึงหกหมื่นรูป เป็นเหตุให้ท่านและพระเจ้าอโศกมหาราช ถูกกล่าวหาว่าใจแคบ และโหดร้ายมาก แต่ถ้าไม่ทำเช่นนั้นพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทอาจจะผิดเพี้ยนไปไม่เหมือนเดิมในครั้งพุทธกาลก็เป็นได้

นอกจากพระโมคคัลลิตฺตฺตฺติสสะจะมีชื่อเสียงทางด้านบู้ จากการปราบอลัชชีแล้ว ท่านยังมีชื่อเสียงทางด้านบู้อีกด้วย จากผลงานการจัดการสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๓ โดยท่านเป็นองค์ประธาน และพระเจ้าอโศก

มหाराชเป็นองค์อุปถัมภ์ ทำให้พระธรรมวินัยมีความบริสุทธิ์ จากนั้นไม่นานพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระสมณทูตไปประกาศศาสนา ๙ สาย รวมถึงดินแดนสุวรรณภูมิ ทำให้ประเทศไทยของเราได้รับอานิสงส์จากผลงานนี้ของท่านด้วย

จึงกล่าวได้ว่า ทั้งพระโมคคัลลีบุตรติสสะและพระเจ้าอโศกมหาราชมีคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อความเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบดั้งเดิม ของพระบรมศาสดาของเรา และเรื่องราวของพระโมคคัลลีบุตรติสสะนั้น จึงมีความโลดโผนสนุกสนานน่าสนใจเป็นอันมาก

อย่าได้พลาดแม้แต่ตอนเดียว

โพธิยาลัยฉบับนี้เป็นฉบับขึ้นต้นปีที่ ๔ ต้องขออภัยท่านผู้อ่านหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นมาว่า วารสารออกช้า ไม่ตรงกับเดือนต่างๆ ซึ่งคณะผู้จัดทำได้เคยเรียนให้ทราบแล้วว่า คณะผู้จัดทำเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น ทำงานนี้ด้วยใจมุ่งมั่นในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา สรรหาบทความดีๆ มานำเสนอให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน คณะผู้จัดทำแต่ละท่าน มีภาระหน้าที่ประจำทำอย่างหนาแน่น บางท่านมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ โดยสละเวลาที่พอมี มาช่วยกันจัดทำวารสารนี้

อย่างตั้งใจ ค่อยๆ ทำไปให้ดีที่สุด จึงทำให้วารสารแต่ละเล่ม กว่าที่จะสำเร็จออกมาได้ ต้องใช้เวลานานกว่าปกติ ทำให้ออกช้าไปบ้าง จึงเรียนมาเพื่อทราบอีกครั้งหนึ่ง และขอยืนยันว่า ถึงแม้จะออกช้า แต่ก็เต็มไปด้วยคุณภาพทั้งเนื้อหาและการจัดทำ ซึ่งท่านจะทราบด้วยตนเอง หากได้อ่านวารสารโพธิยาลัยทุกฉบับตั้งแต่หน้าแรกจนหน้าสุดท้าย

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา
พระครูธรรมธรสุนนต์ นนทีโก
อัครมหาบัณฑิต

บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมมาลงกาโร

บรรณาธิการบริหาร
พินิตา อังจันทร์เพ็ญ
panitaang@gmail.com

รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
Acharak7153@gmail.com

ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุรพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com

ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุศลนนโท)
pk.krun21@gmail.com

กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์ : ๐๒-๕๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มิถุนายน ๒๕๖๑
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก : อ.ปัญญา วิจินธนสาร
ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์
ออกแบบปก : อ.บัญชา หนังสือ
เครดิตภาพ
ชานิกโนภิกขุ, True Little Monk,
ศิลปิน กิตติ ปริเมธาชัย,
ศิลปิน ธนู มาลากุล ณ อยุธยา
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จากทาง Internet ทุกท่าน

ศิลปกรรม
สมมิตรกรู๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สมมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

- ❁ วิสัชนาธรรม :
พระไตรปิฎก มรดกจากพระพุทธเจ้า
พอจ.มหาประนอม ธมมาลงกาโร.....๓
- ❁ ธรรมปริทัศน์ :
รู้จักบ้านของตัว เทียบทั่วพระไตรปิฎก (๑)
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)...๑๓
- ❁ ขวนอ่านพระสูตร : ไม่ต้องกังวล
พระอาจารย์ชยสาโร.....๒๓
- ❁ ปัญญาปริทัศน์ : ตวงภูมิปฏิบัติ
ธีรปัญญา.....๒๖
- ❁ ขวนรู้ : พระธัมมเจดีย์
ธัมมปุชโกภิกขุ.....๔๒
- ❁ โยมถาม พระตอบ : ตามพระปามาเรียนธรรม
ธีรปัญญา.....๔๕
- ❁ ในประสบการณ์ :
พระไตรปิฎกกับอุบาสกคนหนึ่ง
อ. ธนู มาลากุล ณ อยุธยา.....๕๑
- ❁ มองเทศ - มองไทย : พระติสสะเถระ (๑)
วิเทศพยัคฆ์.....๖๐

หากท่านผู้อ่านมีความประสงค์จะติดต่อกองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัย หรือต้องการแสดงความคิดเห็น ดิชม หรือให้คำแนะนำใดๆ กรุณาติดต่อได้ที่อีเมล pk.krun21@gmail.com (พระครูประคุณสรกิจ หรือพระมหาการุณย์ กุศลนนโท) ขอขอบคุณทุกความคิดเห็น

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทาน และบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป

พระไตรปิฎก มรดกจาก พระพุทธเจ้า

รูปแบบของพระสูตร เรียกว่า “สังคิติกสูตร” คือพระสูตรในรูปแบบการสังคายนา ที่รวบรวมพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ จัดเป็นหมวดหมู่อย่างนี้ๆ พระที่บวชเข้ามาในภายหลังก็ให้ศึกษาแนวนี้ เป็นการศึกษาภาคบังคับเพื่อที่จะพ้นจากนิสสัย

คือช่วงแรกพระบวชมาไม่นานก็บรรลุ แต่หลังจากนั้นสิกขาบทมีมากขึ้น การล่วงละเมิดมีมากขึ้น แต่ก็ได้บรรลุ ก็มีภาคบังคับคือให้เรียนภาคปริยัติกับปฏิบัติควบคู่กัน โดยที่การเรียนปริยัติกับปฏิบัติ สิ่งแรกเลยคือเรียนเพื่อพ้นจาก **นิสสัย นิสสัย** แปลว่า ถู้อำสอนจากครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่ง **นิสสยาจารย์** คือต้องอาศัยครูบาอาจารย์ขมวดเข้ามา ต้องอาศัยอะไรบ้าง เช่น อาศัยปริยัติ ในส่วนของภิกขุปาติโมกข์ ภิกขุณีปาติโมกข์ ส่วนที่ ๒ คือข้อวัตรต่างๆ เช่น ชั้นธกวัตร มหาวัตร เสขิยวัตร ข้อต่อมาก็คือ การทำสังฆกรรมต้องสวดบาลี สวดกรรมวาจาภาษาบาลี เป็น ข้อต่อมาก็คือ สมณะ - วิปัสสนากรรมฐาน ต้องรู้พอที่จะปฏิบัติด้วยตนเองได้

ปุจฉา : พระไตรปิฎกมีความสำคัญอย่างไรเจ้าคะ

วิสัชนา : นอกจาก เป็นแหล่งรวบรวมคำสอนแล้ว พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ดูก่อนอานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราตถาคตตรัสไว้แล้ว จะเป็นศาสดาแทนตถาคต หลังจากตถาคตปรินิพพานแล้ว พระธรรมคือพระสูตรกับพระอภิธรรม วินัยก็คือพระวินัย เพราะฉะนั้น พระไตรปิฎกจึงเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์

ปุจฉา : ในสมัยพุทธกาล บรรยาการการศึกษาเป็นอย่างไร

วิสัชนา : สมัยนั้นไม่เรียกว่าพระไตรปิฎก เรียกว่า ธรรมะ หมวดนิกายต่างๆ ช่วงแรกๆ พระพุทธองค์ก็เทศน์ หลังจากนั้นพระสาวิกาก็ได้รวบรวม จัดหมวดหมู่พระธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสแล้ว ด้วย

ข้อต่อมาพระสูตรสี่ภควาระ (หยุดพักสวด ๑ ครั้ง = ๑ ภควาระ) ตอนนี้อย่างไทยก็เอามาทำเป็นบทสวดมนต์ฉบับหลวง ๒๙ สูตร ชื่อพระสูตรสี่ภควาระ เรียนรู้พระสูตรเหล่านี้ เพื่อที่จะปกป้องตนเอง และเพื่อที่จะอนุเคราะห์ญาติโยม นั่นก็คือปริยัติกับปฏิบัติที่พระเณรต้องเรียนรู้

และสุดท้าย พรรษาครบ ๕ พันนิสสัยได้นั้นคือบรรลุนิติภาวะของความเป็นพระ คือให้ปริยัติกับปฏิบัติควบคู่กันไป คือวางแผนตั้งแต่อยู่ในโบสถ์ ให้เรียนอนุศาสน์ ๘ อย่าง ก็คือการใช้ชีวิตของพระ ต้องอาศัยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสซ์ สิ่งเหล่านี้จะได้จากที่ไหน และ *ปาราชิก ๔ ข้อ* คือ ห้ามฆ่ามนุษย์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามอวดอุตตริมนุสสธรรม ห้ามเสพเมถุน เรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในโบสถ์ พร้อมกับกรรมฐาน ๕ คือ *ตจปัญจกรรมฐาน* ได้แก่ เกสา (ผม) โลมา (ขน) นขา (เล็บ) ทันตา (ฟัน) ตโจ (หนัง) เป็นต้น

ปุจฉา : ตั้งแต่บวชก็ให้เรียนเรื่องพวกนี้ก่อนเลย ใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : ใช่ เจริญพร *หลักสูตรที่ ๑* เรียนพร้อมกันทั้งปริยัติ - ปฏิบัติ เรียนตั้งแต่บวชพร้อมกันเลย ปริยัติก็คือ อนุศาสน์ ๘ อย่าง และก็ปฏิบัติคือส่วนของกรรมฐาน ได้แก่ ตจปัญจกรรมฐาน ออกจากโบสถ์แล้วให้ไปเรียนวินัยต่อ เรียนสังฆาทิเสส เป็นต้น จนจบ แล้วในส่วนของปฏิบัติ ก็ไปเรียนกรรมฐานหมวดอื่นอีก ๕ หมวดจนจบอาการ ๓๒ พอบจบอาการ ๓๒ แล้ว ก็เรียนนามกรรมฐานที่ตรัสว่า ต้องเรียนอย่างนี้ ต้องศึกษาอย่างนี้ ต้องทำอย่างนี้ มีแสดงอยู่ในวินัยปิฎก ในหมวดโอวาทวรรค ข้อที่ ๓ ที่เกี่ยวกับ ภิกขุโนวาทกสิกขาบท สิกขาบทที่บอกคุณสมบัติของพระที่จะไปอบรมสั่งสอนภิกษุณีได้

ปุจฉา : อธิบายย่อๆ มีอะไรบ้างเจ้าคะ

วิสัชนา : ก่อนที่จะไปสั่งสอนภิกษุณีได้ ดูแลตัวเองได้หรือยัง ต้องเรียนภิกขุปาติโมกข์ ภิกขุณี-ปาติโมกข์ ต้องรู้ชั้นชกวัตร มหาวัตร เสขียวัตร ต้องสวดกรรมวาจาเป็น ต้องรู้ทั้งสมณะ - วิปัสสนากรรมฐาน ทรงจำพระสูตรสี่ภควาระ และข้อสุดท้าย พรรษาครบ ๕ นั่นคือ ดูแลตัวเองได้แล้ว

ปุจฉา : หากจะมาเป็นครูบาอาจารย์ จะต้องเรียนอย่างไรเจ้าคะ

วิสัชนา : *หลักสูตรที่ ๒* เป็นอาจารย์สอนคนอื่น ต้องเรียนมากกว่านี้ เรียนรู้พระไตรปิฎกครบระบบ คือ เรียนรู้พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม โดยเฉพาะเน้นพระวินัยปิฎก อรรถกถาของพระวินัยปิฎกทั้งหมด และในส่วนของพระสูตร ๓ นิกาย และในส่วนของพระอภิธรรม ก็มีธัมมสังคณี และวิภังค์ เป็นต้น ต้องมีความรู้เหล่านี้ จึงจะเป็นอาจารย์สอนคนอื่นได้ ถ้าไม่มีองค์ความรู้เหล่านี้ ไม่นอนุญาตให้เป็นอาจารย์ของผู้อื่น

สรุปคือ หลักสูตรที่ ๑ ดูแลตัวเองได้ หลักสูตรที่ ๒ เป็นอาจารย์สอนผู้อื่นได้ หลักสูตรที่ ๓ เป็นอุปัชฌาย์ได้

ปุจฉา : เป็นอุปัชฌาย์นี้ ยิ่งยากเข้าไปอีก ใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : ใช่ เจริญพร *หลักสูตรที่ ๒* (เป็นครูบาอาจารย์) บังคับอายุพรรษาด้วย อย่างต่ำต้อง ๑๐ พรรษาขึ้นไป พอถึง *หลักสูตรที่ ๓* เป็นอุปัชฌาย์ วินัยปิฎกต้องเรียนทั้งหมด แล้วพระสูตรต้องเรียนหลายนิกาย พระอภิธรรมก็ต้องเรียนจนครบทั้งหมด ต้องมีองค์ความรู้เหล่านี้ครบ และต้องมีพรรษาครบ ๒๐ พรรษา จึงจะเป็นอุปัชฌาย์บวชกุลบุตรได้ ให้โอวาทภิกษุณีได้ ในพระไตรปิฎกได้ตราไว้ชัดเจน

ปจฺฉา : ท่านให้ความสำคัญกับพระวินัยมากเลย พระวินัยนี้ท่านถือถึงอะไรเจ้าคะ

วิสัยขนา : พระวินัยจะเป็นการจัดการ “*วติกกมกิลส*” กิลสที่จะไปล่งละเมิดผู้อื่น ไปจาบจ้วงผู้อื่น ฉะนั้น ถ้ามีวินัยแล้ว จะไม่ล่งละเมิดผู้อื่น สิ่งแรกคือ ความน่าเลื่อมใส ยังผู้ไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ยังผู้เลื่อมใสแล้ว ให้เลื่อมใสยิ่งๆ ขึ้นไป พระพุทธรองค์ตรัสว่า เมื่อพระวินัยยังมีอยู่ พระศาสนาก็ยังอยู่ ชื่อว่าวินัย เป็นอายุของพระศาสนา

ปจฺฉา : คือศิลปะใหม่เจ้าคะ พระอาจารย์

วิสัยขนา : โข เจริญพร ถ้ารักษาศิลปะเป็น คนที่ยังไม่เลื่อมใสก็จะเลื่อมใส คนที่เลื่อมใสแล้วจะเลื่อมใสยิ่งๆ ขึ้นไป เป็นวินัยปิฎก *สำหรับผู้รักษาศิลปะเอง* *วติกกมกิลส* กิลสที่จะก้าวล่งละเมิดผู้อื่น *ข่มไว้ได้ด้วย “วินัยหรือศิลปะ”* ผู้พบเห็นก็จะเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ก็เหมือนทางโลก สิ่งแรกคือต้องละลายพฤติกรรม พฤติกรรมผิดยังมีอยู่ ต้องละลายพฤติกรรมก่อน ก่อนที่จะให้ทำอะไรเข้าไป การละลายพฤติกรรมในพระพุทธศาสนา ก็คือเบญจศีลนี้แหละ

ปจฺฉา : สาธุเจ้าคะ ที่มาของการเกิดพระไตรปิฎก มีเหตุมาอย่างไรเจ้าคะ

วิสัยขนา : มีครั้งหนึ่ง พระสารีบุตรได้ไปกราบพระพุทธเจ้า เพราะในขณะที่ท่านเข้าฌาน และได้

ตรวจดูว่า ศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ องค์ไหนตั้งอยู่ได้นาน องค์ไหนตั้งอยู่ไม่ได้นาน พอเข้าฌานไปดูแล้ว เห็นศาสนาของพระพุทธเจ้าบางพระองค์ ตั้งอยู่แค่ Generation* เดียว บางพระองค์ก็สอง สาม บางพระองค์ก็หลาย Generation พอเห็นอย่างนั้นแล้ว ก็รีบไปทูลพระพุทธองค์ “*ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอให้พระองค์ทรงรับบัญญัติพระวินัย ธีรบรรวมพระธรรมวินัยเถิดพระเจ้าข้า*” (ตอนนั้นวินัยยังไม่ได้บัญญัติ)

พระพุทธองค์ตรัสว่า “*สารีบุตร เหตุยังไม่เกิดวินัยยังไม่บัญญัติ*” ต่อมา หลังจากมีเหตุเกิดแล้ว การบัญญัติพระวินัยก็เกิดขึ้น มีการบัญญัติวินัยสิกขาบทนั้นสิกขาบทนี้แล้ว และพระสูตรก็มีพอสมควรแล้ว หลังจากนั้นพระสารีบุตรก็ได้รวบรวม โดยใช้หลักการที่รวบรวมให้พระสาวกรูปอื่นดู เป็นแบบอย่าง คือพระสารีบุตรแสดงพระสูตรชื่อ “*สังคิตติสูตร*” คือเอาพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสมารวมเป็นระบบ สังคายนา เป็นหมวดเป็นหมู่

ปจฺฉา : “*สังคิตติสูตร*” นี้เป็นต้นแบบของการสังคายนาเลย ใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัยขนา : เจริญพร ต้นแบบการสังคายนา มาจาก *สังคิตติสูตร* *ทสุตตรสูตร* เป็นพระสูตรที่ท่านพระสารีบุตร รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหมวดหมู่ ให้ง่ายต่อการศึกษาคจำ

ปจฺฉา : พระสารีบุตรท่านสมเป็นพระธรรมเสนาบดีเจ้าคะ แล้วตอนที่ยังไม่มีพระไตรปิฎก ท่านคงสวดสาธยายกัน เพราะเหตุใดสมเด็จพระพุทโธษาจารย์จึงสรุปว่า สมัยก่อนที่มีการทรงจำด้วยการสาธยาย มีความถูกต้องแม่นยำกว่ายุคหลังที่มีการบันทึกลายลักษณ์อักษร เจ้าคะ

วิสัยขนา : สมัยก่อน การทรงจำมีความแม่นยำกว่า เพราะท่านมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สมัยก่อน

*Generation ชั่วอายุคน, รุ่น

ท่านฟังแบบตั้งอกตั้งใจ ฟังแบบทะลุทะลวง ไม่ต้องฟังอุปกรณ์ ฟังแล้วให้เข้าใจ ให้จำได้ แล้วเอามาทวนบ่อยๆ ไม่ให้ลืม เมื่อมีการฟังให้เข้าใจ จำได้ แล้วก็มาทวนอยู่บ่อยๆ เรียกว่า **สวดสาธยาย**

สมัยก่อน ท่านจะสอนหนังสือกันด้วยปาก ฟังโดยไม่ได้เขียนลงกระดาษ ฟังเสร็จแล้วเข้าใจ แล้วสวดสาธยายกลับไปกลับมา เรียกว่า **“ต่อหนังสือ”** ครูบาอาจารย์จะพูดให้ฟัง ลูกศิษย์ก็จำ ว่าตาม แล้วก็ท่อง แล้วก็มาทวน ทุกเช้าทุกเย็น แล้วครูบาอาจารย์ก็จะมาต่อ (สอนต่อ) แล้วก็จำไว้ที่ละประโยค แล้วก็ทบทวนบ่อยๆ ไม่ให้ลืม

ยุคแรกสมัยแรก พระอริยะหรือพระอรหันต์มีเยอะ สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นเมื่อฟังเข้าใจ จำได้ ไม่ลืม องค์ที่มีความจำเป็นเลิศ ไม่ลืมเลย ในช่วงแรกๆ คือ พระอานนท์ กับหมอชีวก ๒ ท่านนี้ ทำบุญแล้วปรารถนาว่า **“ขอให้ข้าพเจ้าจงมีความทรงจำเป็นเลิศ”** หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ตอนขึ้นสู่สังคายนา คนที่จำพระพุทธพจน์ได้ทั้งหมดคือพระอานนท์ ตอนนั้นท่านยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ก็จริง แต่ด้วยบุญกุศลที่ได้ตั้งจิตปรารถนาว่า **“ขอให้สามารถทรงจำพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ได้ทั้งหมด”** บุญนั้นก็สัมฤทธิ์ผลสุดท้ายพอท่านได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็ได้เข้ามาร่วมสังคายนาครั้งที่หนึ่ง ตามที่ทราบกันแล้ว

ปจฺฉา : พระไตรปิฎกมีการจัดหมวดหมู่อย่างไร เจ้าคะ พระอาจารย์

วิธีชฺนา : ถ้าหมวดใหญ่ๆ ก็มี ๓ คือ หมวดพระวินัย หมวดพระสูตร หมวดพระอภิธรรม โดย หมวดของ **พระวินัย** เน้นเรื่องศีล ๒๒๗ ของภิกษุ เน้นเรื่องศีลของภิกษุณี ศีลของพระทั้งหมด อยู่ในหมวดพระวินัย ในส่วน**พระสูตร** จะเป็นธรรมะที่ปรารถ

บุคคลเป็นหลัก แล้วก็ตั้งเข้าสู่ธรรมะ ตั้งเข้าสู่ อริยสัจ ๔ ในส่วน**พระอภิธรรม** จะเน้นสภาวะธรรมล้วนๆ เลย ไม่ได้ยกบุคคลมาเป็นหลัก เน้นในส่วนสภาวะธรรมเลย

ดังนั้น ธรรมะในส่วนของพระสูตรกับพระอภิธรรม จะมีข้อแตกต่างกัน พอจัดเป็นหมวดใหญ่ๆ แล้ว จากนั้นก็จัดเป็นหมวดย่อย

อย่าง**พระวินัย** มีหมวดย่อย ๕ หมวด มีอักษรย่อก็คือ อา ปา ม จุ ป **อา** คือ อาทิกัมมิกะ **ปา** คือ ปาจิตตียะ **ม** คือ มหาวัคค์ **จุ** คือ จุลวัคค์ **ป** คือ ปริวาร **อา** คือ อาทิกัมมิกะ นั่นคือในส่วนของอักษรย่อ อักษรย่อนี้ จะย่อแบบสังคายนา บ้านเราจะย่ออีกชื่อหนึ่ง เพราะฉะนั้นในหมวดของพระวินัยให้ย่อตามหมวดของพระวินัย ห้าชื่อนี้มีที่มาอย่างไร นี่เป็นอักษรย่อของพระวินัย

ในส่วน **พระสูตร** หมวดที่มีเนื้อความยาวๆ ก็มาตั้งหมวดหมู่ไว้ **“ทีฆนิกาย”** ที่สั้นกว่านั้นเรียกว่า **“มัชฌิมนิกาย”** จากนั้นก็มี **“สังยุตตนิกาย”** **สังยุตต** คือประกอบเรื่อง ก็คือปรารถบุคคล เช่น ปรารถเทวดาแล้วทรงแสดงธรรม ก็เรียกว่า เทวดาสังยุตต์ เป็นต้น

ปจฺฉา : แล้วมีหมวดอื่นอะไรอีกบ้างไหมเจ้าคะ พระอาจารย์

วิธีชฺนา : **“อังคุตตรนิกาย”** คือหมวดธรรม ๑ หมวดธรรม ๒ หมวดธรรม ๓ หมวดธรรม ๔ จนถึงหมวดธรรมที่มี ๑๑ อย่าง หมวดธรรมที่มีอย่างเดียว ประกอบด้วยอะไรบ้าง หมวดธรรมที่มี ๒ อย่าง ๓ อย่าง ประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีอีกหมวดหนึ่ง ที่เหลือนอกจากนี้ คือพระสูตรเล็กๆ น้อยๆ ปกิณกะ กระจัดกระจาย ทั่วๆ ไป หรือไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ที่กล่าวมา ก็เรียกว่า **“ขุททกนิกาย”** แปลว่า หมวดเล็กน้อย, ปลีกย่อย, เบ็ดเตล็ด

ปุจฉา : หมวดพระอภิธรรมแบ่งอย่างไรเจ้าคะ ยากมากเลย พวกโยมจำเป็นต้องเรียนใหม่เจ้าคะ

วิสัชนา : พระอภิธรรมแบ่งเป็น ๗ หมวด เริ่มตั้งแต่ ส วิ ธา ปุ ก ย ป ตัวย่อนะ ส คือ ธัมมสังคณี วิ คือ วิภังค์ ธา คือ ธาตุกถา ปุ คือ ปุคคัลบัญญัติ ก คือ กถาวัตถุ ย คือ ยมก ป คือ ปัญฐาน ๗ หมวดด้วยกัน เช่น ธัมมสังคณี แสดงมาติกา คือ หัวข้อธรรมที่เป็นสภาวะล้วนๆ ถ้าย่ออภิธรรมให้เห็นภาพรวมง่ายๆ ก็คือพูดถึง **จิต เจตสิก รูป นิพพาน** คำว่า **จิต** คือจิตใจของคนเรา **เจตสิก** คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ **รูป** คือ รูปขันธ์ **นิพพาน** คือ ชั้นวิมุตติ **พระอภิธรรมนี้ พูดถึงเรื่องขันธ์ทั้ง ๕ ที่เป็นกองทุกข์ การกำจัดทุกข์ได้ คือต้องพบพระนิพพาน**

ปุจฉา : เอาขันธ์ ๕ มากุยกัณอย่างเดียวนะคะ

วิสัชนา : เจริญพร ใครอยากจะหลุดพ้น ต้องคุยเรื่องขันธ์ ๕ พ้นจากขันธ์ ๕ จะเกิดชั้นวิมุตติไปได้อย่างไร อภิธรรมนี้ยาก คนที่ไม่มีบุญบารมีฟังไม่รู้เรื่อง ยุคหลังมีพระเถระที่ท่านอ่านรู้เรื่องแล้วสงสารอนุชนรุ่นหลัง ท่านจึงย่อเนื้อหาอภิธรรมที่จะเรียนให้ง่ายขึ้น ย่ออภิธรรมที่เป็นบาลีที่ยากๆ ย่อให้เป็น ๙ ปริจเฉท เรียกว่า **พระอภิธัมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉท**

ปุจฉา : ที่ว่าง่ายนี้ คือท่านย่อแล้วหรือเจ้าคะ

วิสัชนา : ๙ ปริจเฉท พูดถึง ๒ เรื่องคือ รูปธรรมกับนามธรรม พูดถึงสมณะและวิปัสสนา อะไรคือรูป อะไรคือนาม รูปแต่ละตัวทำหน้าที่อะไร นามแต่ละตัวทำหน้าที่อะไร จิตก็เป็นนาม เจตสิกก็เป็นนาม รูปคือรูปธรรม พ้นจากรูปนามขันธ์ ๕ คือนิพพาน (ชั้นวิมุตติ) อภิธรรม ๙ ปริจเฉท ภาพรวมเป็นเรื่องรูปนาม อภิธรรมก็จะอธิบายไว้ชัดเจน คนเรียน

อภิธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติ จะเกิดความเข้าใจ เห็นแจ้งได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องเรียนเพื่อเอาไปสอบ แต่ต้องเรียนเพื่อทำความเข้าใจ นำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง เจริญพร

ปุจฉา : วันก่อนพระอาจารย์มหาภิรมย์ท่านเทศน์ว่า “เรียนยากมาก ต้องใช้ทุก CPU ในสมองเลยที่จะเรียนอภิธรรม แล้วก็บอกว่าไม่แปลกใจเลยที่พระพุทธเจ้าทรงเกิดฉัพพวรรณรังสีจากการพิจารณาธรรมในพระอภิธรรม” อยากให้อธิบายคำกล่าวของท่านเจ้าคะ

วิสัชนา : เจริญพร ธรรมะที่ลึกซึ้งที่สุด ที่ยากที่สุดคือธรรมะในอภิธรรม โดยเฉพาะใน **คัมภีร์มหาปัฏฐาน** ที่ท่านเกิดฉัพพวรรณรังสี เกิดจากทรงพิจารณาธรรมะหมวดที่ลึกซึ้งที่สุด ที่เราสวดในงานศพ บทสวดทำว่า “เหตุปัจจัยโย อารัมมณปัจจัยโย..” นั่นคือ “ปัจจัยการ” **ปัจจัยการ มี ๒ ส่วน ปฏิจสมุบาทที่เรียกว่า ปัจจัยการ คัมภีร์มหาปัฏฐาน ก็เรียกว่า ปัจจัยการ** แปลว่า อาการของเหตุของปัจจัย ที่เกิดขึ้นตามสภาวะของมัน ยากลึกซึ้ง แต่มีความน่าอัศจรรย์อยู่อย่างหนึ่ง คือ **ลาดลึกไปตามลำดับ** ไม่โกรกชั้น ถ้าตั้งใจเรียนตั้งใจปฏิบัติ ก็สามารถทำความเข้าใจได้ คือไม่ใช่ลึกแบบหยั่งไม่ถึง ไม่เหมือนใจคน หยั่งเท่าไรรู้ก็ไม่ถึง แต่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ลึกยิ่งกว่าใจคน แต่มีความน่าอัศจรรย์ตรงที่สามารถหยั่งถึงได้ ธรรมะของพระพุทธเจ้า **ลึกโดยเหตุ** เรียกว่า **ธัมมคัมภีระ ลึกโดยผล** เรียกว่า **อถถคัมภีระ ลึกโดยการรู้แจ้งแทงตลอด** เรียกว่า **ปฏิเวธคัมภีระ ลึกโดยการแสดง** เรียกว่า **เทศนาคัมภีระ** ลึกโดยอาการทั้ง ๔ อย่าง ลุ่มลึกขนาดไหน แต่มีความน่าอัศจรรย์ตรงที่ว่า สามารถศึกษา เรียนรู้ ตรึกตรองตามแล้วก็เห็นสิ่งต่างๆ ตามสภาวะนั้นได้ อันนี้คือความน่าอัศจรรย์ ๔ ประการ ของพระธรรมวินัย

ปุจฉา : แล้วพระไตรปิฎกของมหายาน ต่างจากของเถรวาทอย่างไรเจ้าคะ

วิสัชนา : พระไตรปิฎกมหายานมี ๒๐๐ เล่ม แต่ไม่มีพระอภิธรรมปิฎกเลย มีแต่พระวินัยกับพระสูตร พระวินัยก็มีไม่มาก แต่พระสูตรจะมีเยอะ ส่วนพระอภิธรรมจะไม่มีเลย ก็มีคราวหนึ่งอาตมาได้ไปร่วมประชุมกับองค์ดาไลลามะ ท่านบอกว่า “ในฝ่ายมหายานของเรา มีแต่วินัยกับพระสูตร มีอยู่ ๒๐๐ กว่าเล่ม แต่ไม่มีพระอภิธรรม” ตอนนี้อยู่ทางฝ่ายมหายาน (วัชรยาน) กำลังแปลอภิธรรมไปสู่มหายาน คือมหายานยุคหลังๆ เขาประยุกต์เพื่อให้เข้าใจง่ายๆ อะไรที่ยากๆ เขาก็ตัดออกไปปรับเพื่อให้อยู่รอดได้

ปุจฉา : แต่ของเถรวาทยึดของเก่า ไม่เปลี่ยนแปลง ?

วิสัชนา : พระพุทธเจ้าตรัสมาอย่างไร เถรวาทก็ยึดไว้อย่างนั้น เป็นทางเพื่อหลุดพ้น

ปุจฉา : อย่างนี้ทางมหายานก็เผยแพร่ได้ง่ายกว่าใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : เผยแพร่ได้ง่ายกว่า แต่ว่าเปลี่ยนจากทองแท้เป็นทองเหลือง ทองเก้ จริงอยู่ การประยุกต์ก็ทำให้คนเข้าใจง่าย เหมือนกับบออยากจะชมดอกไม้ แต่โน้มลงมาติดดิน คือดึงฟ้าให้ต่ำ ตอนที่จะได้ชื่นชมก็กลายเป็นดอกดิน ไม่ใช่เป็นดอกไม้แล้ว

ปุจฉา : เรื่องศีลเรื่องวินัย ในมหายานก็ไม่เคร่งครัดเหมือนของเถรวาทใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : เจริญพร เขาประยุกต์เพื่อให้อยู่ได้ สุราก็ดื่มได้ อาหารเย็นก็ทานได้ สุดท้ายภรรยา ก็มีได้ เพื่อให้อยู่ได้ แต่ว่าการอยู่ได้นี้ ศีลก็ได้ไม่ใส่ใจ สมาธิใส่ใจพอประมาณ วิปัสสนาปัญญา ก็ไม่ได้ใส่ใจ เน้นไปทางปรัชญา คำคม ที่ฟังแล้วกินใจ

ซึ่งใจ แล้วอยากช่วยเหลือคนอื่น คือมหายานนี้เน้นโพธิสัตว์ ช่วยเหลือผู้อื่น แต่ไม่เน้นเพื่อการหลุดพ้น แต่มองฝั่งเถรวาทว่าอยากหลุดพ้นคนเดียว เห็นแก่ตัว ไม่อยากช่วยผู้อื่น ของเขาช่วยเหลือคนทั้งโลกหลุดพ้นแล้ว เขาจึงจะหลุดพ้นทีหลัง ความคิดประยุกต์ก็ไปได้เรื่อยๆ สังสารวัฏจึงยาว

ปุจฉา : ไกลไปจากหลักเลย

วิสัชนา : เจริญพร หลักหาย มีครั้งหนึ่งพระญี่ปุ่นพระมหายาน ท่านก็บอกว่า “ถ้าจะศึกษาพุทธศาสนาที่แท้ต้องศึกษาเถรวาท” อาตมาถามท่านว่าทำไมท่านไม่บวชในเถรวาทล่ะ ท่านตอบว่า “อ้อ ตอนนั้นเขา ประยุกต์ไปไกลมาก เขาอยู่อย่างนั้นกันจนชินไปแล้ว”

ปุจฉา : พระพุทธเจ้าเน้นว่าให้มีพระวินัยเป็นหลัก ก่อนที่จะหล่อหลอมอะไรออกมาได้ ต้องมีศีล คิดอย่างนั้นก็ได้หลักแล้วสิเจ้าคะ

วิสัชนา : เจริญพร เขาถือศีลกินเจ ศีลที่จะถือมีไม่กี่ข้อ ศีลเพื่อหลุดพ้น ศีลที่บัญญัติกันขึ้นมาใหม่ เช่น ไม่ทานเนื้อสัตว์ ทานแต่มังสวิรัต อะไรต่างๆ คือไปเอาศีลแบบที่พระเทวทัตนำเสนอ ศีลแบบสุดโต่ง ไม่ใช่อย่างที่พระพุทธเจ้าต้องการ

ปุจฉา : เข้าใจแล้วเจ้าคะ แล้วยุคปัจจุบันนี้พระไตรปิฎกแปลกกันไปกี่ภาษาแล้ว ใช้ฉบับไหนเป็นมาตรฐานหรือเป็นหลักที่ใช้อ้างอิงกันเจ้าคะ

วิศิขนา : ตอนนี้เรายึดฉบับ “ฉัฐสูสังคายนา” เป็นหลัก แต่จะแปลเป็นหลายภาษา ทั้งภาษาสิงหล ไทย พม่า ลาว เขมร โรมัน เยอรมัน อังกฤษ รัสเซีย มองโกเลีย ฯลฯ **สังคายนาคั้งที่ ๖** ก็เกือบ ๗๐ ปีแล้ว (พ.ศ. ๒๔๙๘) เอาอันนี้เป็นหลัก เป็นมาตรฐานร่วมกัน เพราะไม่ใช่พระพม่าทำประเทศเดียว พระไทยก็ส่งตัวแทนไปร่วม พระเขมร พระลาว พระลังกา พระเถรวาท ๕ ประเทศ ส่งตัวแทนประเทศไปร่วม ครบทั้งหมดเลย

ปุจฉา : เป็นฉบับนานาชาติจริงๆ อยากให้พระอาจารย์เล่าถึงความประทับใจตั้งแต่เริ่มศึกษาพระไตรปิฎกเจ้าคะ

วิศิขนา : ได้ศึกษาตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ ตอนนั้นได้เรียนนักธรรมจบแล้ว ไปเรียนอภิธรรมจบมัชฌิมัตริถึงได้ไปเรียนบาลีใหญ่ที่วัดท่ามะโอ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ เรียนได้ ๓ ปี จึงได้เรียนพระไตรปิฎก แต่พอเรียนไปแล้วได้เห็นความลึกซึ้งของพระไตรปิฎก เห็นว่าครูบาอาจารย์บ้านเราไม่เพียงพอ จึงอยากจะเรียนให้มากกว่านี้ ทราบว่าทางพม่ายังมีสอนอยู่ จึงตัดสินใจไปเรียนต่อที่ประเทศพม่า

ตอนนั้น สอบบาลีใหญ่ของวัดท่ามะโอผ่าน สอบเปรียญธรรม ๓ ประโยคก็ผ่าน แล้วก็อยู่เมืองไทยนี้สอบเปรียญ ๕ ผ่านแล้ว บาลีใหญ่ผ่านแล้วก็ไปเรียนพม่า ก่อนจะไปเรียนพม่า ก็ต้องเรียนภาษาพม่า อ่านออกเขียนได้หมดแล้ว ก่อนไปก็มาอยู่วัดมหาธาตุฯ มาเรียนภาษาพม่าเพิ่มเติม ทำพาสปอร์ต ทำวีซ่า สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อจ อาสโภ) ส่งไป ๔ รูป ตอนนั้นส่งไปให้ไปศึกษาพระไตรปิฎก ชื่อโครงการ “**พระใจสิงห์**” ไปเรียนมาอย่างยากลำบาก ต้องรู้จริง ตั้งใจเรียนจริง ต้องมีพื้นฐาน จึงจะเรียนไหว เตรียมตั้งแต่ปี ๒๕๒๙ แล้ว แต่ได้เดินทางไปจริงๆ ก็ต้นปี ๒๕๓๐ อาตมาไปเรียนอยู่ที่นั่นนาน ๑๒ ปี

ปุจฉา : โอ้โฮ นานจริงๆ เจ้าคะ พระอาจารย์ไปอยู่เมืองอะไรบ้างนะเจ้าคะ

วิศิขนา : อยู่เมืองอมรปุระ อยู่ร่างกุ้ง อยู่หลายเมือง แต่อมรปุระอยู่นาน ที่นั่นมีชาวต่างชาติคืออาตมารูปเดียว ๓ องค์ที่เหลืออยู่ร่างกุ้ง อยู่องค์ละวัดๆ แล้วก็เรียนตามหลักสูตรของเขา และสามารถสอบหลักสูตรของเขาได้ ปีแรกที่ไปก็สอบหลักสูตรของเขาผ่าน ติดอันดับ ๑ , ๒ , ๓ จาก ๗๐ องค์ เนื่องจากว่าเคยเรียนพื้นฐานจากเมืองไทยไปแล้ว พอไปที่โน่นก็เลยเข้าใจได้ง่าย จึงติดอันดับต้น เรียนไปด้วย ปฏิบัติไปด้วย ใช้เวลาทั้งหมด ๑๒ ปี จบธัมมาจริยะ และได้เรียนกรรมฐานด้วยพอสมควร

ปุจฉา : สาธุเจ้าคะ เรียนจบมาแล้ว พระอาจารย์กลับมาพัฒนาการศึกษาสงฆ์ในเมืองไทย เริ่มต้นมาสอนที่วัดจากแดงนี้เลยหรือเปล่าเจ้าคะ

วิศิขนา : กลับมาที่วัดมหาธาตุฯ ก่อน แล้วก็เปิดการเรียนการสอนที่วัดมหาธาตุฯ หลายปี ที่เรียนที่สอนล้น ไม่มีที่จะนั่งเรียน ไม่มีที่จะใช้สอย อาตมาจึงมองดูว่าที่วัดมหาธาตุฯ คับแคบ เลยไปดูพื้นที่หลายๆ แห่ง ดูวัดจากแดง ตอนนั้นยังไม่มีการเรียนการสอนอะไรมาก จึงตกลงเข้ามาพัฒนาจัดการเรียนการสอน เจ้าอาวาสท่านก็เห็นด้วย จึงเริ่มมาพัฒนา หลักสูตรก็มาทำกันใหม่เลย มีพระเถรเรียนช่วงแรกแค่ ๑๐ กว่ารูป

ปุจฉา : มาเริ่มทำที่วัดจากแดง ปีพ.ศ.ไหนเจ้าคะ

วิศิขนา : ปี ๒๕๔๘ ลองมาเปิดสอน สอนไปสอนมา เห็นว่า ผ่านได้ พอปี ๒๕๕๐ พระน้องชายมาช่วย (พระอาจารย์ต่วน - พระมหาธิติพงศ์อุตตม-ปญโญ) ก็ดีขึ้น แรกๆ มา ทุกอย่างยังไม่พร้อม ทั้งโต๊ะ ทั้งเก้าอี้ ทั้งห้องเรียน อะไรทุกอย่าง พอปีสองปีผ่านไป เริ่มมีความเป็นไปได้ อาตมาทั้งสองสอน

ทั้งเผยแพร่ ทำให้มีคนศรัทธามาช่วยงานเพิ่มขึ้นจริงๆ พ.ศ. ๒๕๕๐ เริ่มมีการสอบกันแล้ว แต่ใช้ชื่อของวัดอื่นส่งสอบ ๒ ปีแรก เรายังไม่เป็นที่รู้จักเรียน พอปีที่ ๓ ส่งสอบในชื่อของสำนักเรียน วัดจากแดง คนก็รู้จักกันมากขึ้น ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ เป็นต้นมา และพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ

ปจฺฉา : สาธุเจ้าค่ะ ประชาชนทั่วไป มีความจำเป็นแค่ไหน ที่ควรจะศึกษาพระไตรปิฎก แล้วจะเริ่มต้นและมีวิธีการศึกษาอย่างไรเจ้าค่ะ

วิสัณฺหา : ญาติโยมก็ควรศึกษาพระอภิธรรมทั้ง ๙ ปริจเฉท ให้เข้าใจ สอบไม่สอบไม่ใช่เรื่องสำคัญ เรียนพระอภิธรรม ๙ ปริจเฉท พอเข้าใจเสร็จแล้ว ไปเอาพระไตรปิฎกมาอ่านพระสูตร จะเข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น คือ จะเห็นความลึกซึ้งของพระสูตรเมื่อได้เรียนพระอภิธรรม จะเห็นตัวอย่างประกอบชัดเจนของพระอภิธรรมเมื่อได้เรียนพระสูตร พระสูตรกับพระอภิธรรมจึงต้องเชื่อมถึงกัน เรียนพระอภิธรรมก็เหมือนกับเรียนเนื้อหาสาระล้วนๆ ไม่เห็นตัวอย่างประกอบ จึงต้องเรียนประกอบกัน **“พระอภิธรรมเป็น grammar เป็นไวยากรณ์ของพระไตรปิฎก ส่วนพระสูตรเป็น usage คือสอนวิธีการใช้”**

เรียนพระอภิธรรมพอรู้พื้นฐานแล้ว หยิบพระสูตรมาอ่าน เริ่มจากพระสูตรง่ายๆ ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ สิ่งแรกจะพูดถึงเรื่องไตรสรณคมน์ ทำไม่ต้องนะโมสามจบ คีล ๕ คืออะไร มีองค์ประกอบอย่างไร มีอานิสงส์อย่างไร พอหลังจากนั้นก็เข้าไปสู่กรรมฐานเบื้องต้น คืออาการ ๓๒ หลังจากนั้นก็ไปดูอานาปานสติกรรมฐาน กุมารปัญหา หลังจากนั้นก็เข้าไปสู่เมตตสูตร หลังจากนั้นก็เข้าไปดูมงคลสูตร หลังจากนั้นก็เข้าไปดูติโรกฐตสูตร เป็นต้น คือจากง่ายไปยาก

คือพระสูตรเหล่านี้เราเคยได้ยินพระสวด แต่เราไม่ได้ศึกษาความหมาย แต่พอเรามาศึกษาความหมาย ก็จะเข้าใจ เอาพระสูตรที่ง่ายๆ และเกี่ยวกับชีวิตของเรามาศึกษาก่อน พอศึกษาเข้าใจแล้ว ไปอ่านธรรมบท ไปอ่านชาดก หรือเปิดวัตถุ วิมานวัตถุ อ่านตรงนี้แล้วจะเกิดกัมมัธสกตาสัมมาทิวฐิขึ้น เข้าใจบาปบุญคุณโทษ ก็อยู่ในขุททกนิกายนี้แหละ หลังจากนั้น ก็อ่านธรรมะประกอบด้วย เช่น ธรรมบท ธรรมบทพระบาลี ธรรมบทอรรถกถา ถ้ามีพื้นฐานของอภิธรรมตลสังคหะ ๙ ปริจเฉทด้วย อ่านแล้วก็จะมีอรรถรส มากเลย เจริญพร

ปจฺฉา : ญาติโยมที่ไม่ได้เรียนบาลี ถ้าต้องอ่านฉบับภาษาไทย คงมีหลายฉบับ เขามีพัฒนาการมาอย่างไร แล้วจะเอาฉบับไหนเป็นหลักดีเจ้าค่ะ

วิสัณฺหา : สมัยก่อนโน้นมีแต่ฉบับหลวง ซึ่งเดิมพิมพ์ด้วยอักษรขอมนะ ไม่มีภาษาไทยด้วย คนที่อ่านขอมไม่ออกก็จะไม่รู้เรื่อง ตอนหลังก็เปลี่ยนจากอักษรขอมเป็นอักษรไทย ฉบับไทยของ ร.๕ จปร. มีทั้งบาลี มีทั้งคำแปล อันนี้คือฉบับเก่าแก่ หลังจากนั้น ก็มีการพัฒนาการแปลมาเรื่อยๆ จนกระทั่งมาถึงยุคที่อ่านง่ายๆ โดยมหาจุฬา มาจัดทำ เป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพฯ ทรงเป็นองค์ประธาน ทรงเรียนคณะสงฆ์ว่า พระไตรปิฎกที่แปลไปแล้วนั้น อ่านไม่เข้าใจ จับประเด็นไม่ได้ ขอให้มีการแปลแบบย่อ และแปลแบบเต็ม คือจับประเด็นให้ได้ และใช้ภาษาสมัยใหม่ ตอนนี้ก็ถือว่าการแปลฉบับนี้ ก็เป็นภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายที่สุด ทันสมัยที่สุด

ปจฺฉา : พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬา ใช้ใหม่เจ้าค่ะ

วิศิขนา : เจริญพร ของมหาจุฬาฯ เขาทำอยู่หลายปี และเป็นโครงการที่ทางหลวง (สมเด็จพระเทพฯ) ได้เข้ามาสนับสนุน แล้วขอให้ใช้คำแปลที่อ่านเข้าใจง่าย แต่ก่อนหน้าก็มีฉบับอื่นอย่างเช่น ฉบับมหามกุฏฯ, ของ ส.ธรรมภักดี เป็นต้น

ปุจฉา : ของมหามกุฏฯ เก่ากว่านะ แล้วทำไมจึงมี ๙๐ เล่มเจ้าคะ

วิศิขนา : มี ๙๐ เล่ม เพราะมีการแปลพระอรรถกถาใส่ไปด้วย เนื่องจากมหามกุฏฯ แปลแบบ **สำนวนวัด** คือแปลยังรักษาสำนวนบาลีเอาไว้ แล้วใส่อรรถกถา แต่อ่านเข้าใจยาก จึงปรารถนาพระธรรมฉบับง่ายๆ มหาจุฬาฯ ก็ทำขึ้นมา แต่ในช่วงแรกไม่มีอรรถกถา แต่ตอนนี้อรรถกถาของมหาจุฬาฯ ก็มีแล้ว รวม ๙๐ เล่มเท่ากัน

ปุจฉา : ในฐานะที่พระอาจารย์ เป็นทั้งครูบาอาจารย์ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ในเมืองไทยในยุคปัจจุบัน ในความเห็นของท่าน ระบบการศึกษาในปัจจุบัน มีอะไรที่ต้องปรับปรุงพัฒนาบ้างเจ้าคะ

วิศิขนา : เจริญพร ตอนนี้อยู่หลักสูตรของพระสงฆ์เราคือเอาหนังสือมาเรียน หนังสือธรรมบท หนังสือพระอภิธรรม หนังสือวิสุทธิมรรค หนังสือตำราที่เอามาเรียนก็ถูกต้องสมบูรณ์ แต่วิธีการเรียนยังไม่ครบถ้วน ยังไม่สมบูรณ์ คือการเรียนแค่ ๒ - ๓ มุม เช่น ธรรมบท เราเรียนแปลบาลีเป็นไทย แปลไทยกลับไปเป็นบาลี วิชาสัมพันธ์ ก็จะเรียนสามมุม เรียนไวยากรณ์ เรียนแปล และเรียนสัมพันธ์

แต่ถ้าเราเพิ่มเติมมุมมอง เนื้อหาสาระ เพื่อประยุกต์ว่าจะเอาไปเทศน์ เอาไปสอน เอาไปใช้ได้อย่างไร และอาศัยทั้งหมดนี้ ฝึกอ่าน ฝึกสวด ฝึกพูดบาลี ได้อย่างไร ถ้าเพิ่มมุมมองนี้เข้าไปอีก

ธรรมบทที่เราเรียนอยู่ก็จะเป็นประโยชน์ครบ เราเรียนแค่ภาษา เรียนแปล เรียนไวยากรณ์ เรียนสัมพันธ์ แต่ส่วนธรรมะกิติ ตัวองค์ธรรมกิติ การใช้ไปเทศน์ไปสอน ใช้บรรยาย ใช้กรรมฐาน กิติ ส่วนนี้เรายังไม่ได้เรียน ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนจึงยังไม่ครบถ้วน

เรียนจบแล้วจะให้ไปเทศน์ ต้องไปตั้งหลักเรียนใหม่ เพราะตอนเรียนไม่ได้เข้าใจ เรียนเอาแค่สอบแปลผ่าน แต่ถ้าเรียนแล้วเข้าใจ เนื้อหา คืออะไร ธรรมะคืออะไร เอาไปใช้ได้อย่างไร ถ้าเรียนในลักษณะนี้เพิ่ม อีกสัก ๕ - ๖ มุมมอง จากเรื่องเดียวก็จะกระจ่างเลย แล้วจะได้ทั้งภาษา ได้ทั้งธรรมะ ได้ทั้งการเอาไปใช้ในชีวิตจริง เจริญพร

ปุจฉา : พระอาจารย์คะ เห็นมีการแบ่งเป็นวัดป่ากับวัดบ้าน และพระวัดป่าหลายรูปก็สนใจมาเรียนที่สำนักเรียนของพระอาจารย์ โยมนึกถึงปริยัติกับปฏิบัติ อย่างวัดป่าเขาก็จะเน้นเรื่องปฏิบัติ เขาไม่เอาปริยัติ ของวัดบ้าน เราเน้นปริยัติ แล้วปฏิบัติ เราเน้นด้วยหรือเปล่าเจ้าคะ

วิศิขนา : เจริญพร จริงๆ แล้วคำว่าปฏิบัติ เราไปตีความจากเดิมคือเข้าป่าเจริญกรรมฐานคือปฏิบัติ แต่พอมาเรียนแล้ว คำว่าปฏิบัติ นั้นหนึ่ง คือการ **เข้าถึงไตรสรณคมน์** เข้าถึงไตรสรณคมน์ถูกต้องใหม่ นับสองคือ **ศีล จตุปาริสุทธิศีล** เราเรียนรู้

และปฏิบัติตามได้ไหม นับสาม ถ้าเป็นของโยมคือ **กุศลกรรมบถ ๑๐** ถ้าเป็นของพระก็คือ **ธุดงค์ ๑๓** เราเรียนรู้และปฏิบัติได้ไหม นับสี่ ของการปฏิบัติ ก็คือ **สมถกรรมฐาน ๔๐** นับห้า ของการปฏิบัติ คือ **วิปัสสนากรรมฐาน**

เพราะฉะนั้นคำว่าปฏิบัติ ๑. ไตรสรณคัมภีร์ ๒. ศีล ๓. ธุดงค์ ๔. สมถะ ๕. วิปัสสนา บันได ๕ ขั้นของการปฏิบัติ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ - ๕ ถ้าเข้าใจ นิยามของคำว่าปฏิบัติ ก็จะเข้าใจวัดจากแดง

วัดจากแดงไม่ใช่กรรมฐานอย่างเดียว หรือ กรรมฐานล้วนๆ ไม่ใช่เรียนแล้วไม่ปรับมาใช้เลย พอเรียนเสร็จแล้ว ขวนขวายโยมให้เข้าถึงไตรสรณคัมภีร์ แล้วรณรงค์ให้รักษาศีล ตั้งอยู่ในศีล จากนั้นองค์ไหนเจริญธุดงค์ไหว ปฏิบัติธุดงค์ได้ ก็ข้อ ก็สมาทานธุดงค์ แต่มากกว่านั้น องค์ไหนทำสมถะได้ก็นิมนต์เข้าคอร์สปฏิบัติสมถกรรมฐาน สูงสุด หากองค์ไหนมีเวลาเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็ลงมือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สำหรับวัดจากแดง **คำว่าปฏิบัติ คือความหมาย ๕ อย่าง และบันได ๕ ขั้นของการปฏิบัติ** เอามาเสนอครบหมด ทั้งพระสายป่าสายบ้าน ฟังแล้วเข้าใจ พอเข้าใจแล้ว อยากจะเรียนรู้และเอาไปใช้จริงๆ ตั้งแต่การเข้าถึงไตรสรณคัมภีร์ ศีลจริงอยู่พระป่าหลายองค์ก็เทศน์ไตรสรณคัมภีร์ บันไดขั้นที่หนึ่งของการปฏิบัติ แต่การแสดงไตรสรณคัมภีร์อย่างละเอียดสมบูรณ์ ต้องที่วัดจากแดง นำมาไตรสรณคัมภีร์อย่างละเอียดมาสอน นำมา สวด มาสาธยาย ชัดเจนในแง่ของปริยัติ ชัดเจนในแง่ของปฏิบัติ ชัดเจนในแง่ของคำสอน เจริญพร

ปุจฉา : ขออนุโมทนาทุกท่านที่เข้ามาศึกษาที่ สำนักวัดจากแดงเจ้าค่ะ สุดท้ายนี้ พระอาจารย์

มีอะไรฝากท่านผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา พระไตรปิฎกบ้างเจ้าค่ะ

วิศิขณา : ในส่วนของพระไตรปิฎก ถ้ามีโอกาส สร้างศรัทธาให้กับตนเอง ลองอ่านทำความเข้าใจ สักเล่มหนึ่ง เลือกลงเล่มที่อ่านทำความเข้าใจ ง่ายมานั่งสวดสาธยายดู สวดสาธยายแล้ว สิ่งแรก ที่จะเกิดคือศรัทธา ปีติก็จะเกิด หลายคนที่เอาตมา ณะไป พออ่านจบ ๒ เล่มแล้ว เล่มที่ ๓ เล่มที่ ๔ เขาอ่านต่อเองเลย ศรัทธาเกิด ปัญญาเกิด หา เล่มที่อ่านง่ายๆ เข้าใจง่าย สละเวลาอ่าน ใช้การ อ่านก็ได้ อาจจะสามารถก็ได้ อ่านก็คืออ่านในใจ สาธยายก็คืออ่านออกเสียง

ปุจฉา : ขอวิธีการวางใจ ในการอ่านพระไตรปิฎก สำหรับญาติโยมด้วยเจ้าค่ะ

วิศิขณา : ทำใจโดยคิดว่า **ได้อ่านพระไตรปิฎกคือ ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า** เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้า ตรัส ช่วงแรกอาจจะแปลกๆ จะเข้าใจยาก แต่พอ อ่านไปสักพักเริ่มชินแล้ว พระพุทธองค์ตรัสเป็น ภาษาอย่างนี้ๆ ได้ธรรมะอย่างนี้ๆ จะเกิดศรัทธา เกิดสมาธิ แล้วปัญญาก็จะเกิดขึ้นตามลำดับ

ปุจฉา : ที่พระอาจารย์บอกให้อ่าน ๒ - ๓ เล่ม เล่มไหนก่อนดีเจ้าค่ะ

วิศิขณา : **อ่าน ขุททกนิกาย ก็แล้วกัน แล้วก็ไปที่ วิมานวัตถุ แล้วก็ไปที่ เปตวัตถุ แล้วก็ไป ชาดก แล้วก็ไป พุทธวงศ์** หลังจากนั้นก็ไปเลือกอ่านตาม ที่ตนเองอยากอ่าน เอาพื้นฐานเล่มที่ง่ายที่สุด ธรรมะที่ง่ายอ่านแล้วเข้าใจเลย เอาเรื่องนั้น เอา เล่มนั้น เจริญพร

ปุจฉา : สาธุเจ้าค่ะ เตียวถ้าอ่านแล้วสงสัยอะไร ก็มาถามที่วัดจากแดงได้เลย มีผู้รู้เยอะมาก

วิศิขณา : เจริญพร

รวมปริทัศน์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

รู้จักบ้านของตัวเอง เกี่ยวกับ พระไตรปิฎก

๑

เวลามาก หนักหน่อย ถ้าองค์ไหนมีธุระ อยู่ไกล
จำเป็น ก็ต้องนิมนต์ไปก่อน

ที่นี่ เรื่องอะไรที่อยากจะพูด ซึ่งเป็นเรื่องยาก
หน่อย แต่ให้มีผลเป็นการกระทำ ก็คือพวกเรานี้
โดยเฉพาะพระ ที่เราอยู่กันนี้ ก็รู้กันดีว่า เราอยู่ใน
พระธรรมวินัย

เรารู้กันอยู่ว่า ธรรมวินัยนี้เป็นที่รองรับ เป็น
ที่เกิดของเรา เราทั้งหมดเกิดจากพระวินัย เราอยู่
ในธรรม ธรรมวินัยเรียกว่าเป็นบ้านของเรา หรือ
เป็นกฎที่จำวัดของเรา

เมื่อเป็นบ้านของเรา เราก็ต้องรู้จักบ้านของ
ตัว คนอยู่บ้านแล้วไม่รู้จักบ้านของตน คงไม่ดีแน่
อย่างน้อยก็ควรรู้ว่ามื่ออะไรอยู่ตรงไหนในบ้าน และ
รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แค่นั้นก็ยงดี

ถ้าดีกว่านั้น ก็รู้ว่า อ้อ ของชิ้นนี้ ที่อยู่ตรงนี้ ที่
อยู่บนนั้นนะ มันคืออะไร มันเป็นอย่างไร สำหรับ
ใช้งานอะไร แต่ยังไม่เป็น ที่นี้ ถ้าเก่งกว่านั้นก็
คือ มีความรู้ มีความชำนาญ รู้ลึกซึ้งละเอียดล่อ
สามารถเอาของชิ้นนั้นไปใช้งาน ไปทำประโยชน์
ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่นได้ด้วย

เกริ่นนำ ก่อนจะแสดงเรื่องนี้ เจ้าประคุณ
สมเด็จพระเจ้า ได้เล่าถึงอาการอาพาธ ที่ยังรบกวน
สังฆารอยู่ แต่เห็นว่า จำเป็นต้องพูด ก่อนที่จะพูด
ไม่ไหว จึงได้แสดงเรื่องนี้

เริ่มเรื่อง - ขอเข้าชมบ้าน

เอาละ เมื่อเป็นอย่างนี้ แต่เรื่องที่ต้องการจะคุย
อยากจะเล่า อยากจะบอก มีเยอะ โอกาสจึงเหลื่อ
น้อย เมื่อโอกาสมีน้อย จะทำอะไรดี การที่ได้
พูดเรื่องอะไรต่างๆ กันมานั้น พูดแล้วก็ผ่านไป
คราวนี้ก็เลยคิดว่า เมื่อมีโอกาสน้อย จึงอยากจะ
พูดเรื่องที้ออกผลเป็นการกระทำ สำหรับพระที่
ฟังนี้ จะขอให้เอาไปทำจริงๆ **คราวนี้ไม่ใช่พูดแค่
ให้รู้ แต่อยากให้ทำ**

เพราะฉะนั้น วันนี้ ขอพูดเรื่องที้อาจจะไม่น่า
ฟัง เป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ยาก และก็ยาวด้วย ทั้งคน
ฟังก็จะเหนื่อย จะเบื่อ ทั้งคนพูดก็ต้องทนพูด ใช้

นี่ก็เหมือนกัน บ้านแห่งพระธรรมวินัยของเรา ว่าโดยที่เก็บรักษาไว้ ก็คือ**พระไตรปิฎก** พระณรรที่บวชมานี้ ที่จริงอย่างน้อยก็ควรต้องรู้จักพระไตรปิฎก

แต่บางที ที่เรียนกันไปในัน อย่างพระณรรที่เรียนบาลีกันมากมาย แม้แต่หนังสือหรือคัมภีร์ที่ใช้ เอาไปเรียนและก็ไปสอบ ยังไม่รู้จักเลยว่า หนังสือหรือคัมภีร์นั้นเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับพระไตรปิฎก อยู่ตรงไหนของพระไตรปิฎก

อย่างพระณรรที่เรียนประโยค ๓ ใช้ธรรกถาธรรมบทนั้น ธรรมบทอยู่ตรงไหนในพระไตรปิฎก หลายองค์ไม่รู้หรือ พอไปเรียนประโยค ๔ มังคลัตถทีปนี อาจารย์ว่าอย่างไร ก็แปลไปตามนั้น ไม่รู้ว่ามังคลัตถทีปนีที่อธิบายมงคล ๓๘ ประการนั้น มงคล ๓๘ ประการ เป็นอะไร อยู่ตรงไหนในพระไตรปิฎก

ต่อไป เรียนสูงขึ้นอีก ถึงประโยค ๖ ประโยค ๗ ได้เรียนสมันตปาสาทิกา ให้แปล ก็แปลได้ ให้สอบ ก็สอบได้ แต่ก็ไม่รู้อีกนั่นแหละว่าอันนี้เขาเรียกว่าเป็นธรรกถา ไม่รู้ว่าอธิบายพระไตรปิฎกตรงไหน ข้อความในพระไตรปิฎกที่ถูกอธิบายนั้นว่าอย่างไร ไม่รู้เรื่องเลย ไม่รู้ทั้งนั้น ไปจนถึงวิสุทธิมัคค์ กระทั่งอภิธัมมัตถวิภาวินี ก็ไม่รู้ว่าต้นแหล่งต้นตอ ที่มาที่ไปในพระไตรปิฎกอยู่ตรงไหน เรียนรู้เฉพาะคัมภีร์นั้น แค่อ่านได้เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้น จึงเป็นความผิดพลาดอย่างยิ่งใหญ่ พระณรรเรียนบาลี แคเรียนภาษาบาลี เรียนจบไปแล้ว ก็ล่องลอยเลื่อนลอย ตัวแท้ตัวจริงของทั้งหมด นั่นคือพระไตรปิฎก** ไปกันไม่ถึง**

พระณรรที่บวชกันมานี้ พอเข้าสู่พระธรรมวินัย ถ้าเอาจริงเอาจัง หากว่าอยู่นานๆ เมื่อเรียนสูงขึ้นไป เช่น ถึงประโยค ๖ พอพูดถึงพระไตรปิฎกนี้ ควรต้องรู้หมดแล้ว ตลอดไปถึงคัมภีร์เกี่ยวข้อง

ที่ใช้อธิบาย มองปราดไปก็เห็นเลยว่า อะไรอยู่ตรงไหน คัมภีร์นั้นว่าด้วยเรื่องอะไร เราค้นเรื่องอะไรจะดูที่ไหน

เพราะฉะนั้น วันนี้จึงอยากพูดเรื่องนี้ คือเรื่องพระไตรปิฎก ในฐานะที่เป็นบ้าน เป็นกุฎิที่อยู่ของเรา ให้รู้จักไว้ นี่ก็ต้องพูดยาว

การพูดนี่ก็เป็นการทดสอบไปในตัว คือ
ขั้น ๑ ท่านที่มีทุนอยู่ พอพูดให้ฟัง ก็พอจะระลึกได้มองเห็นตามไปว่า อ้อ! ที่กำลังพูดนี่ อ้อๆๆ เห็นภาพตามไป

ขั้น ๒ รองลงไป ผู้ที่ไม่รู้ มองไม่เห็นว่าจะอะไรอยู่ที่ไหน แต่พอฟังเข้าใจ จับความได้

ขั้น ๓ ผู้ที่ฟังไม่รู้เรื่อง บ่นว่ายากๆ น่าเบื่อพรวด สับสน

เอาละ เป็น ๓ ระดับ จากนั้นก็มาถึงคำถามว่า แล้วจะเอาอย่างไร หมายความว่า เราจะเรียนรู้ จะพยายามฟังให้รู้จักบ้านของตัวเองนั้นใหม่ พุดง่ายๆ ว่า **จะสู้ใหม่** บางองค์มีฉันทะ ชอบ สนใจ พอใจ ถึงยังไม่รู้ ก็จะพยายามรู้ บางองค์ไม่มีฉันทะ รู้สึกว่ายากลำบาก น่าเหนื่อย แต่มีวิริยะ ใจสู้ อย่างนี้ก็ยังไม่ไหว ส่วนอีกพวกหนึ่งท้อแท้ เบื่อหน่าย หดกำลัง ก็เป็นอันว่าเลิกกันไป

ที่พูดวันนี้ เป็นการทดสอบตัวเองด้วย ผู้พูดเองนี่ ปอดไม่ดี ท้องก็ไม่ดี ลมดันขึ้นไป ทำให้สมองตื้อๆ ที่อ้อๆ แต่ก็จะพูดไปเรื่อยๆ

บอกแล้วว่าที่เก็บรักษาพระธรรมวินัยไว้ คือพระไตรปิฎก ซึ่งในประเทศพุทธศาสนาเถรวาทก็มีเหมือนๆ กัน เนื้อหนังสือหรือความในคัมภีร์ก็เหมือนกัน แต่เวลาจัดชุด ก็แล้วแต่ประเทศนั้นๆ ซึ่งจัดไม่ค่อยเท่ากัน และเรียงลำดับไม่เหมือนกัน สำหรับเมืองไทยนี้ เราจัดตามพุทธกิจ ๔๕ พรรษา จึงแบ่งเป็น ๔๕ เล่ม

พระไตรปิฎก ก็คือ ‘ปิฎก ๓’ (ไตร = ๓ + ปิฎก = ตะกร้า คือที่ใส่รวมตำราหรือคัมภีร์ไว้, ปริยัติ) ได้แก่ คัมภีร์ที่บรรจุพุทธพจน์ รวมทั้งเรื่องราวประกอบ ซึ่งแสดงหลักพระพุทธศาสนา จัดเป็น ๓ ปิฎก คือ

๑. **วินัยปิฎก** บรรจุวินัยของพระสงฆ์
๒. **สุตตันตปิฎก** บรรจุพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า
๓. **อภิธรรมปิฎก** บรรจุธรรมที่เป็นเนื้อหาแท้ๆ (แปลว่า ธรรมอย่างยิ่ง เนื้อธรรมแท้ๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์เป็นต้น) นี่ก็คือ พระไตรปิฎก คือ ๓ ปิฎก พูดกันแบบสบายๆ ว่า พระวินัย - พระสูตร - พระอภิธรรม

ดูลึกลงไป ในแบบไทย วินัยปิฎก มี ๘ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ที่เรียกสั้นๆ ว่าพระสูตร ๒๕ เล่ม และ พระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม

พระวินัยปิฎก

(วิภังค์ - ชนธกะ - ปรีวาร)

ทีนี้ก็มาเรียงลำดับ ขอให้ฟังดูซิว่าจะเข้าใจตามทันไหม

หนึ่ง **วินัยปิฎก** ที่ว่า มี ๘ เล่มนั้น คือ ที่จริงมี ๓ คัมภีร์ใหญ่ ได้แก่ **วิภังค์ ชนธกะ และ ปรีวาร** แล้วแบ่งซอยจาก ๓ คัมภีร์ใหญ่นั้นแยกออกไป จึงเป็น ๘ เล่ม

จัดแบ่งอย่างไรจึงเป็น ๘ เล่ม ก็มาดูเรียงไปตามลำดับ เริ่มด้วย **วิภังค์** คืออะไร? เมื่อกี้ พระสวดปาติโมกข์ อธิบายหน่อยว่า วินัยของพระนั้นแยกออกเป็นสิกขาบทแต่ละข้อๆ ทีนี้ สิกขาบท ๒๒๗

(เรียกแบบชาวบ้านว่าศีล ๒๒๗) ของพระภิกษุรวมกันเรียกว่าปาติโมกข์ แต่เป็นของภิกษุ จึงเรียกให้เต็มว่า “ภิกษุปาติโมกข์”

ส่วนสิกขาบทของภิกษุณี วันนี้ไม่ได้สวด เพราะเป็นเรื่องของภิกษุณีที่จะสวด สิกขาบทของภิกษุณีมี ๓๑๑ ข้อ ก็เรียกว่า “ภิกษุณีปาติโมกข์”

สิกขาบท ๒๒๗ ของภิกษุ ที่เป็นภิกษุ-ปาติโมกข์ และสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ ของภิกษุณี ที่เป็นภิกษุณีปาติโมกข์ ก็อยู่ในคัมภีร์ใหญ่ ที่เรียกว่า **วิภังค์** นี้เอง

ถามว่า ทำไมจึงเรียกชื่อคัมภีร์ที่บรรจุสิกขาบท ๒๒๗ ในภิกษุปาติโมกข์ และสิกขาบท ๓๑๑ ในภิกษุณีปาติโมกข์นั้นว่า “**วิภังค์**”

ก็ให้เข้าใจก่อนว่า **วิภังค์** แปลว่า แจกแจง คือแจกแจงอธิบายรายละเอียด

คัมภีร์ “**วิภังค์**” นั้น มิใช่มีเฉพาะตัวสิกขาบท แต่มีวิภังค์ไว้ด้วย หมายความว่า มิใช่มีเฉพาะตัวสิกขาบทที่เป็นพระบัญญัติว่า ภิกษุทำอย่างนั้น มีความผิดอย่างนั้น มิใช่แค่นั้น

แต่มี **วิภังค์** คืออธิบายสิกขาบทนั้นๆ แจกแจงรายละเอียดไว้ด้วย เริ่มตั้งแต่ต้นบัญญัติที่บอกเล่าว่า เรื่องราวเป็นมาอย่างไร เพราะเหตุปรารถนาอะไร พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงบัญญัติสิกขาบทนั้น

คือมีภิกษุรูปนั้นไปทำอะไร ไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ ชาวบ้านมาโพนทะนาว่าบอกแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์จึงนำเรื่องมากราบทูล แล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงให้ประชุมสงฆ์ ตรัสชี้แจงต่างๆ แล้วก็ทรงบัญญัติสิกขาบทนั้นขึ้นมานี้ขึ้นมานี้ โดยความเห็นชอบของสงฆ์

เมื่อมีต้นบัญญัติมา และทรงบัญญัติสิกขาบทเสร็จ มีตัวสิกขาบทออกมาแล้ว ทีนี้ก็ต้องแจกแจงอธิบายความกันละ เริ่มตั้งแต่ให้คำจำกัดความของคำต่างๆ ในสิกขาบทนั้น เช่นว่า “ภิกขุ/ภิกษุ” หมายถึงใคร ฯลฯ แล้วก็ชี้แจงรายละเอียดต่างๆ คัมภีร์ที่มีวิภังค์ คือมีเรื่องราวของการบัญญัติสิกขาบท และการแจกแจงอธิบายรายละเอียดไปด้วย อย่างนี้แหละ ท่านเรียกว่า “วิภังค์” จึงมีทั้งวิภังค์ฝ่ายภิกษุ และวิภังค์ฝ่ายภิกษุณี

วิภังค์แรก เป็นการแจกแจงอธิบายสิกขาบท ๒๒๗ ของพระภิกษุ เป็นคัมภีร์ใหญ่ ยืดยาวมาก จึงเรียกว่า **มหาวิภังค์** แต่เมื่อเป็นเรื่องของภิกษุบางทีก็เรียกง่ายๆ ว่า **ภิกขุวิภังค์**

บอกแล้วว่า **มหาวิภังค์** หรือ **ภิกขุวิภังค์** นี้ ยืดยาวใหญ่โตมาก ก็เลยต้องแบ่งเป็น ๒ เล่ม และขนาดว่าเล่มใหญ่ๆ แล้ว เล่มที่ ๑ ก็จบได้แค่อนิยตเท่านั้นเอง จากนั้นก็ต่อไปเล่มที่ ๒ ว่าด้วยอาบัติที่เบาหน่อย เริ่มตั้งแต่นิสสัคคียปาจิตตีย์ ว่าไปเรื่อยจนกระทั่งจบอภิรณสมถะ ก็จึงจบมหาวิภังค์เล่ม ๒ นี่คือวิภังค์ของพระภิกษุ ๒ เล่ม จบแล้ว

ต่อไปก็ถึงวิภังค์ของภิกษุณี คือว่าด้วยสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ ของภิกษุณี ก็ดำเนินความว่าไป

ทำนองเดียวกับของภิกษุนั่นเอง แต่สิกขาบทของภิกษุณีจำนวนมากก็ซ้ำกับของภิกษุที่มีมาก่อน (พระบัญญัติข้อไหนที่ไม่จำเพาะเพศ ก็ให้ใช้แก่ทั้งสองฝ่าย) ข้อไหนส่วนใดซ้ำกับของภิกษุ ก็ไม่ต้องแจกแจงความอีก ดังนั้นทั้งที่ของภิกษุณีมี ๓๑๑ ข้อ ก็จึงกลายเป็นเล่มเล็กๆ (ภิกษุณีวิภังค์) จัดเป็นวินัยปิฎกเล่มที่ ๓ ก็เป็นอันจบ**วิภังค์** (รวมมี ๓ เล่ม)

แต่วินัยพระยังไม่จบนะ ที่ว่ามาในวิภังค์นั้นของภิกษุมี ๒๒๗ ข้อ และของภิกษุณีมี ๓๑๑ ข้อ เป็นสิกขาบทในปาติโมกข์ แต่ยังมีสิกขาบทที่มานอกปาติโมกข์อีกมากมาย เป็นพันๆ ข้อ

พระไม่ไช่มีศีลแค่นี้ วินัยพระไม่ใช่แค่สิกขาบท ๒๒๗ (และ ๓๑๑) ในปาติโมกข์ ตามที่แจกความไว้ในคัมภีร์วิภังค์เท่านั้น ยังมีอีกมากมาย สิกขาบท ๒๒๗ ในปาติโมกข์นั้น เป็นวินัยประจำตัวส่วนเบื้องต้นอันเป็นพื้นฐานของชีวิตพรหมจรรย์ (เรียกว่าเป็น **อาทิพรหมจรรย์**) แต่นอกเหนือจากนั้น ยังมีบรรดาสิกขาบทนอกปาติโมกข์ ที่จะกำกับข้างเสริมบ้าง ให้พระสงฆ์มีหน้าที่ มีขนบธรรมเนียม มีลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีงามประณีต เอื้อต่อการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติกิจหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ความมุ่งหมายแห่งระบบชีวิตของสังฆะ (เรียกว่าเป็น **อภิสมาจาร**)

สิกขาบทนอกปาติโมกข์นั้น มีวิธีจัดพวกจัดหมู่ต่างออกไป ไม่เป็นแบบวิภังค์ แต่จัดเป็น “**ชั้นธกะ**” ซึ่งแปลง่ายๆ ว่าหมวดนั่นเอง เช่นว่าวินัยตอนนี้มีสิกขาบทเป็นข้อบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอุโบสถว่า เรื่องเป็นมาอย่างนี้ๆ จึงทรงบัญญัติให้พระสงฆ์ทำอุโบสถ และในการทำอุโบสถนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไรๆ จนจบเรื่อง รวมเรียกว่า **อุโบสถชั้นธกะ** คือชั้นธกะหรือหมวดที่ว่าด้วยอุโบสถ

ในการทำงานเดียวกัน พุทธบัญญัติและเรื่องราวของการทำสังฆกรรมปวารณา ก็ได้จัดเป็นหมวดหนึ่ง เรียกว่า *ปวารณาชั้นธกะ* พุทธบัญญัติและเรื่องราวของการทำสังฆกรรมกฐิน ก็จัดเป็น *กฐินชั้นธกะ* พุทธบัญญัติและเรื่องราวว่าด้วยเรื่องจีวร ก็จัดเป็น *จีวรชั้นธกะ* ดังนี้ เป็นต้น

ที่น่ารู้ น่าสังเกตไว้ก็คือ ชั้นธกะเริ่มแรก ชื่อว่า *มหาชั้นธกะ* แปลว่าหมวดใหญ่ หรือตอนใหญ่ ว่าด้วยเรื่องราวเริ่มตั้งแต่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แล้วประทับนั่งเสวยวิมุตตสิขุ ได้ร่มโพธิ์ตรัสรู้ ที่อุรุเวลาเสนานิคม นี่คือจุดเริ่มต้นของพระพุทธศาสนา ซึ่งบอกไว้ในวินัยปิฎก ที่จะดำเนินเรื่องสู่การประกาศพระศาสนา ตั้งสังฆะ และการบัญญัติสิกขาบท เกิดมีวินัยสืบต่อมา

จากจุดเริ่มต้น ที่อุรุเวลาเสนานิคมนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จออกบำเพ็ญพุทธกิจ เสด็จไปไหน ก็เสด็จไปที่อิสติปนมฤคทายวัน ไปประกาศพระธรรมจักร โปรดพระเบญจวัคคีย์ แล้วก็มีผู้บรรลุนิพพาน จึงเริ่มมีการบรรพชาอุปสมบท นี่แหละ ประวัติการอุปสมบทอยู่ในชั้นธกะแรกนี้ จึงบอกว่าชั้นธกะแรกคือหมวดหรือตอนที่ว่าด้วยเรื่องการอุปสมบท หรือจะว่าการตั้งสังฆะก็ได้ เพราะเกิดมีผู้บวชเป็นพระ จึงเป็นสังฆะขึ้นมา เริ่มด้วย *เอหิภิกขุอุปสัมปทา*

ต่อจากนั้น มีพระอรหันตสาวกแล้ว พระองค์ก็ทรงส่งไปประกาศพระศาสนา แล้วทรงอนุญาตให้พระสาวกบวชกุลบุตรได้ ก็เกิดการอุปสมบทแบบที่สอง เรียกว่า *ติสฺรณคฺคณฺอุปสัมปทา* ต่อมาสังฆะใหญ่ขึ้น ก็ทรงให้สงฆ์เป็นใหญ่ จึงเกิด *ญัตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา* ขึ้นมา

ประวัติการอุปสมบททั้งหมด อยู่ในชั้นธกะแรก ที่เรียกว่า *มหาชั้นธกะ* นี้ ต่อมาลำดับที่สอง จึงมี *อุโบสถชั้นธกะ* แล้วก็มี *ปวารณาชั้นธกะ* มี

กฐินชั้นธกะ มี *จีวรชั้นธกะ* มีชั้นธกะอะไรๆ ก็ว่าไป เอาละนะ เป็นอันให้รู้จักว่า นี่คือชั้นธกะ คนที่รู้จักชั้นธกะแล้ว จะค้นเรื่องวินัย ก็รู้ว่าเรื่องอะไรจะค้นที่ไหน อย่างไร

รวมความว่า ชั้นธกะนั้นมีทั้งหมด ๒๒ ชั้นธกะ ๑๐ ชั้นธกะแรกเป็นชั้นธกะใหญ่ๆ ที่สำคัญมาก และมีเรื่องราวยืดยาว หนาเหลือเกิน กินที่มาก เรียกว่า *มหาวรรค* เมื่อทำเป็นหนังสือ ต้องใช้เนื้อที่ ๒ เล่ม คือเป็นพระไตรปิฎก เล่ม ๔ และ เล่ม ๕

ขอให้สังเกตว่า เรื่องราวที่จัดเป็นหมวดเป็นตอนนี้ เวลาครบจำนวน ๑๐ ท่านเรียกว่า “*วรรค*” อย่างในกรณีนี้ มีชั้นธกะต่างๆ พอครบ ๑๐ ชั้นธกะ ก็เป็นวรรคหนึ่ง ที่นี้ ชั้นธกะชุดแรกครบ ๑๐ ชั้นธกะ ก็รวมเป็นมหาวรรค กินเนื้อที่ ๒ เล่ม ได้แก่เล่ม ๔ และเล่ม ๕ อย่างที่ว่าไปแล้ว เอาละนะ เป็นอันว่าจบมหาวรรค

บอกเพิ่มนิดหนึ่งว่า ที่ว่าวรรคหนึ่งมี ๑๐ นั้น ไม่จำเป็นต้อง ๑๐ ตายตัว บางที่ ๑๑ หรือ ๑๒ ก็มี อาจพูดว่าวรรคหนึ่งมีประมาณ ๑๐

ต่อจากนี้ก็เป็นชั้นธกะย่อยลงไป มีเรื่องเยอะ เช่น *เภสัชชชั้นธกะ* ว่าด้วยเรื่องยา พระจะทำยา จะใช้ยา อะไร อย่างไร ได้ หรือไม่ได้ ฯลฯ

แล้วก็มี *เสนาสนชั้นธกะ* ว่าด้วยเสนาสนะ คือที่นั่งที่นอน พระจะอยู่อย่างไร มีวิหาร มีกุฏิ มีถ้ำ มีอะไรต่างๆ ก็ว่าไปตามพระบัญญัติในเรื่องเสนาสนะ มี *จัมมชั้นธกะ* ว่าด้วยเรื่องเครื่องใช้ที่เป็นหนัง ก็เป็นหมวดหนึ่ง

ว่าไปอย่างนี้ จนกระทั่งถึง *ภิกขุณีชั้นธกะ* คือหมวดว่าด้วยภิกษุณี แล้วต่อไปจนถึงหมวดตอนที่ว่าด้วยสังคายนาคั้งที่ ๑ ซึ่งมีพระเถระร่วมประชุม ๕๐๐ องค์ ก็เรียกว่า *ปัญจสตติกชั้นธกะ* ลงท้ายด้วยสังคายนาคั้งที่ ๒ ซึ่งมีพระเถระร่วมประชุม ๗๐๐ องค์ เรียกว่า *สัตตสตติกชั้นธกะ*

ชั้นกระย่อยๆ ทั้งหมดนี้ รวมเป็นอีก ๑๒ ชั้นธกะ ก็จัดเป็นอีกวรรคหนึ่ง เรียกว่า **จุลลวรรค** คือวรรคเล็ก กินเนื้อที่พระไตรปิฎกอีก ๒ เล่ม คือ เล่ม ๖ และ เล่ม ๗

เมื่อกัวรรคใหญ่มี ๑๐ คราวนี้วรรคเล็กมี ๑๒ ชั้นธกะ เมื่อรวมทั้ง **มหาวรรค** และ **จุลลวรรค** ก็ได้พระไตรปิฎกเล่ม ๔ - ๕ และ ๖ - ๗ เป็นอันจบชั้นธกะ ถึงนี้ ตัวพระวินัยปิฎกก็จบแล้ว ทั้งใน ปาติโมกข์ และนอกปาติโมกข์

ต่อจากนี้ก็ไปถึงวินัยส่วนที่เรียกว่า **ปริวาร** จัดเป็นพระไตรปิฎก เล่ม ๘

ปริวารก็คือปริวาร คือเป็นเครื่องประกอบ หรือเป็นส่วนพ่วง จะเรียกว่าเป็นคู่มือพระวินัย ก็ได้ ใช้สำหรับทบทวน หรือซักซ้อมความรู้ พระวินัย เช่น ถามว่าอย่างนี้ ตอบได้ไหม จะตอบว่าอย่างไร ก็คือวินัยที่เรียนมาใน ๗ เล่มต้นนั้นแหละ เอามาซักซ้อม เอามาทบทวนความรู้กัน เรียกว่า **ปริวาร** เป็นเล่มที่ ๘ เป็นอันจบแล้ว วินัยปิฎก ๘ เล่ม

แทรกก่อนไปต่อ พอให้รู้จัก “**อรรถกถา**”

ทีนี้ คนที่จะอ่านบาลีพระไตรปิฎกให้เข้าใจ ดีนี้ยากมาก ก็จึงมีพระอาจารย์ที่ชำนาญได้รจนาคือแต่งคัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎกขึ้นมา เรียกว่า “**อรรถกถา**” ซึ่งก็จะคู่เคียงไปกับพระไตรปิฎก คืออธิบายไปตามลำดับถ้อยคำและข้อความในพระไตรปิฎกนั้น อรรถกถาคืออะไร ขอแทรกสักนิด เพื่อจะได้รู้จักกัน

พูดง่ายๆ ในขั้นพื้นฐาน อรรถกถา ก็คล้ายอย่างพจนานุกรม คือ Dictionary นี้เอง “อรรถกถา” แปลว่า คำบอกความหมาย หรือถ้อยคำที่บอกความหมาย เช่น ไปเจอคำว่า “**จรตติ**” อรรถกถาก็ไขความ คือบอกความหมาย หรือแปลให้

ว่า “**จรตติ คจจติ**” (“จรตติ” แปลว่า ไป) หรือว่า “**จรตติ วตตติ**” (“จรตติ” แปลว่า เป็นไป ดำเนินไป) หรือบางทีก็แปลว่า “**จรตติ กโรติ**” (“จรตติ” แปลว่า กระทำ หรือประพฤติ) นี้แค่คำง่าย ๆ

ดูที่ยากขึ้นอีกหน่อย เช่นคำว่า “**นิทาน**” ซึ่งในภาษาไทยเอามาใช้จนเพี้ยนความหมายไปแล้ว เราอยากรู้ความหมายเดิมของจริงในภาษาบาลี ก็ไปเปิดดู อรรถกถาหนึ่งก็บอกว่า “**นิทานนติ ปจจโย**” (“นิทาน” แปลว่า ปัจจัย, อภ.อ.๓/๑๑๘) หรือเราอ่านพระไตรปิฎกบาลี เล่ม ๑๖ ไปเจอคำว่า “**นิทาน**” เกิดสงสัยขึ้นมาว่านิทานที่นั่นแปลว่าอะไร ก็ไปเปิดดูคัมภีร์อรรถกถาที่อธิบายพระไตรปิฎกเล่มนั้น ก็พบคำอธิบาย (ส.อ.๒/๓๒) บอกว่า คำทั้งหลายเช่น นิทาน สมุทัย เป็นไวยากรณ์ของคำว่า การณะ (คือแปลว่าเหตุ) อย่างนี้เป็นต้น นี้แหละเรียกว่าอรรถกถา จึงบอกว่าอรรถกถาก็คือ Dictionary

Dictionary แปลว่าอะไร dictionary มาจาก diction แปลว่า “คำ”, “ถ้อยคำ” และ -ary แปลว่า “เกี่ยวกับ” “ว่าด้วย” dictionary จึงแปลว่า “ว่าด้วยถ้อยคำ” แต่ของบาลี คืออรรถกถานี้ ตรงเลย แปลว่า คำบอกความหมาย นี่คือตัวอรรถกถาที่แท้

ใครบอกว่าแปลพระไตรปิฎกไม่ต้องอาศัย อรรถกถา ก็เหมือนคนที่จะแปลภาษาต่างประเทศ บอกว่า ฉันไม่ต้องใช้ดิกชันนารี ฉันไม่เอาพจนานุกรม

อรรถกถาว่าโดยพื้นฐาน ที่เป็นตัวแท้ตัวจริง คืออย่างที่ว่ามานี้ แต่อรรถกถาไม่ได้หยุดแค่นั้น ยังเป็นอรรถสังวรรณนาด้วย คือมิใช่แค่ให้ความหมายของถ้อยคำอย่างเดียว แต่ยังอธิบายขยายความไปอีกว่า ถ้อยคำและข้อความที่พระพุทธเจ้า ตรัสตรงนี้ๆ มีความหมายกว้างออกไปอย่างไรอีก แล้วก็อธิบายไปกันใหญ่

ที่นี่ เมื่อเป็น *อรรถสังวรรณนา* ก็อธิบาย บรรยาย พรรณนาไปต่างๆ พอบรรยายไปๆ ท่านก็ ยกเรื่องประกอบบ้าง เรื่องเกร็ดบ้าง มาเล่าให้ฟังด้วย ที่นี่พระอาจารย์ที่สอนลูกศิษย์ในลังกา ก็รู้เรื่องราว เรื่องเล่ากันมาของท้องถิ่น ของบ้านเมือง ท่านก็ เอาเหตุการณ์เอานิทานเอาตำนานในเกาะลังกา มาเล่าประกอบการสอนด้วย บอกว่า ตอนนั้นพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ ยกทัพไปตีกับพระเจ้าแผ่นดิน องค์นั้น มีเรื่องมาอย่างนั้นๆ เรื่องราวในลังกา ก็มาอยู่ในอรรถกถาพ่วงติดมาด้วย คนไม่รู้ ไม่เข้าใจ ก็นึกว่าอันนั้นเป็นอรรถกถา เปล่า! อันนั้น เป็นเรื่องพ่วงมาในอรรถกถา นี้ คนไม่รู้ก็ไปเที่ยว บอกว่าอรรถกถาไม่น่าเชื่อ เล่าอะไรต่ออะไรก็ไม่รู้

ที่จริงนั้นไม่ใช่อรรถกถา แต่เป็นเรื่องพ่วงติดมา ในอรรถกถา

เป็นธรรมดาว่าพระเถระที่เป็นอาจารย์สอน บาลีสอนธรรมในลังกานั้น ท่านย่อมมีความรู้เรื่องราว เรื่องเล่าขาน ตำนาน เรื่องประวัติศาสตร์ มากมาย สืบต่อกันมา เมื่อท่านอธิบายธรรมใน พระไตรปิฎก ท่านอธิบายโดยใช้อรรถกถา และมีเรื่องราวอะไรจะช่วยให้เข้าใจ และเรียนกันได้ดี มีชีวิตชีวา ท่านก็นำมาบอกมาเล่า ประกอบคำ อธิบายให้เข้าใจชัดเจน ก็สืบๆ กันมา

ที่นี่อรรถกถาเดิมที่เป็นภาษาบาลีก็สูญไป แล้ว พระเถระที่เราเรียกว่าพระอรรถกถาจารย์ มา จากอินเดีย มาแปลอรรถกถาที่สืบทอดมาในลังกา เป็นภาษาสิงหล เมื่อแปลกลับจากภาษาสิงหลเป็น ภาษาบาลี ก็มีเรื่องราวในลังกาติดมามากมายเต็ม ไปทั่ว

เป็นอันว่าต้องแยกให้เป็น คิดง่ายๆ เรื่อง ที่พระพุทธเจ้าตรัส อยู่ในพระไตรปิฎกตั้งแต่ พุทธกาลนานไกลโพ้น จะมีเรื่องในลังกาได้อย่างไร เรื่องราวของลังกาจะเป็นคำอธิบายพระไตรปิฎก ไปได้อย่างไร เรื่องราวในลังกาเยอะแยะไปที่มีใน หนังสือหรือคัมภีร์ที่บรรจุอรรถกถาไว้นั้น เป็นของ แฉกเพิ่มพ่วงติดเข้ามา เพราะพระพุทธศาสนา มา เจริญที่นั่นอยู่นาน

ย่ำว่า อรรถกถาของเดิมที่นำมาจากชมพูทวีป เมื่อพระเถระจารย์นำมาอธิบายให้ลูกศิษย์ ฟังต่อกันมาในลังกาหลายร้อยปี (๗๐๐ ปีเศษ) ก็ได้เติบโตขยายมีเรื่องราวพอกเพิ่มขึ้นมา กว่าพระ พุทธโฆสจารย์จะมาแปลจากภาษาสิงหลกลับ ไปเป็นบาลี ก็ได้เรื่องของลังกาเข้าไปรวมอยู่ด้วย มากมายทั่วไปหมด แล้วทั้งตัวอรรถกถาแท้พื้นฐาน ที่เป็นอย่างดิกชันนารี พร้อมด้วยอรรถสัง-วรรณนา ที่เป็นหลักเป็นแกนของคุณค่าที่แท้

และเรื่องประกอบต่างๆ ที่เป็นของแถมพวงมา ก็เรียกรวมเป็นคำเดียวว่าอรรถกถา ผู้ที่ใช้ เมื่อเข้าใจแยกได้ ก็จะใช้ประโยชน์ได้เต็มๆ

ที่นี้ อรรถกถาที่อธิบายพระวินัยปิฎกทั้งหมด นั้น มีชื่อว่า **สมันตปาสาทิกา** เมื่อเรียนวินัย สงสัยตรงไหน ก็เอา **สมันตปาสาทิกา** มาค้นอ่านคำอธิบายของท่าน ดูตั้งแต่ชั้นของดิกชันนารีไปเลย ขอบอกไว้อีกนิดว่า dictionary ของอรรถกถานั้น ไม่เหมือนของชาวบ้านสมัยนี้ คือดิกชันนารีของชาวบ้านนั้น เป็นอย่างที่ไทยเราเรียกว่า พจนานุกรม คือเรียงลำดับคำตามลำดับอักษร แต่ดิกชันนารีที่เป็นอรรถกถาของบาลีนี้ ท่านเรียงตามลำดับข้อความในพระไตรปิฎก คือพระไตรปิฎกดำเนินความไปถึงไหน ท่านก็อธิบายไปตามลำดับอย่างนั้น อันนี้ก็ให้เข้าใจไว้ด้วย

มีแทรกนิดหนึ่งคือว่าเนื่องจากในวินัยปิฎกมีส่วนที่เป็นแก่นแท้ๆ คือปาติโมกข์ที่เราสวดเมื่อเช้า ซึ่งมีเฉพาะตัวสิกขาบท ท่านก็มีอรรถกถาที่ไม่อธิบายวินัยปิฎกทั้งหมดให้ยืดยาว แต่อธิบายเฉพาะปาติโมกข์นี้เท่านั้น ก็เป็นอีกคัมภีร์หนึ่งเรียกว่า **กังขาวิตรณี** เอาละ ที่นี้ พระวินัยปิฎกก็ผ่านไปได้แล้ว

ก็สรุปไว้ เพื่อทบทวนง่ายว่า **พระวินัยปิฎก** มี ๓ คัมภีร์ใหญ่ คือ

๑. **วิภังค์** แจงสิกขาบทในปาติโมกข์ แยกเป็น
  - ก) **มหาวิภังค์ (ภิกขุวิภังค์)** แจงสิกขาบทในภิกขุปาติโมกข์ (เล่ม ๑ - ๒)
  - ข) **ภิกขุณีวิภังค์** แจงสิกขาบทในภิกขุณีปาติโมกข์ (เล่ม ๓)
๒. **ชั้นธกะ** ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาติโมกข์ ๒๒ ชั้นธกะ คือ
  - ก) **มหาธรรค** ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาติโมกข์ ๑๐ ชั้นธกะ (เล่ม ๔ - ๕)

ข) **จุลธรรค** ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาติโมกข์ ๑๒ ชั้นธกะ (เล่ม ๖ - ๗)

๓. **ปริวาร** คัมภีร์ประกอบ ถาม - ตอบ ชักซ้อมความรู้พระวินัย (เล่ม ๘)

หมายเหตุ: ตามที่เรียกขานกันมาในเมืองไทย จำพระวินัยปิฎก ค่าย่อ (หัวใจ) ว่า “อา ปา ม จู ป” โดยแยกเป็น ๑. **อาทิกัมม/อาทิกัมมิกะ** (ฉบับอักษรพม่า เรียก “ปาราชิกปาฬิ”) ว่าด้วยสิกขาบทฝ่ายภิกษุ ตั้งแต่ปาราชิกถึงอนิยต ๒. **ปาจิตตีย์** ว่าด้วยสิกขาบทฝ่ายภิกษุ แต่นิสสัคคียปาจิตตีย์ถึงเสขิยะ ตลอดภิกขุณีวิภังค์ (ของพม่า นับแต่ปาจิตตีย์ ส่วนนิสสัคคิยะ อยู่ใน ๑.) ๓. **มหาธรรค** ๔. **จุลธรรค** ๕. **ปริวาร**

พระสุตตันตปิฎก

(พระสูตร: ที ม ส อ ขุ)

ต่อจากพระวินัย ก็ไปถึงพระสูตร ซึ่งในที่นี้คือที่เรียกชื่อเต็มว่า “**พระสุตตันตปิฎก**”

พระสุตตันตปิฎกนี้ ก็อย่างที่บอกเมื่อกี้เรียกกันสั้นๆ ง่ายๆ ว่า “พระสูตร” คือพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า หมายความว่า พระพุทธเจ้าเสด็จเดินทางไป ทรงจาริกไป ทรงพบคนนั้นคนนี้ เมื่อเป็นโอกาสเหมาะ ก็ทรงแสดงธรรมแก่เขา หรือเขาทูลถามข้อสงสัย หรือบางคนมาเฝ้าทูลถามเรื่องราวอะไรๆ พระองค์ก็ทรงตอบ ทรงอธิบาย ทรงแสดงธรรมหรือเทศน์ให้ฟัง สิ่งที่ทรงเทศน์ เนื้อความที่ทรงตอบ ทรงแสดงคราวนั้นๆ ก็เป็นพระสูตรหนึ่งๆ

ที่นี้ พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่าพระสูตรนั้น มีมากเหลือเกิน รวมทั้งหมดไว้ในพระไตรปิฎก (จัดแบบไทย) ได้ ๒๕ เล่ม เรียกว่าพระสุตตันตปิฎก เป็นปิฎกที่ใหญ่ที่สุด

พระสุตตันตปิฎกนั้น เราก็ต้องรู้จักวิธีจัดแบ่ง จะได้จำง่ายและใช้เป็น ที่ว่ามี ๒๕ เล่มนี้ ก็จัด

แบ่งเป็นนิกาย “นิกาย” แปลว่า ชุมนุม พวก หมู่ หรือหมวด ในที่นี้คือชุมนุมพระสูตร ท่านก็จัดเป็น ๕ ชุมนุม คือ ๕ นิกาย

วิธีจัด คือ พระสูตรที่ยาวๆ ในที่นี้อาจพูดว่าที่ยาวมากๆ ก็เอามารวมไว้ด้วยกัน เป็นนิกายหนึ่ง เรียกว่า **ทีฆนิกาย** แปลว่า ชุมนุมพระสูตรที่ยาวๆ หรือขนาดยาว ต่อมาพระสูตรที่ยาวปานกลาง ไม่ยาวนาน แต่ก็ไม่ใช่สั้น ก็จัดเป็นนิกายหนึ่ง เรียกว่า **มัชฌิมนิกาย** แปลว่า ชุมนุมพระสูตรที่ยาวปานกลาง หรือพระสูตรขนาดกลาง

คราวนี้ก็มาถึงลำดับที่ ๓ ปรากฏว่าเป็นพระสูตรสั้นๆ มีเรื่องน้อย ประเภทนี้มีมากมายเหลือเกิน ต้องมีวิธีจัดพิเศษ เพื่อให้เป็นพวกเป็นประเภท อย่างเป็นระบบ มิฉะนั้น จะเป็นพระสูตรเล็กๆ น้อยๆ ที่สุมกัน ปนเป สับสน คั่นยาก ศึกษาลำบาก ยุ่งไปหมด

ที่นี้ก็มาดูวิธีจัดที่แยกคายของท่าน เริ่มด้วยกลุ่มแรก จับเอาเข้าเอาประเด็นอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาตั้งเป็นแกน เช่น เอาบุคคล สถานที่ ข้อธรรม หลักการ อันใดอันหนึ่ง อย่างใดอย่างหนึ่งตั้งเป็นแกน เป็นจุดรวมเป็นศูนย์รวมของเรื่องที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเอาพระสูตรที่เกี่ยวข้องหรือว่าด้วยประเด็นนั้น เป้า นั้น มาไว้ด้วยกัน โดยตั้งชื่อรวมว่าเกี่ยวกับประเด็นนั้นเป้านั้น คำว่าเกี่ยวกับหรือว่าด้วยนี้ ภาษาบาลีเรียกว่า “สังยุตต์” จึงเรียกว่า **สังยุตตนิกาย** คือชุมนุมพระสูตรที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น สิ่งนั้น ที่นั้น หรือธรรมข้อนั้นๆ

ยกตัวอย่าง เช่น พระสูตรที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับป่า ก็เอามารวมไว้ด้วยกัน เรียกว่า **วนสังยุตต์** พระสูตรที่มีเรื่องเกี่ยวกับมาร ก็รวมไว้ด้วยกัน เรียกว่า **มารสังยุตต์** พระสูตรที่เกี่ยวกับพระเจ้าปเสนทิโกศล ก็รวมมาตั้งชื่อเรียกว่า **โกศล-**

สังยุตต์ พระสูตรที่เกี่ยวกับภิกษุณี ก็เอามารวมไว้ เรียกว่า **ภิกษุณีสังยุตต์** พระสูตรเกี่ยวกับท้าวสักกะ คือพระอินทร์ ก็รวมไว้ เรียกว่า **สักกสังยุตต์** พระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องกิเลส ก็รวมไว้ด้วยกัน เรียกว่า **กิเลสสังยุตต์** พระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องฌาน ก็รวมไว้ด้วยกัน เรียกว่า **ฌานสังยุตต์** พระสูตรว่าด้วยพยาบาลก็รวมกันไว้ เรียกว่า **พยาบาลสังยุตต์** พระสูตรว่าด้วยโพชฌงค์ ก็รวมกันไว้ เรียกว่า **โพชฌงค์สังยุตต์** อย่างนี้เป็นต้น เยอะแยะไปหมดสังยุตตนิกายนี้มี ๕ เล่ม นับเป็นพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๕ ถึงเล่ม ๑๙ เป็นอันว่าจบสังยุตตนิกาย แต่เดี๋ยวที่หลังจะกลับมาพูดถึงเนื้อในอีกหน่อย

เหลือจากนี้ พระสูตรขนาดสั้นๆ เล็กๆ น้อยๆ ยังมีอีกมากมายนัก จะจัดอย่างไร คราวนี้เอาใหม่ ท่านจัดตามตัวเลข คือตามจำนวนข้อธรรม หลักธรรมที่มีธรรมข้อย่อยข้อเดียว ก็เอามารวมไว้พวกเดียวกัน เป็น **เอกกนิบาต** คือหมวด ๑ หลักธรรมที่มีธรรม ๒ ข้อย่อย ก็เอามารวมไว้ด้วยกัน เป็น **ทุกนิบาต** (หมวด ๒) หลักธรรมที่มีธรรม ๓ ข้อย่อย ก็มารวมเป็น **ติกนิบาต** (หมวด ๓) แล้วก็ เป็น **จตุกกนิบาต** (หมวด ๔) แล้วก็ เป็น **ปัญจกนิบาต** (หมวด ๕) แล้วก็ เป็น **ฉกกนิบาต** (หมวด ๖) แล้วก็ เป็น **สัตตกนิบาต** (หมวด ๗) แล้วก็ เป็น **อฏฐก-**

Photo by Chanphoka

นิบาต (หมวด ๘) แล้วก็ เป็น นวกนิบาต (หมวด ๙) แล้วก็ ทสกนิบาต (หมวด ๑๐) แล้วก็ เอกาทสกนิบาต (หมวด ๑๑) เป็นอันจบ แล้วเรียกชื่อรวมทั้งหมดว่า **อังคุตตรนิกาย**

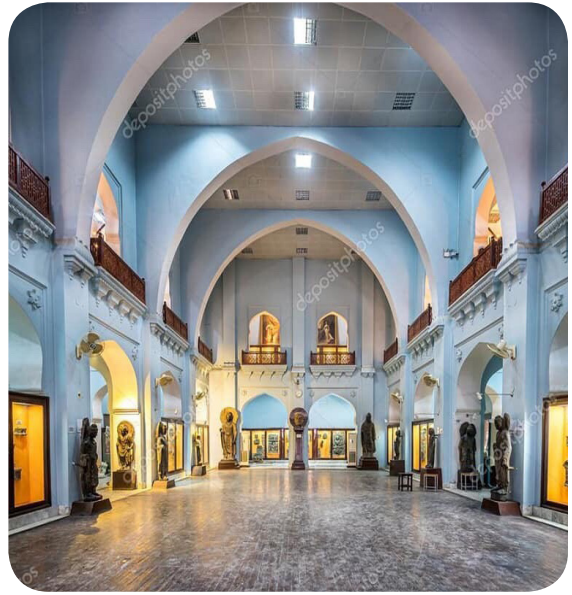
ขอให้สังเกตชื่อของนิกายนี้ที่ว่า “อังคุตตร” นั้น มาจาก อังค (องค์, หน่วย, ช้อย่อย) + อุตตร (เหนือขึ้นไป, เกิน, เพิ่มขึ้น) เป็น “อังคุตตร” จึงแปลว่า เพิ่มขึ้นทีละหน่วย หรือเกินขึ้นไปทีละข้อ จึงเป็นหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ ฯลฯ ไปเรื่อยอย่างที่ว่าแล้ว และดังนั้น **อังคุตตรนิกาย** จึงแปลว่า ชุมนุมพระสูตรที่มีธรรมช้อย่อยเพิ่มขึ้นทีละหน่วย

อังคุตตรนิกายนี้มี ๕ เล่ม เป็นพระไตรปิฎกเล่ม ๒๐-๒๔ ขอพุดไว้คร่าวๆ แค่นี้เห็นรูปเค้าเท่านั้น ก่อนจะได้เป็นเรื่องเบาๆ เขาเป็นอันว่า จบอังคุตตรนิกาย แล้วจะกลับมาพูดถึงเนื้อในอีกที

ที่นี่ พระสูตรน้อยใหญ่นั้นมากมายอย่างยิ่ง แม้จะจัดแบ่งหมวดหมู่แบบต่างๆ นำมารวมไว้ อย่างที่ว่ามานั้นแล้ว ก็ยังมีล้นจากนั้นอีกมากมาย นอกจากพระสูตรอีกมากมาย ที่มีลักษณะพิเศษไม่เข้าในหมวดหมู่ที่จัดไปแล้ว ก็ยังมีคัมภีร์ต่างๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระจำเพาะของตัวเองอันนอกเหนือเกณฑ์ที่ใช้จัดมาแล้ว ท่านก็จึงรวมพระสูตรและคัมภีร์จำเพาะพิเศษเหล่านั้น มาจัดเป็นอีกนิกายหนึ่ง เรียกว่า **ขุททกนิกาย** คือ ชุมนุมพระสูตรและเรื่องราวเล็กๆ น้อยๆ ปลีกย่อย หรือจะว่า เบ็ดเตล็ด ก็ได้

ชื่อบาลีว่า “ขุททก” แปลว่า เล็กน้อย ปลีกย่อย แต่ว่าโดยปริมาณ มีมากที่สุดถึง ๑๕ คัมภีร์ จัดเป็นพระไตรปิฎก ๙ เล่ม (เล่ม ๒๕ - ๓๓) และว่าโดยสาระ บางคัมภีร์ก็สำคัญและลึกซึ้งมาก

เรื่อง **ขุททกนิกาย** ว่าไว้คร่าวๆ เท่านั้นก่อน สาระที่ลึกละเอียดกว่านี้ เช่นว่า ๑๕ คัมภีร์ย่อยอะไรบ้าง เป็นอย่างไร ไว้ค่อยพูดข้างหน้า

ก็สรุปไว้ให้เห็นภาพก่อนว่า **พระสุตตันตปิฎก** มี ๕ นิกาย จัดเป็น ๒๕ เล่ม (เล่ม ๙ - ๓๓) จำหัวข้อว่า ที ม ส อ ชุ ได้แก่

๑. **ทีมนิกาย** ชุมนุมพระสูตรขนาดยาว ๓ เล่ม (เล่ม ๙ - ๑๑)

๒. **มัชฌิมนิกาย** ชุมนุมพระสูตรขนาดกลาง ๓ เล่ม (เล่ม ๑๒ - ๑๔)

๓. **สังยุตตนิกาย** ชุมนุมพระสูตรที่จัดรวมกลุ่มตามเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ๕ เล่ม (เล่ม ๑๕ - ๑๙)

๔. **อังคุตตรนิกาย** ชุมนุมพระสูตรที่จัดรวมเป็นหมวดๆ ตามลำดับจำนวนข้อธรรม ๕ เล่ม (เล่ม ๒๐ - ๒๔)

๕. **ขุททกนิกาย** ชุมนุมพระสูตร คาถาภาษิต คำอธิบาย เรื่อง เบ็ดเตล็ด ที่จัดเข้าในสี่นิกายแรกไม่ได้ ๙ เล่ม (เล่ม ๒๕ - ๓๓)

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ที่มา : จากหนังสือ “รู้จักบ้านของตัว เทียวทั่วพระไตรปิฎก” ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) สามารถอ่านฉบับเต็มได้จากเว็บไซต์ วัตญาณเวศกวัน ตามลิงค์ http://www.watnyanaves.net/th/book_detail/657

ชวนอ่านพระสูตร:

พระอาจารย์ชยสาโร

ไม่ต้องกังวล

นกุลบิดาคหบดี และภรรยา นกุลมารดา เป็นสองสามีภรรยาตัวอย่างในพระไตรปิฎก ท่านได้บรรลุเป็นพระโสดาบันทั้งสองคน และจงรักภักดีต่อกัน ตามแบบผู้มีกิเลสน้อยนิด ครั้งหนึ่งท่านกราบทูลพระพุทธองค์ว่า ประสงค์จะพบกันชาติหน้า พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นไปได้ สำหรับคู่ที่มีคุณธรรมเสมอกัน (แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งชอบเข้าวัด ฝ่ายหนึ่งชอบเข้าบาร์ คงต้องลากันที่นี่)

สองคนนี้เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างดี คือเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมความดีของกันและกัน ไม่ถือสาในข้อบกพร่องเล็กๆ น้อยๆ ของกันและกัน เป็นที่ปรึกษาที่ดีต่อกัน มีความสุขในความสุขของกันและกัน ร่วมกันทำบุญและสร้างคุณงามความดีในสังคม

ครั้งหนึ่ง^๑ นกุลบิดาป่วย เป็นไข้หนัก ภรรยารักษาทุกวิถีทาง แต่อาการของสามีไม่ดีขึ้น นกุลมารดาจึงลอง

ใช้วิธีพิเศษคือ **บันลือสีหนาท** ทำสังจกิริยา การบันลือสีหนาทนั้น หมายถึงการประกาศอย่างองอาจ นำเกรงขามเหมือนราชาสีห์ ถึงคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวเอง นกุลมารดาเชื่อว่า คำพูดอันบริสุทธิ์ของผู้บริสุทธิ์ อาจทำให้เกิดพลังรักษาโรคของสามีได้ สันนิษฐานว่าอาจจะได้ข้อคิดเรื่องนี้จากการฟังพระพุทธองค์ทรงเล่านิทานชาดก เพราะพระโพธิสัตว์เคยใช้พลังสังจะบ่อย

การบันลือสีหนาทของนกุลมารดา ต้องทำต่อหน้าสามีจึงจะดี ท่านจึงเข้าใกล้เตียงที่นกุลบิดานอนอยู่ แล้วกล่าวเตือน เป็นใจความว่า อย่าเพิ่งกังวลอะไรเลยนะ ถ้าตายด้วยจิตกังวลก็เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคทรงตำหนิการตายเป็นทุกข์แบบนี้บ่อยๆ ถ้าเป็นห่วงว่าตายแล้ว ภรรยาจะเลี้ยงลูกและครองเรือนไม่ได้ ก็อย่าไปคิดอย่างนั้นเลย ดิฉันปั่นฝ้าย ทอผ้าขนสัตว์แก่งเลี้ยงลูก ครองเรือนได้สบายหรอก อย่าเพิ่งกังวลไปเลย

^๑ นกุลปิตุสูตร อังคตตรนิกาย ฉกกนิบาต (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๒)

หรือถ้ากังวลว่าตายแล้วภรรยาจะมีสามีใหม่ เรื่องนี้ ยิ่งไม่มีทาง ๑๖ ปีที่ผ่านมา ดิฉันได้ประพาศิพรมจรริย์ ของคุณุหุสัถ์อย่างเคร่งครัด (คือไม่เคยคิดนอกใจสามี การพอใจอยู่กับคู่ครองเพียงคนเดียว พระพุทโธงค้ ให้เกียรติว่า เป็นการประพาศิพรมจรริย์ในระดับชาวบ้าน) และจะไม่เลิก ฉะนั้น เรื่องนี้สบายใจได้ อย่าฟังเป็น ห่วงเลย (อาตมารู้สึกว่า น้ำเสียงของนกุลมารดา จะ ดูเป็นยาขมสักหน่อยหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะว่าต้องการ กระตุ้นความรู้สึกปฏิเสธในใจของสามีผู้ร้อแร่ว่า รู้แล้ว รู้แล้ว ทำไมจะไม่รู้ เพื่อเป็นกำลังชนะใจ)

หรือถ้าเป็นกังวลว่า ตายไปแล้ว ภรรยาจะไม่ ต้องการเห็นพระผู้มีพระภาคหรือภิกษุสงฆ์ ไม่ต้องคิด อย่างนั้นเลย เพราะดิฉันอยากเห็นพระองค์ท่านมาก เหลือเกิน อย่าฟังเป็นห่วงเรื่องนี้เลย

หรือถ้าเป็นห่วงว่า ตายไปแล้วภรรยาจะไม่ทำศีล ให้บริสุทธิ์ ก็สบายใจได้ เพราะในบรรดาสาวิกาของพระ ผู้มีพระภาคเจ้าที่ยังเป็นคุณุหุสัถ์อยู่ ดิฉันเป็นคนหนึ่งที่มี ศีลบริบูรณ์แล้ว ตอนนีผู้มีพระภาคเจ้ากำลังประทับอยู่ ที่ป่าเกสกพามิคทายวัน หากมีใครสงสัยว่า ดิฉันไม่พูด ความจริงก็ไปทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าได้

หรือถ้าท่านเป็นห่วงว่า ตายไปแล้ว ภรรยาจะ ไม่ได้ความสงบแฉ่วแฉ่ว ขอให้ทราบว่ในบรรดาสาวิกา ของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ยัง เป็นคุณุหุสัถ์อยู่ และมีสมาธิดี ดิฉันเป็นคนหนึ่ง ฯลฯ ใครสงสัย ในคำพูดของดิฉัน ก็ไปทูลถาม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้

หรือถ้าเป็นห่วงว่า ภรรยา ยังไม่ได้ที่พึ่งอันแท้จริงในพระ ศาสนา ยังไม่ข้ามพ้นความ สงสัย ยังไม่ถึงความแกล้วกล้า ยังไม่เป็ นตัวของตัวเองในพระ ศาสนา ไม่ต้องเป็นกังวลเลย ขอ

ให้ทราบว่ ในบรรดาสาวิกาของพระผู้มีพระภาค เจ้าที่ยังเป็นคุณุหุสัถ์อยู่ ซึ่งเห็นธรรมแล้ว เข้าถึง กระแสธรรมแล้ว ดิฉันเป็นคนหนึ่ง ฯลฯ ใครสงสัยก็ไป ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าได้

ฉะนั้น อย่าฟังตายทั้งที่ยังมีความห่วงใยเลย เพราะ ตายอย่างนั้นเป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคทรงตีเตียน พอพูดจบแล้ว อาการของนกุลบิดาพันวิกฤติ เริ่ม ดีขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ แข็งแรงขึ้นแล้ว นกุลบิดาไปเฝ้า พระพุทโธเจ้า พระพุทโธงค้ทรงฟังเรื่องการบันลือ สีนหาทของนกุลมารดา พระองค์ทรงรับรองทุกข้อ และทรงชมว่า นกุลบิดามีบุญ มีภรรยาที่เก่งมาก

คำพูดของนกุลมารดาที่เรียกว่า การบันลือสินหาท ไม่ใช่เรื่องกำกัันแน่นอน เป็นการพูดของผู้ที่หนักแน่น ในธรรม งามอาจ เพราะจิตไม่หวั่นไหวแล้ว พูดอย่าง ไม่กลัวอะไรทั้งสิ้น เหมือนราชสีห์ไม่ต้องการกลัวสัตว์ใดๆ ในป่า คำพูดของนกุลมารดามีอำนาจมาก เพราะเป็น การกล่าวความจริงของผู้เข้าถึงความจริง คำพูดของ ท่านไม่มีลักษณะอวดดีหรือคุยโอ้แม้แต่ชนิดเดียว

ข้อสงสัยอาจจะมีอยู่ว่ นกุลบิดาเป็นโสดาบันแล้ว กังวลจริงหรือ อาตมาสันนิษฐานว่คงไม่ ภรรยา พูดแบบตักเตือนเพื่อให้เป็นการยืนยันที่หนักแน่น มีรสชาติ มีพลัง

อย่างไรก็ตามในกรณีที่คนธรรมดา กำลังจะสิ้นบุญ การปลอบใจว่่า ไม่มีอะไรที่จะต้องเป็นห่วง เป็น หน้าที่สำคัญของญาติ เพราะความ กังวลจะทำให้ผู้ใกล้ตายเป็นทุกข์ อยู่มาก แทนที่จะเตรียมตัวลาโลก อย่างสงบ คนจำนวนมาก มัวแต่ คิดเรื่องสิ่งต่างๆ ในครอบครัว หรือการงาน ที่ยังไม่เสร็จ ยังไม่ เรียบร้อย ตัวเองอาจพร้อมที่จะ ไปแล้ว แต่กลัวว่่าจะเป็นการทั้ง

ปัญหาไว้กับคนอื่น อย่างนี้เป็นต้น ลูกหลานจึงต้องชวนให้ปล่อยวางอยู่บ่อยๆ ยืนยันว่าอะไรก็ตามที่ยังคาราคาซังอยู่ พวกเราจะสามารถจัดการได้ ไม่ต้องกังวล

ส่วนนกุลบิดา บุญยังไม่หมด แต่ข้อพิจารณาที่จะขอฝากไว้คือ พลังศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น เกิดจากการพูดของนกุลมารดา เป็นพลังธรรมชาติล้วน (ขอไม่เรียกพลังจักรวาล) หรือมีส่วนช่วยจากจิตใจของคนใช้ที่ไม่อยากตาย ด้วยเกรงว่าภรรยาสุดที่รักจะเข้าใจท่านผิด

บัดนี้ ข้อคิดที่เนื้อหาของคำยืนยันของนกุลมารดา ๖ ข้อ อีกรี่ ซึ่งมีเรื่องตั้งแต่ระดับสามัญ ตลอดถึงเรื่องเหนือโลก ทั้ง ๖ ข้อเหล่านี้ น่าสนใจ เพราะถึงจะไม่ใช่เรื่องศรัทธาหรือจิตก็ตาม ก็ยังเป็นเรื่องที่ควรเอื้อเอื้อ หรือเอาใจใส่ เพื่อว่าเราหมดวิหิงสาเมื่อไร จะได้ไม่ต้องคิดมาก และเป็นทุกข์

ข้อที่หนึ่งเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินสมบัติ คือการเอาตัวรอดทางด้านวัตถุ พ่อบ้านแม่บ้านไม่ต้องการตายด้วยจิตกังวล ควรระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่ายให้อยู่ในเกณฑ์พอดี คือไม่สุรุ่ยสุร่ายจนเป็นหนี้สินเขา รู้จักใช้เงินให้เกิดประโยชน์และความสุข แก่ตัวเองและครอบครัว รู้จักเก็บไว้ก้อนหนึ่งเพื่อลงทุน เมื่อฉุกเฉิน เอาไว้ส่วนหนึ่งทำบุญสุนทาน ฉลาดดูแลเรื่องเงินเรื่องทอง ไม่ประมาทไม่หลงใหล ถึงเวลาจะไปแล้ว ไม่ต้องเดือดร้อน

ข้อที่สองเตือนว่า ความหวงแหนคนที่เรารักเป็นธรรมชาติที่รุนแรง ฉะนั้น ผู้ใฝ่ชีวิตดีงาม ควรเข้มงวดในศีลข้อที่สาม เพื่อจะไม่ต้องสร้างความทุกข์ ความระทมขมขื่นให้กับภรรยาหรือสามี ในขณะที่เดียวกัน เราต้องยอมรับว่า ความหวงแหนเป็นกิเลสที่เราควรขัดเกลาด้วยการพยายามพัฒนาความรู้สึกต่อคนรอบข้างให้อ่อนโยนไปในทางแห่งพรหมวิหารมากขึ้น ผู้ที่รักคู่ครองอย่างนี้ ต้องการให้เขามีความสุข ไม่ต้องการให้เขามีความทุกข์แม้แต่น้อย คิดถึงตอนตัวเองจะตาย แล้วถามตนว่า ถ้าเขาเกิดเหงา อยากมีคนใหม่ เราจะรู้สึกอย่างไรใหม่ ถ้าได้คำตอบว่า เห็นใจ อย่างนี้เรียกว่าเก่งใช้ได้

ข้อต่อไป แสดงถึงค่านิยมของพุทธมามกะ โดยแท้ คือชาวพุทธควรให้ความสำคัญกับการเข้าหาครูบาอาจารย์ ผู้สงบผู้มีปัญญา เป็นประจำ เพื่อได้กำลังใจ และข้อคิดในเรื่องชีวิตดีงาม (ไม่มีโอกาส ก็ฟัง หรืออ่านสิ่งที่ท่านสอน)

การฝึกอบรมกาย วาจา ให้เรียบร้อย สร้างสรรค์ปราศจากโทษ การฝึกสมาธิภาวนา ให้จิตสงบระงับ เป็นแหล่งความสุขที่มั่นคง และเป็นบาทฐานแห่งปัญญา การบรรลुरुธรรมเป็นพระโสดาบัน ผู้เข้าถึงกระแสพระนิพพาน พ้นจากอบาย และกำเนิดสัตว์เดรัจฉานโดยเด็ดขาด ถ้าใครรักตัวเองจริงๆ ก็ต้องปรารถนาสิ่งเหล่านี้ ถ้าใครรักสามีหรือภรรยาจริงๆ ก็ต้องปรารถนาให้เขาได้สิ่งเหล่านี้ ปัญหาของเราทุกคนมีกรรมเป็นของๆ ตน คุณธรรมเหล่านี้ต้องสมัครใจปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความอดทนจึงจะได้ ถ้ารู้สึกว่าการปฏิบัติธรรมเพราะถูกบังคับ ผลจะไม่ค่อยเกิด

ฉะนั้น เราชวนใครมาปฏิบัติ ให้ชวนด้วยเมตตา โดยไม่คาดหวังอะไรมาก ถ้าเขายอมก็ดี ถ้าไม่ยอมให้ถือเสียว่า การอยู่ด้วยอวิชชาเป็นสิทธิมนุษยชนเหมือนกัน เราต้องเคารพในสิทธิของเขา ให้เราอยู่ด้วยอุเบกขา อนาคตข้างหน้าหากเขาเปลี่ยนใจ เราก็ยังพร้อมที่จะนำพา

สังจะ มีพลังศักดิ์สิทธิ์จริงๆ การพูดเท็จในเรื่องเล็กน้อย ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆ ทำให้เรารับพลังนี้ไม่ได้ น่าเสียดาย

สามีภรรยาที่ไม่เข้าวัด อาจจะมีการยืนยันในบางเรื่องที่เป็นจริงก็ได้ แต่มันคงไม่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น การพูดฉันทรักเธอ กลับไปกลับมาหลายรอบ สามีก็น้ำตาคลอ ภรรยาที่ร้องไห้ เปลืองกระดาษทิชชูหลายแผ่นแล้ว เกิดแต่พลังสิ่งขี้มูก 🐷

ที่มา : ตัดตอนมาจากหนังสือ “๖ พระสูตร” ของ พระอาจารย์ชยสาโร จัดพิมพ์โดย โรงเรียนทอสี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖

ตุ๊กตูปฏิปทา

ภควตาปาตีโมกข์

ปัญญาปริทัศน์

ธีรปัญญา

วารสารโพธิยาลัยฉบับนี้ นับเป็นฉบับที่ ๓๗ แล้ว ถือว่าเป็นฉบับพิเศษ เพราะตัวเลข ๓๗ นั้น ถือเป็นตัวแทนของธรรมรัตนจักรี่ว่าได้ ในวารสารฉบับก่อนๆ ได้พูดถึง ธรรมะ ๓๗ กันมาหลายชุดแล้ว เช่น ตถาคตธรรม ๓๗ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ เนกขัมมธรรม ๓๗ สวากขาตธรรม ๓๗ เป็นต้น มาฉบับนี้ ขอเสนอธรรมะ ๓๗ ในหมวดของพระวินัยหรือข้อปฏิบัติกันดูบ้าง

ย้อนหลังไป ๓ อสงไขยแสนมหากัปที่แล้ว ในวันเพ็ญเดือนเชษฐะ (เดือน ๗) นี้ เป็นวันที่พระโกณฑัญญะพุทธเจ้าทรงยกปาตีโมกข์ขึ้นแสดงแก่ภิกษุแสนโกฏิ มีพระสุภัททเถระเป็นประธาน นับเป็นการประชุมครั้งแรกในศาสนาของพระโกณฑัญญะศาสดาพระองค์นั้น (ในศาสนาของพระองค์มีการประชุมสาวกสันนิบาต

และแสดงปาตีโมกข์ทั้งหมดเพียง ๓ ครั้ง พระโกณฑัญญะพุทธเจ้าเป็นพระพุทธรเจ้าองค์ถัดมาจากพระที่ปิงกรพุทธเจ้า)

มาถึงสมัยพระโคตมพุทธเจ้าของพวกเรา วันเพ็ญเดือน ๗ นี้ ยังนับเป็นวันสำคัญที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงมหาสมัยสูตร แก่พระชีนาสพ ๕๐๐ รูป ที่ออกบวชมาจากศากยสกุลอีกด้วย ในวันนี้ เหล่าเทวดาและพรหมมาประชุมกันมากมาย เพื่อมาทัศนาระอหันต์ และมาฟังธรรม พระพุทธรองค์ทรงตรวจดูจริตของพวกเทวดากลุ่มต่างๆ แล้ว ก็ได้ตรัสอีก ๖ พระสูตรให้เหมาะกับจริต ๖ แบบนั้นๆ คือ สัมมาปริพพาชนียสูตร สำหรับพวกราคจริต ปุราเภทสูตร สำหรับพวกพุทธิจริต กลหิวาหสูตร สำหรับพวกโทสจริต จุฬวิญญสูตร สำหรับพวกวิตกจริต

มหาพหูสูตร สำหรับพวกโมหจริต และ **ตวฏก-**
สูตร สำหรับพวกศรัทธาจริต (สัมมาปริพพาขณีย-
สูตรมาจาก จุฬวรรค สุตตนิบาต ขุททกนิกาย
สุตตันตปิฎก เล่มที่ ๒๕ ส่วนพระสูตรอื่นๆ ที่
เหลือนั้น มาจาก อัฐกนิบาต ในเล่มเดียวกัน)

หลังจากที่ทรงแสดงพระสูตรเหล่านี้เสร็จ
ลงแล้ว เทวดาแสนโกฏิบรรลอรหัตตผล ส่วน
มรรคผลเบื้องต่ำ ๓ มีประมาณนับไม่ถ้วน (ใน
พระไตรปิฎกมี ๔ พระสูตรที่มีเทวดาบรรลธรรม
มากมายเท่านี้ อีก ๓ พระสูตรคือ มงคลสูตร
จุฬราหูโลวาทสูตร และสมจิตตสูตร)

สำหรับ ปุราเภทสูตร และ จุฬวิยหสูตร ได้
เคยนำมาแสดงในวารสารฉบับก่อนๆ แล้ว วันนี้
เราจะมาดูที่พระสูตรสุดท้าย คือ **ตวฏกสูตร** หรือ
ที่เรียกอีกอย่างได้ว่า **ตวฏกปฏิบัติ** มาดูซิว่าพวก
เทวดาที่มีศรัทธานั้น เขาบรรลธรรมเพราะได้ฟัง
ธรรมะแบบไหนกัน

หลายคนคงเคยได้ยิน **โอวาทปาติโมกข์**
(คือธรรมะ ๓ ข้อ ที่พระพุทธเจ้าแสดงในวัน
มาฆบูชา ขึ้นต้นด้วยการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำ
กุศลให้ถึงพร้อม และการชำระจิตของตนให้ขาว
รอบ) และ**อานาปาติโมกข์** (ซึ่งเป็นการรวบรวม
พระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ ๒๒๗ ข้อ ฝึกขุ
นำมาสวดในวันอุโบสถ) กันมาบ้างแล้ว แต่ถ้า
ถามว่าเคยได้ยิน **ปาติโมกข์ ๓๗ ข้อ** หรือ **ปฏิบัติ-**
ปาติโมกข์ ใหม่? หลายคนคงจะเลิกคิด ผู้เขียนเอง
ก็เพิ่งจะค้นพบปาติโมกข์แบบนี้ในพระไตรปิฎก
เมื่อไม่นานมานี้เอง จึงขอนำมาแบ่งปันกัน สำหรับ
ผู้เริ่มศึกษาบางท่านนั้น โอวาทปาติโมกข์ ๓ ข้อ
อาจจะย่อเกินไป อานาปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อ ก็
อาจจะเยอะเกินไป ลองมาศึกษาดูแบบพอ
ปานกลาง ๓๗ ข้อบ้าง ก็น่าสนใจ พระสูตรนี้
จัดเป็นพระสูตรในยุคต้นๆ ของพุทธกาล (เพราะ

มีมหานิทเทศซึ่งเป็นคำอธิบายของพระสารีบุตร
อยู่ในพระไตรปิฎกเองด้วย) เป็นแบบเรียนที่ภิกษุ
ยุคแรกๆท่องจำกันได้จนติดปากและขึ้นใจ ก่อน
ที่อานาปาติโมกข์จะค่อยๆบัญญัติขึ้นจนครบทั้ง
๒๒๗ ข้อ

ส่วนคำว่า **“ปฏิบัติ และ ปาติโมกข์”** นี้เป็น
คำที่พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ใช้เอง ในการถาม
ตอบ เพื่ออธิบายขยายความปฏิบัติที่นำไปสู่
ความดับกิเลส (โดยเร็ว) ซึ่งในตวฏกสูตรนั้นได้
แบ่งปฏิบัติเป็น ๒ ส่วน คือ **ปาติโมกข์ปฏิบัติ**
และ **สมาธิปฏิบัติ** ในภิกขุวิสุทธิธรรมคถา ท่านใช้
คำว่า **ภควตาเทสิตปฏิบัติ** เป็นปฏิบัติที่พระผู้
มีพระภาคทรงแสดงเอง ให้สังเกตความคล้ายคลึง
กับ **โพธิปักขิยธรรม ๓๗** ที่มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า
อภิญญาเทสิตธรรม (อันหนึ่งเป็นปฏิบัติ อันหนึ่ง
เป็นธรรม ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงเอง)
ถ้าปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อ เราเรียกย่อๆ ว่า ฝึกขุ-
ปาติโมกข์ ปาติโมกข์ ๓๗ ข้อนี้ ผู้เขียนขอเสนอ
ชื่อว่า **ภควตาปาติโมกข์** ซึ่งเป็นปาติโมกข์ใน
แนวพระสูตร ไม่ใช่ในแนวพระวินัย ถ้าฝึกขุ-
ปาติโมกข์ เปรียบเหมือนกฎหมายของพระที่
ละเอียดละออมาก ภควตาปาติโมกข์นี้ ก็คงเหมือน
guideline หรือแนวปฏิบัติกว้างๆ ที่ยืดหยุ่นกว่า
และอาจจะง่ายกว่าในการทำความเข้าใจ

ก่อนอื่น ขอนำผลของผู้ที่ปฏิบัติตามปฏิบัติ
ปาติโมกข์นี้ จากคัมภีร์วิสุทธิธรรมคถาเล่าให้ฟัง
กันก่อน เป็นตัวอย่างของการไม่มี**กมลปิลิโธ**
(ความห่วงตระกูลญาติหรือตระกูลอุปภูต) เพื่อ
เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมในการปฏิบัติ ตระกูล
อุปภูตอาจเป็นปิลิโธ แก่ภิกษุบางรูปผู้อยู่
คลุกคลี **“เมื่อเขาสุขก็สุขไปกับเขาด้วย เมื่อเขา
ทุกข์ก็ทุกข์ไปด้วย”** ภิกษุรูปนั้นจะละตระกูล ไป
ฟังธรรมที่วิหารใกล้เคียงก็ไม่ได้ แต่บิดามารดา

อาจไม่เป็นปติโพธแก่ภิกษุบางรูป เช่น กับภิกษุหนุ่ม ผู้เป็นหลานของพระติสสเถระ ผู้อยู่ที่โกธันทกวิหาร ฉะนั้น

มีเรื่องเล่าว่า ภิกษุหนุ่มรูปนั้น ได้ไปเรียนบาลีที่โรหณชนบท แม้อุบาสิกาโยมแม่ ผู้เป็นน้องสาวของพระติสสเถระ ก็ถามถึงความเป็นไปของภิกษุหนุ่มกะพระเถระอยู่ทุกเมื่อ พระเถระคิดว่า “สักวันหนึ่ง เราจักนำภิกษุหนุ่มมาเสียที” จึงมุ่งหน้าสู่โรหณชนบท แม้อภิกษุหนุ่มก็คิดว่า “เราอยู่ในที่นี้นานแล้ว จักขอไปเยี่ยมอุปัชฌาย์เดี๋ยวนี้ ทราบความเป็นไปของอุบาสิกา (โยมแม่) ด้วยแล้ว จึงจะกลับ” จึงออกจากโรหณชนบทไป ภิกษุทั้งสองนั้นมาพบกันกลางทาง ภิกษุหนุ่มกระทำวัตรแก่พระอุปัชฌาย์เถระผู้สูง ที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่งแล้ว พอถูกถามว่า “เธอจะไปไหน” จึงได้แจ้งความข้อนั้น พระเถระจึงกล่าวว่า “เธอทำดีแล้ว แม้อุบาสิกาก็ถามถึงเธออยู่เรื่อย ถึงเราเองก็มาเพื่อเรื่องนี้เหมือนกัน เธอจงไปเถอะ ส่วนตัวเราจักจำพรรษานี้อยู่เสียที่โรหณชนบทนี้แหละ” แล้วก็ส่งภิกษุหนุ่มนั้นไป ภิกษุหนุ่มรูปนั้นถึงโกธันทกวิหารนั้น ในวันเข้าพรรษานั้นเอง ได้เข้าอยู่ในเสนาสนะที่บิดาให้เขาทำไว้เพื่อท่านเลยทีเดียว

ครั้งนั้น บิดาของภิกษุหนุ่มมาวัดในวันรุ่งขึ้นถามว่า “ภันเต ใครมาพักที่เสนาสนะของกระผม” พระในวัดนั้นก็ตอบว่า “ภิกษุอาคันตุกะหนุ่มรูปหนึ่ง” บิดาจึงเข้าไปหาภิกษุหนุ่ม ไหว้แล้วกล่าวว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ วัตรสำหรับผู้อยู่จำพรรษาในเสนาสนะของกระผมมีอยู่” ภิกษุหนุ่มจึงถามว่า “วัตรอะไรหรืออุบาสก” บิดาตอบว่า “ตลอด ๓ เดือน ต้องรับภิกษาในเรือนของกระผมเท่านั้น ในเวลาที่ปวารณาแล้ว จะไปควรบอกลา” ภิกษุหนุ่มยอมรับโดยดุษณี แม้อุบาสกก็ไปสู่เรือน แล้วกล่าวกะอุบาสิกาว่า “มีพระคุณเจ้าอาคันตุกะรูปหนึ่ง

อยู่จำพรรษาในอาวาสของเรา เธอควรบำรุงโดยเคารพ” อุบาสิการับคำว่า “ดีละ” แล้วจึงจัดแจงของควรเคี้ยว ของควรฉัน ที่ประณีตไว้ ภิกษุหนุ่มก็ได้ไปสู่เรือนญาติในเวลาฉันทภัตร ใครๆ ต่างก็จำท่านไม่ได้

ภิกษุหนุ่มนั้นฉันบิณฑบาต อยู่จำพรรษาในที่นั้น ตลอด ๓ เดือนแล้ว จึงบอกลาว่า “อาตมาจะไปละ” พวกญาติทั้งหลายของท่านกล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ พรุ่งนี้ค่อยไปเถิด” ในวันรุ่งขึ้นนิมนต์ให้ท่านฉันในเรือน แล้วใส่กระบอกน้ำมันจนเต็ม ถวายน้ำอ้อยงบก้อนหนึ่ง และผ้าจีวรยาว ๘ ศอก แล้วก็กล่าวว่า “ขอท่านผู้เจริญจงไปเถิด” ภิกษุหนุ่มทำอนุโมทนา แล้วก็มุ่งหน้ากลับไปสู่โรหณชนบท

แม้อุปัชฌาย์ของท่าน เมื่อปวารณาแล้ว เดินทางย้อนกลับมา ก็พบกับท่านเข้าตรงที่ที่พบกัน ในตอนแรกนั่นเอง ภิกษุหนุ่มไหว้พระเถระผู้สูงกระทำวัตรแก่พระเถระที่โคนต้นไม้ นั้น ครั้งนั้นพระเถระถามภิกษุหนุ่มว่า “ดูกร พ่อภักทรมุข (พ่อหน้าบาน) เธอพบอุบาสิกาแล้วหรือ” ภิกษุหนุ่มตอบว่า “พบแล้วครับ ท่าน” แล้วก็เล่าความเป็นไปทั้งหมด พร้อมทั้งเอาน้ำมันที่ได้มานั้นทาเท้าทั้งสองของพระเถระ ใช้น้ำอ้อยงบก้อนนั้น น้ำปานะ ถวายผ้าจีวรผืนนั้นแก่พระเถระ ไหว้แล้วกล่าวว่า “ภันเตครับ โรหณชนบทเท่านั้นเป็นที่สัปปายะแก่กระผม” แล้วจึงไป พระเถระกลับมาสู่โกธันทกวิหาร ในวันรุ่งขึ้น จึงได้เข้าไปสู่โกธันทกคาม

ฝ่ายอุบาสิกาคิดว่า “สักประเดี๋ยว พระพี่ชายเราจักพาบุตรของเรา” จึงคอยยืนดูหนทางอยู่ตลอดเวลาทีเดียว ครั้นเห็นพระเถระนั้นมาเพียงรูปเดียวเท่านั้น ก็คิดว่า “เห็นที่บุตรของเราคงจะตายเสียแล้ว ท่านจึงมาเพียงรูปเดียวเท่านั้น” จึง

ทอดตัวลงนอนร้องไห้คร่ำครวญอยู่ที่แทบเท้าของพระเถระนั้น พระเถระคิดว่า “ภิกษุหนุ่มจากไปโดยไม่ยอมให้ใครๆ แม้แต่บิดามารดา รู้จักตน เพราะความเป็นคนมักน้อยจริงๆ หนอ” แล้วจึงปลอบโยนโยมน้องสาว เล่าความเป็นไปทั้งหมด นำผ้าจีวรผืนนั้นออกมาแสดง

อุบาสิกาเลื่อมใส หันหน้าตรงไปทางทิศที่บุตรจากไป หมอบกราบ ยกมือขึ้นแนบอกนมัสการอยู่ กล่าวว่่า “พระผู้มีพระภาคเห็นทีจะทรงกระทำภิกษุผู้เป็นดังเช่นบุตรเรา ให้เป็นกายสักขี (เป็นพยาน) หนอ แสดงกรณีนี้ตปฏิบัติทานาลกปฏิบัติ **ตวฏกปฏิบัติ** และมหาอริยวงศ์ปฏิบัติ ซึ่งแสดงถึงความสันโดษในปัจจุบัน ๔ และความยินดีในการภาวณา แม้ว่าเธอฉันอยู่ในเรือนของมารดาผู้ให้กำเนิด ตลอดเวลา ๓ เดือนแท้ๆ ก็ยังไม่ยอมกล่าวว่า ‘อาตมาเป็นบุตรของท่าน ท่านเป็นมารดาของเรา’ โอ้อัจฉริยมนุษย์” สำหรับภิกษุผู้เป็นเช่นนี้ แม้แต่มารดาบิดาก็ยังไม่เป็นปติโพธ จะป่วยกล่าวไปไยถึงตระกูลอุปัฏฐากอื่นเล่า ดังนี้แล

จะเห็นว่า ตวฏกปฏิบัติ นั้นเป็นที่รู้จักและจำกันได้ทั่วไปในหมู่ภิกษุ และอุบาสิกา อย่างน้อย

ก็มาถึงยุคของวิสุทธิมรรคและฎีกา (พ้นกว่าปีหลังพุทธกาล) และใช้กล่อมเกล่าให้กุลบุตร เป็นผู้มีความมักน้อย สันโดษ ไม่ติดตระกูล เป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้เป็นที่เลื่อมใสแม้แก่บิดามารดาของตน (ซึ่งปกติมักเห็นเป็นพระลูกชาย มากกว่าเห็นเป็นพระภิกษุ) คำว่า **ตวฏก** แปลว่า **ต่วน ปฏิบัติ** แปลว่า **ทาง** เมื่อมารวมกัน **ตวฏกปฏิบัติ** จึงแปลได้ว่า **ทางต่วน** สำหรับท่านที่สนใจปฏิบัติที่จะนำไปสู่มรรคผลอย่างรวดเร็ว จึงควรศึกษาพระสูตรนี้อย่างละเอียด

เอาละ เกเร็นนำมาพอสมควรแล้ว มาดูรายละเอียดกันเลยว่า ตวฏกปฏิบัตินี้ คืออะไร และข้อปฏิบัติ ปฏิบัติปาติโมกข์ ๓๗ ข้อนี้มีอะไรบ้าง หวังว่าถ้าพระภิกษุนำมาสวด สาธยาย และศึกษากันอย่างจริงๆ จังๆ ในแต่ละหัวข้อให้ละเอียด เหมือนกับมงคลสูตร ๓๘ ประการที่ฆราวาสเขาศึกษากัน ก็น่าจะเป็นการเริ่มต้นชีวิตนักศึกษานบนทางต่วนที่ดีและปลอดภัย

หมายเหตุ ในตัวพระสูตร อรรถกถา หรือฎีกา ไม่ได้แบ่งหัวข้อเอาไว้ แต่ผู้เรียบเรียงขอโอกาสแบ่งเป็น ๓๗ หัวข้อเอง เพื่อให้จำง่าย เป็นประโยชน์แก่การอ้างอิง เพื่อศึกษาในรายละเอียดแต่ละข้อต่อไป

ตุมภกสูตร

อัฐกวรรค สุตตนิบาต ข้อ ๙๒๑-๙๔๐
ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก

๑. “ปุจฉามิ ตัง อาทิจจะพันธุ กะถัง ทิสฺวา นิพพาทิ ภิกขุ	วิเวกัง สันติปะทัญจะ มะเหลสิ อะนุปาทียาโน โลกัสสมิง กิญฺจิ”
๒. “มูลัง ปะปัญจะสังขายะ (อิตฺติ ภควา) ยา กาจิ ตัณฺหา อชฌัตตัง	มันฺตา อัสมีติ สัพพะมุปะรฺนฺเช ตาสัง วินะยา สะทา สะโต สิกฺเข
๓. “ยัง กิญฺจิ ธัมมะมะภิชฺฌญา นะ เตนะ ถามัง กุพเพละ	อชฌัตตัง อะละวาปิ พะหิทฺธา นะ หิ สา นิพพุติ สะตัง วุตฺตา
๔. “เสยโย นะ เตนะ มัญญะเยยยะ มุญฺโฐ อะเนกะรุเปหิ	นีเจยโย อะละวาปิ สะริกโข นาตุมานัง วิกัปปะยังฺ ติญฺเฐ
๕. “อชฌัตตะเมวปะสะเม อชฌัตตัง อุปะสันตัสสะ	นะ อัญญะโต ภิกขุ สันติเมเสยยะ นตฺถิ อตฺตา กุโต นิรัตฺตา วา
๖. “มัชฌะ ยะธา สะมุทฺทัสสะ เอวัง จูโต อะเนชฺสสะ	อุมิ โน ชายะตี จูโต โหติ อุสสะทัง ภิกขุ นะ กะเรยยะ กุหิญฺจิ”
๗. “อะกิตตะเย วิวะฐะจกฺขุ ปะฐะปะทัง เวเทหิ ภัทฺทันเต	สักขิธัมมัง ปะริสสะยะวินะยัง ปาติโมกขัง อะละวาปิ สะมาธิง”

ตวฏกปฏิบัติ
วิธีดับ (กิเลส) ด้วย

(พระพุทธเนรมิตทูลถาม)

[๑] ข้าพระองค์ขอทูลถาม ถึงวิเวกและสันติบท กะพระองค์ ผู้ทรงเป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ว่า “ภิกษุเห็นอย่างไร จึงไม่ถ่อมมันอะไรๆ ในโลก ดับไป”

(พระผู้มีพระภาคตรัสตอบ)

[๒] ภิกษุพึงขจัดบาปกรรมทั้งปวง ที่เป็นรากเหง้าแห่งกิเลสเครื่องเนิ่นช้า* และอัสมิมานะ ด้วยมันตา** ตัณหาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดในภายใน ภิกษุมีสติทุกเมื่อ พึงศึกษาเพื่อกำจัดตัณหาเหล่านั้น

(* มูลของปัญจสังขาร คือ อวิชชา อโยนิโสมนสิการ อัสมิมานะ อหิริกะ อนตตปเป อุทัจจะ ** ปัญญา)

[๓] ภิกษุพึงรู้คุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในภายในหรือในภายนอก แต่ไม่ควรทำความถือตัว* เพราะคุณธรรมนั้น เพราะการทำความถือตัวนั้น ผู้สงบทั้งหลายกล่าวว่า ไม่เป็นความดับกิเลส

(*ถาม คือ ความถือมั่น)

[๔] ภิกษุไม่พึงสำคัญตนว่า ‘เราเลิศกว่าเขา’ ‘เราด้อยกว่าเขา’ หรือว่า ‘เราเสมอเขา’ เพราะคุณธรรมนั้น เป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมต่างๆ แล้ว ไม่พึงตั้งกำหนดสำคัญตน (ด้วยคุณธรรมนั้น)

[๕] ภิกษุพึงสงบกิเลสภายในนั่นเอง ไม่พึงแสวงหาความสงบโดยทางอื่น เมื่อภิกษุสงบกิเลสภายในได้แล้ว ทิฏฐิว่าอตตะเตยฺย หรือทิฏฐิว่าอตตะสันตุญญ ก็ไม่มีแต่ที่ไหนๆ

[๖] คลื่นไม่เกิดในส่วนกลางทะเล ฉันทิ ความหวนไหว้ก็ไม่เกิดแก่ผู้มั่นคง ฉันทินั้น ภิกษุไม่พึงก่อกิเลสเครื่องฟูใจ* ในที่ไหนๆ

(*อุสสทะ คือ รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ กิเลส กรรม)

(พระพุทธเนรมิตทูลถาม)

[๗] พระผู้มีพระภาค ผู้มีพระจักขุ*เปิด ได้ทรงแสดงธรรมที่ประจักษ์เอง อันเป็นธรรมเครื่องกำจัดอันตราย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จงตรัสบอก ปฏิปทาของท่าน คือ ปาติโมกข์ หรือแม่ สมาธิ เกิด

(*มังสจักขุ ทิพจักขุ ปัญญาจักขุ พุทธจักขุ สมนันตจักขุ)

๘. “จักขุหิ เนวะ โลลัสสะ^๑
ระเส จะ นานุคิขฌมยยะ^๓   คามะกะถายะ อวาระระเย โสตั้ง^๒
นะ จะ มะมาเยถะ กิณฺจิจิ โลกัสสิมิง^๔
๙. “ผัสเสนะ ยะทา พุณฺณัสสะ
ภะวัญจะ นากิซิปเปยยะ^๖   ประริเทวัง ภิกขุ นะ กะเรยยะ กุหิณฺจิจิ^๕
เถระเวสุ จะ นะ สัมปะเวเธยยะ^๗
๑๐. “อันทานะมะโถ ปานานัง
ลัทธา นะ สันนิธิง กะยิรา^๘   ขาทะนียานัง อะโถปิ วัตถานัง
นะ จะ ประริตตะเส ตานิ อะละภะมาโน^๙
๑๑. “ณายี^{๑๐} นะ ปาทะโลลัสสะ^{๑๑}
อะถาสะเนสุ สะยะเนสุ   วิระเม กุกุกจจา^{๑๒} นัปปะมัทชเชยยะ^{๑๓}
อัปปะสัทเทสุ ภิกขุ วิหะเรยยะ^{๑๔}
๑๒. “นิททัง นะ พะหุสิกะเรยยะ^{๑๕}
ตันทิง มายัง หัสสัง ขิททัง   ชาคะริยัง ภะเชยยะ^{๑๖} อาตานิ^{๑๗}
เมถุนัง วิปะชะเห สะวิณฺฐัง^{๑๘}
๑๓. “อาถัพพะณัง สุปินัง ลักขะณัง
วิรุตฺถัญจะ คัพพะกะระณัง   โน วิหะเห อะโถปิ นักขัตตัง^{๑๙}
ติกิจฉัง มามะโก นะ เสเวยยะ^{๒๐}
๑๔. “นินทายะ นัปปะเวเธยยะ^{๒๑}
โลภัง สะหะ มัจฉะริยนะ^{๒๓}   นะ อุนณะเมยยะ ปะสังสิโต ภิกขุ^{๒๒}
โกธัง เปสุณฺณิยฺญจะ ปะนุเทยยะ^{๒๔}
๑๕. “กะยะวิกกะเย นะ ติญฺญะเย^{๒๕}
คามะ จะ นากิสิชเชยยะ^{๒๗}   อุปะวาทัง ภิกขุ นะ กะเรยยะ กุหิณฺจิจิ^{๒๖}
ลาภะกัมมยา ชะนัง นะ ละปะเยยยะ^{๒๘}

(พระผู้มีพระภาคตรัสตอบ)

- [๘] ๑) ภิกษุไม่พึงเป็นผู้มีตาลอกแลก ๒) พึงป้องกันหมูมิให้ได้ยินคามกถา*
๓) ไม่พึงติดใจในรส และ ๔) ไม่พึงยึดถืออะไรๆ ในโลกว่า เป็นของเรา
(*ตริจฉานกถา)
- [๙] ๕) เมื่อใด ภิกษุถูกผัสสะกระทบ เมื่อนั้น เธอก็ไม่พึงทำความคร่ำครวญในที่ไหนๆ
๖) ไม่พึงคาดหวังภาพ และ ๗) ไม่พึงกระสับกระส่ายเพราะอารมณ์ที่น่ากลัว
- [๑๐] ๘) ภิกษุได้ข้าวก็ดี น้ำก็ดี ของขบเคี้ยวก็ดี ผักก็ดี ไม่ควรทำการสะสม
๙) เมื่อไม่ได้ ก็ไม่พึงสะดุ้ง
- [๑๑] ๑๐) ภิกษุพึงเป็นผู้มีมาน ๑๑) ไม่พึงไปในที่ที่ไม่ควรไป
๑๒) พึงเว้นจากความไม่สำรวม (มือ เท้า กิริยา มารยาท)
๑๓) ไม่พึงประมาท และ ๑๔) พึงอยู่ในที่นั้งที่นอนที่มีเสียงน้อย
- [๑๒] ๑๕) ภิกษุไม่พึงหลับมาก ๑๖) พึงประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่
๑๗) มีความเพียรเครื่องเพากิเลส ๑๘) พึงละเว้นความเกียจคร้าน ความหลอกลวง
เรื่องชวนหัว การเล่น เมถุน การประดับตกแต่ง
- [๑๓] ๑๙) ผู้นับถือพระรัตนตรัยไม่พึงประกอบการทำอาถรรพณ์
การทำนายฝัน การทำนายลักษณะ หรือแม้การดูฤกษ์ยาม
๒๐) ไม่พึงเรียนการทำนายเสียงสัตว์ร้อง
การปรุขยาให้ตั้งครรรภ์ และการบำบัดรักษาโรค
- [๑๔] ๒๑) ภิกษุไม่พึงหวนไหวเพราะการนิมทา ๒๒) แม้ได้รับการสรรเสริญก็ไม่พึงลำพองตน
๒๓) พึงบรรเทาความโลภรวมทั้งความตระหนี่ ๒๔) พึงบรรเทาความโกรธและวาจาสู่อเสียด
- [๑๕] ๒๕) ภิกษุไม่พึงดำรงชีวิตในการซื้อขาย ๒๖) ไม่พึงก่อกิเลส เป็นเหตุให้ถูก (ผู้รู้) ตำหนิ
ในที่ไหนๆ
๒๗) ไม่พึงเกี่ยวข้องจัดแจงในบ้าน และ ๒๘) ไม่พึงพูดเลียบเคียงเพราะอยากได้ลาภ

๑๖. “นะ จะ กัตถิตา สียา ภิกขุ^{๒๙}
 ปาคัฟภียัง นะ สิกเขยยะ^{๓๑}

๑๗. “โมสะวักเซ นะ นีเยถะ^{๓๓}
 อะถะ ซีวีเตนะ ปัญญายะ

๑๘. “สุตฺวา รุสีโต พะหุง วาจัง
 ฆะรุเสนะ เน นะ ปะฏิวัชชา

๑๙. “เอตัญจะ ธัมมะมัญญายะ
 สันตตี นิพพุตัง ถัตวา

๒๐. “อะภิกฺขุ หิ โส อะนะภิกฺขุโต
 ตัสมา หิ ตัสสะ ภาคะวะโต สาสะเน

นะ จะ วาจัง ปะยุดตัง ภาเสยยะ^{๓๐}
 กะถัง วิคคาหิกัง นะ กะถะเยยยะ^{๓๒}

สัมปะชาโน^{๓๔} สะฐานิ นะ กะยิธา^{๓๕}
 สีสัพพะเตนะ นานญญะมะติมัญญะ^{๓๖}

สะมะณานัง วา ปุชฺชนะนานัง
 นะ หิ สันโต ปะฏิเสนิกะโรนติ^{๓๗}

วิจันัง ภิกขุ สะทา สะโต สิกเข
 สาสะเน โคตะมัสสะ นะ ปะมัสเซยยะ

สักขิธัมมะมะนิติหะมะทัสสี
 อัมปะมัตโต สะทา นะมัสสะมะนุสิกเข”ติ

[๑๖] ๒๙) ภิกษุไม่พึงเป็นคนมักอวด
๓๑) ไม่พึงศึกษาความเป็นผู้คะนอง

๓๐) ไม่พึงกล่าววาจาจ่มงได้
๓๒) ไม่พึงกล่าวถ้อยคำที่เป็นเหตุให้ทู่มเสียงกัน

[๑๗] ๓๓) ภิกษุไม่พึงนำชนไปในความเท็จ
๓๕) ไม่พึงทำความโอ้อวด และ

๓๔) มีสัมปชัญญะรู้ตัว
๓๖) ไม่พึงดูหมิ่นผู้อื่นด้วยความเป็นอยู่โดยปัญญา
และด้วยศีลวัตรของตน

[๑๘] ๓๗) ภิกษุผู้ถูกคนเหล่าอื่นเบียดเบียน ได้ยินคำพูดมากของพวกสมณะ หรือพวกคนพูดมาก (เหล่าอื่น) ไม่พึงโต้ตอบคนเหล่านั้นด้วยคำหยาบ เพราะผู้สงบยอมไม่สร้างศัตรู

[๑๙] ภิกษุรู้ธรรมนี้แล้ว เลือกสรรอยู่*
รู้ความดับกิเลสว่า เป็นความสงบแล้ว

พึงเป็นผู้มีสติ มีสิกขาทุกเมื่อ
ไม่พึงประมาทในศาสนาของพระโคตม
(*วิจิงง คือปัญญา)

[๒๐] ภิกษุนั้นเป็นผู้ครอบงำ* ไม่ถูกครอบงำ
เพราะฉะนั้น เธอพึงเป็นผู้ไม่ประมาท
นอนน้อมอยู่ พึงหมั่นศึกษาทุกเมื่อ เกิด

ได้เห็นธรรมที่เป็นพยานด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อใคร
ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

(*ครอบงำอารมณ์ ๖ หรือ ครอบงำอกุศลธรรม)

สรุป ๓๗ หัวข้อ ตามลำดับที่พระพุทธองค์ทรงแสดง

อินทรีย์

- ๑) ภิกษุไม่พึงเป็นผู้มีตาลอกแลก
- ๒) พึงป้องกัน ทุมิให้ได้ยินคามกถา*
- ๓) ไม่พึงติดใจในรส และ
- ๔) ไม่พึงยึดถืออะไรๆ ในโลกกว่า เป็นของเรา

(*ติรัจฉานกถา)

ผัสสะ

- ๕) เมื่อใด ภิกษุถูกผัสสะกระทบ
    เมื่อนั้น เธอก็ไม่พึงทำความคร่ำครวญในที่ไหนๆ
- ๖) ไม่พึงคาดหวังภพ และ
- ๗) ไม่พึงกระสับกระส่ายเพราะอารมณ์ที่น่ากลัว

ปัจจัยสี่

- ๘) ภิกษุได้ข้าวก็ดี น้ำก็ดี ของขบเคี้ยวก็ดี ผ้าก็ดี ไม่ควรสะสม
- ๙) เมื่อไม่ได้ ก็ไม่พึงสะดุ้ง

ที่สงบ

- ๑๐) ภิกษุพึงเป็นผู้มีฉาน
- ๑๑) ไม่พึงไปในที่ไม่ควรไป
- ๑๒) พึงเว้นจากความไม่สำรวม (มือ เท้า กิริยา มารยาท)
- ๑๓) ไม่พึงประมาท และ
- ๑๔) พึงอยู่ในที่นั่งที่นอนที่มีเสียงน้อย

ไม่เชาเชบ

- ๑๕) ภิกษุไม่พึงหลับมาก
- ๑๖) พึงประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่
- ๑๗) มีความเพียรเครื่องเผากิเลส
- ๑๘) พึงละเว้นความเกียจคร้าน ความหลอกลวง
    เรื่องชวนหัว การเล่น เมถุน การประดับตกแต่ง

สยบไสย

- ๑๙) ผู้นับถือพระรัตนตรัย ไม่พึงประกอบการทำอาถรรพณ์
    การทำนายฝัน การทำนายลักษณะ หรือแม้การดูฤกษ์ยาม
- ๒๐) ไม่พึงเรียนการทำนายเสียงสัตว์ร้อง
    การปรุงยาให้ตั้งครรรภ์ และการบำบัดรักษาโรค

ไม่ไหวหวั่น

- ๒๑) ภิกษุไม่พึงหวั่นไหวเพราะการนินทา
- ๒๒) แม้ได้รับการสรรเสริญก็ไม่พึงลำพองตน
- ๒๓) พึงบรรเทาความโลภ รวมทั้งความตระหนี่
- ๒๔) พึงบรรเทาความโกรธและวาจาส่อเสียด

- ไม่ยุ่งเรื้อน** ๒๕) ภิกษุไม่พึงดำรงชีวิตในการซื้อขาย
 ๒๖) ไม่พึงก่อกิเลสเป็นเหตุให้ถูก (ผู้รู้) ตำหนิ ในที่ไหนๆ
 ๒๗) ไม่พึงเกี่ยวข้องจัดแจงในบ้าน
 และ ๒๘) ไม่พึงพูดเลียบเคียงเพราะอยากได้ลาภ
- ให้มุ่งเรียน** ๒๙) ภิกษุไม่พึงเป็นคนมักอวด
 ๓๐) ไม่พึงกล่าววาจามุ่งได้
 ๓๑) ไม่พึงศึกษาความเป็นผู้คะนอง
- อย่าเถียงกัน** ๓๒) ไม่พึงกล่าวถ้อยคำที่เป็นเหตุให้ทู่เถียงกัน
- รักษัสัจฉมัน** ๓๓) ภิกษุไม่พืงนำชนไปในความเท็จ
- ไม่หมิ่นกัน...** ๓๔) มีสัมปชัญญะรู้ตัว
 ๓๕) ไม่พืงทำความโอ้อวด
 ๓๖) ไม่พืงดูหมิ่นผู้อื่น ด้วยความเป็นอยู่โดยปัญญาและด้วยศีลวัตรของตน
- ไม่ท้อใจ...** ๓๗) ภิกษุผู้ถูกคนเหล่านี้เบียดเบียน
 ได้ยินคำพูดมากของพวกสมณะ หรือพวกคนพูดมาก (เหล่านี้)
 ไม่พืงโต้ตอบคนเหล่านั้นด้วยคำหยาบ
 เพราะผู้สงบยอมไม่สร้างศัตรู
- หมั่นศึกษา...** ภิกษุรู้ธรรมนี้แล้ว เลือกสรรอยู่
 พืงเป็นผู้มีสติ มีสิกขาทุกเมื่อ
 รู้ความดับกิเลสว่า เป็นความสงบแล้ว
 ไม่พืงประมาทในศาสนาของพระโคตม

สรุปคำย่อของแต่ละหมวดมารวมกันได้ว่า :

อินทรีย ฝัสสะ ปัจจัยสี่ ที่สงบ
 ไม่ยุ่งเรื้อน ให้มุ่งเรียน อย่าเถียงกัน
 แม้ศีลวัตร ธุดงค์ชัต พิสุทธึไส
 ไม่ท้อใจ คำใคร ตำหนิมา

ไม่เซาเซบ สยบไสย ไม่ไหวหวั่น
 รักษาัจฉมัน ไม่หมิ่นกัน ด้วยปัญญา
 อย่าหมิ่นใคร คนอื่น ให้ชื่นหนา
 หมั่นศึกษา ปฏิปทา ปาตีโมกข์ เทอญ ฯ

ปฏิปทาปาติโมกข์ในบทกวี

- ๑) “ข้าฯ ขอถามเหล่ากอพระอาทิตย์
ภิกษุเย็น เพราะได้ เห็นอย่างไร ?
จะสัมฤทธิ์ **ทางวิเวก** ด้วยเหตุไหน ?
จึงจะไม่ ยึดสิ่งใด ในโลกพลัน”
- ๒) “ถอนมูลเหตุ ปญฺจสังขา
ตัดหาใด ภายใน อย่าใกล้มัน
ด้วยปัญญา อย่ายึดมา ว่าเป็น ‘ฉัน’
สติมัน ถอนตัดหา สิกขาเพียร
- ๓) คุณธรรม ใน - นอก กำหนดรู้
ไม่เอา ‘เรา’ กำเข้า ให้เก่าเวียน
ไม่เอา ‘กู’ ไปติด ให้ผิดเพี้ยน
อยากสงบ ให้เพียร ละ ‘ของเรา’
- ๔) เหตุต่างๆ อย่าสร้าง ว่าฉัน ‘ใหญ่’
หรือยึดเอา เขาเทียบ ‘เท่า’ ตัวเรา
หรือฉันไร คุณธรรม ‘ต่ำ’ กว่าเขา
‘ตน’ ไหนเล่า ควรยึด ควรฝึกคิน
- ๕) ความสงบ พบอยู่ แต่ภายใน
‘ตน’ ของผู้สงบ ก็จับคิน
ไม่อาจไป แสงไกล ในที่อื่น
‘ตนสิ้นสูญ’ นั้นจะมี จากที่ใด
- ๖) อันฟองคลื่น ไม่ผุดสร้าง กลางสมุทร
ฟองกิเลส ฤจะฟู ขึ้นอย่างไร
พระพิสุทธิ เมื่อหมด ‘ฉัน’ ไม่หวั่นไหว
เพราะเขาได้ หยั่งถึง บึงวาริ”
- ๗) “โอ้ ! พระผู้บรรลु จักขุเปิด
ปฏิปทาปาติโมกข์ โปรดพาที่
ธรรมประเสริฐ ที่ท่านเห็น เป็นสักขี
เป็นหลักชี้ **ทางสงบ** จบเหตุภัย”
- ๘) “จงสำรวม สองตา อย่าลอกแลก^๑
จงสำรวม อย่าหลงรส^๒ สะกดใจ
ได้ยินแยก คามกถา อย่าปราศรัย^๓
สิ่งใดๆ อย่ายึดเหมา ของเรามา^๔
- ๙) หากโรคา เบียดบีทา พยาธิ
หวังภาพใหม่ ให้สุขเสริม กว่าเดิมมา^๖
อย่าปริ - เทวะ^๕ ประรณนา-
สิ่งกลัวอย่า-ประหวั่น พรันระทม^๗
- ๑๐) ได้ข้าวน้ำ ของเคี้ยว หรือของฉัน
แม้ไม่ได้ ไม่ชวนชวาย ให้ตรอมตรม^๘
ท่อนผ้านั้น พอใช้ ไม่สะสม^๙
สันโดษข่ม มกน้อยฆ่า-ตัดหาชวน
- ๑๑) อยู่ในมาน^{๑๐} รักษายาน - ที่โคจร^{๑๑}
ที่นอนนั่ง อาสนะ สงัดควร
สำรวมก่อน^{๑๒} ไม่ประมาท^{๑๓} พลาดทางหวน
อิริยาบถล้วน ปลอดภัย สำเนียงดัง^{๑๔}

๑๒) ไม่ห้วงนอน ผ่อนพัก หลับให้มาก^{๑๕}
ละเมอฝัน มาया หลงระอา

๑๓) ทำนายฝัน อาถรรพณ์ ลักษณะ
เที่ยวรักษา ยากาย ไม่น่ายาปลง

๑๔) ไม่หวั่นไหว เมื่อใคร ให้นินทา^{๑๖}
ขจัดโลก มัจฉริยะ ที่รักเพลิน^{๑๗}

๑๕) ไม่รับเงินและทอง ของซื้อขาย^{๑๘}
ไม่เข้าไป จัดแจง แต่งขจร^{๑๙}

๑๖) ไม่อวดตัว^{๒๐} กล่าววาจา หาท่างได้^{๒๑}
ไม่ศึกษา ความคะนอง ให้หมองเอียง^{๒๒}

๑๗) รักขัลสัจจะ ไม่ระคน ปนความเท็จ^{๒๓}
มีสัมป - ษัญญะ รู้ตัวพอ^{๒๔}

๑๘) ยินวาจา นานา ของชนอื่น
ไม่ตอบโต้ ชนเหล่านั้น กลับนวล

๑๙) ปฏิปทา สามสิบเจ็ด ตั้งเพชรแก้ว
เห็นสันติ กิเลสลด หหมดสิ้นไป

๒๐) ครอบงำเหล่า ไร้งา เข้ามาครอบ
น้อมนำให้ ไม่ประมาท ชาตุดม

ตื่น^{๒๖}แล้วพาก เพียรเผา กิเลสฝัง^{๒๗}
การละเล่น ขี้เกียจยั้ง ให้หยั่งลง^{๒๘}

นักชัตตะ^{๒๙} บำรุงห้อง ให้น้องหลง
ไม่พึงส่ง - เสริมเรียน ให้เพี้ยนเดิน^{๓๐}

แม่อิตตา ไม่ใหญ่ ได้สรรเสริญ^{๓๑}
หยุดเจริญ ส่อเสียด เปียดโกรธา^{๓๒}

ระวังกาย วาจา - คิด อย่าผิดหนา^{๓๓}
ไม่ประจบ ปลายา พาเลียบเคียง^{๓๔}

ไม่กล่าวคำ เป็นเหตุร้าย ให้ทุ่มเถียง^{๓๕}
อาชีวะ พิสุทธิเลียง จงเพียงพอ

ไม่อวดคุณ - สำเร็จ ของตนหนอ^{๓๖}
ไม่หมิ่นต่อ อื่นชน ว่าตนดี^{๓๗}

อันสุดกลืน ชึ่งเคียด เข้าเสียดสี
ด้วยมุนี ไม่มี อริใคร^{๓๘}

ไตรตรองแนว ในสิกขา พาส่องใส
ประมาทไร ในศาสนา พระโคดม

พยานตอบ ธรรมเฉพาะ อันเหมาะสม
สิกขาบ่ม ในศาสนา พระศาสดา เทอญ ฯ”

* “ทรงกลด” “ทรงปิฎก กลดขาว ทรงธุดงค์ก้าว กลดเหลือง”

ตวฏกปฏิบัติทา กับ ไตรสิกขา

คือ ๑) ปาติโมกข์ปฏิบัติ สงเคราะห์ลงใน ศีลสิกขา

และ ๒) สมาธิปฏิบัติ สงเคราะห์ลงใน สมาธิสิกขา และ ปัญญาสิกขา ได้ดังนี้

ปาติโมกข์ปฏิบัติ

อินทริยสังวรศีล

- ๑) ภิคุไม่พึงเป็นผู้มีตาลอกแลก (จักขุโลละ) - ส้ารวมตา
- ๒) พึงป้องกันหู มิให้ไ้ได้ยินเสียงร้จฉานกถา (คามาถา) - ส้ารวมหู
- ๓) ไม่พึงตั้งใจในรส - ส้ารวมในจุมก ลิ่น และ ผ้สสะ

ปาติโมกข์สังวรศีล

- ๑๒) พึงเว้นจากความไม่ส้ารวม มือ เท้า กิริยา มารยาท (กุกุกจจะ)
- ๑๘.๒) พึงละเว้นความหลอกลวง (มายา) เรื่องชวนห้าว (ห้สสัง) การเล่น (ขิตขัง) การเสพเมถุน การประดับตกแต่ง (สวิฏสัง)
- ๒๔) พึงบรรเทาความโกรธและวาทาส่อเสียด (เปสุณยยะ)
- ๒๕) ภิคุไม่พึงดำรงชีวิตในการซื้อขาย (กยวิกกยะ)
- ๒๖) ไม่พึงก่อกิเลสเป็นเหตุให้ถูกผู้รู้ตำหนิ (อุปวาทะ) ในที่เ็นหา
- ๓๑) ไม่พึงศึกษาความเป็นผู้คะนอง (ปาคัพภิยะ)
- ๓๒) ไม่พึงกล่าวถ้อยคำที่เป็นเหตุให้ห่มเถียงกัน (วิคคาหิกถา)
- ๓๓) ภิคุไม่พึ้งนำขนไปในความเท็จ (โมสวัชชะ)
- ๓๗) ภิคุผู้ถูกคนเหล่าอื่นเบียดเบียน ไ้ยินคำพูดมากของพวกเขาสมณะ

หรือพวกเขาคนพูดมาก (เหล่าอื่น) ไม่พึงไ้ต่อบคนเหล่านั้นด้วยคำหยาบ (มรุสวาจา) เพราะผู้สงบยอมไม่สร้างศัตรู

อาชีวปาริสุทธิศีล

- ๑๑) ไม่พึงไปในที่ไม่ควรไป (ปาทโลละ) รักษา ยานที่ควรโคจรของตนไว้
- ๑๙) ผู้นับถือพระรัตนตรัยไม่พึงประกอบกรทำ อาถรรพณ์การทำนายฝัน การทำนายลักษณะ หรือแม่การดูฤกษ์ยาม (นักขัตตะ)
- ๒๐) ไม่พึงเรียนการทำนายเสียงสัตว์ร้อง (วิรูตัง) การปรุงยาให้ตั้งครรรค์ (คัพภกรณัง) และการบำบัดรักษาโรค (ติกิจฉัง)
- ๒๗) ไม่พึงเกี่ยวข้องจัดแจง (อภิสัชชะ) ในบ้าน
- ๒๘) ไม่พึงพูดเสียบเคียง (ลปะ) เพราะอยากไ้ลาภ
- ๒๙) ภิคุไม่พึงเป็นคนมักอวด (กัตถิตา)
- ๓๐) ไม่พึงกล่าววาทาจุมงไ้ (ပ္ยุตตวาจา)

ปัจจยสันนิสิตศีล

- ๘) ภิคุไ้เข้าวกัถิ น้ำกัถิ ของขบเคี้ยวกัถิ ผ้ากัถิ ไม่ควรทำการสะสม (สันนิธิ)
- ๙) เมื่อไม่ไ้ ก็ไม่พึงสะดุง (ปริตตสะ)

สมาธิปฏิบัติ

สมาธิ

- ๑๐) ภิคุพึงเป็นผู้มีฉาน (ฉายี)
- ๑๓) ไม่พึงประมาท (อัปมัชชะ) คือมีสติ
- ๑๔) พึงอยู่ในที่น่งที่นอนที่มีเสียงน้อย
- ๑๕) ภิคุไม่พึงหลับมาก (นิททา)
- ๑๖) พึงประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่ (ชาคริยะ)
- ๑๗) มีความเพียรเครื่องเผากิเลส (อาตาปี)
- ๑๘.๑) พึงละเว้นความเกียจคร้าน (ตันหิ)

๒๓) พึ่งบรรเทาความโศก รวมทั้งความตระหนี่ (มัจฉริยะ)

ปัญญา

- ๔) ไม่พึ่งยึดถืออะไรๆ ในโลกว่า เป็นของเรา (มมายิตะ)
- ๕) เมื่อใด ภิกษุถูกผัสสะ (โรค) กระทบ เมื่อนั้น เธอก็ไม่พึ่งทำความคร่ำครวญ (ปริเทวะ) ในที่ไหนๆ
- ๖) ไม่พึ่งคาดหวัง (อภิขัปปะ) ภพ (ใหม่ว่าจะดีกว่าเก่า)
- ๗) ไม่พึ่งกระสับกระส่าย (ปริตัสสะ) เพราะอารมณ์ที่น่ากลัว
- ๒๑) ภิกษุไม่พึ่งหวั่นไหวเพราะการนิมิตา
- ๒๒) แม้ได้รับการสรรเสริญก็ไม่พึ่งลำพองตน (อุณณเมยยะ)
- ๓๔) มีสัมปชัญญะรู้ตัว (สัมปชานโน)

๓๕) ไม่พึ่งทำความโอ้อวด (สาธฺมยยะ)

๓๖) ไม่พึ่งดูหมิ่นผู้อื่น (อติมานะ) ด้วยความเป็นอยู่โดยปัญญา หรือด้วยศีลวัตรของตน

ภิกษุรู้ธรรมนี้แล้ว เลือกรสรอยู่ (วิจันัง คือ ปัญญา) พึ่งเป็นผู้มีสติ มีสิกขาทุกเมื่อ รู้ความดับกิเลสว่า เป็นความสงบแล้ว ไม่พึ่งประมาทในศาสนาของพระโคตม

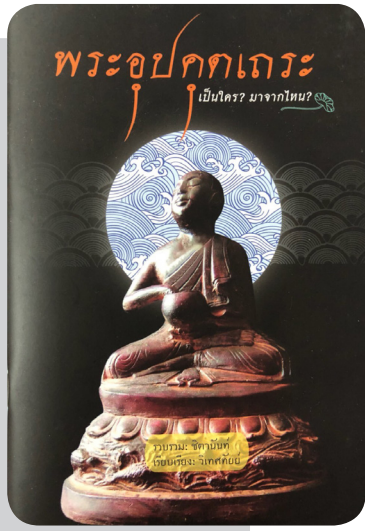
ภิกษุนั้นเป็นผู้ครอบงำ (อารมณ ๖) และไม่ถูก (อกุศลธรรม) ครอบงำ ได้เห็นธรรมที่เป็นพยานด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อใคร เพราะฉะนั้น เธอพึ่งเป็นผู้ไม่ประมาทในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น นอบน้อมอยู่ พึ่งหมั่นศึกษาทุกเมื่อ เถิด

หมายเหตุ : โปรดศึกษาคำอธิบายเพิ่มเติมจากพระสารีบุตร ได้ในมหานิทเทส ตามลิงค์ข้างล่างนี้ http://www.kanlayanatam.com/book/ดูถูกปฏิบัติ_มหา-นิทเทส.pdf

แจกหนังสือ

พระอุปคุตเถระ

หนังสือพระอุปคุตเถระ มาจากบทความที่เรียบเรียงโดย **วิเทศทัຍย์** เล่าเรื่องพระอรหันต์เถระผู้มากด้วยฤทธิ์ ซึ่งเรื่องนี้เคยตีพิมพ์เป็นตอนลงในวารสารโพธิญาณ ด้วยสำนวนภาษาที่น่าติดตามและทำทนายให้คิดพิจารณา บัดนี้ท่านได้รวบรวมพิมพ์เป็นหนังสือ และได้มอบมาให้กองบรรณาธิการบางส่วน ซึ่งวารสารโพธิญาณยินดีมอบหนังสือนี้ให้ท่านผู้อ่าน โดยมีกติกาต่างๆ ดังนี้คือ **ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่มีต่อ วารสารโพธิญาณ สั้นยาวไม่กำหนด** เพื่อคณะผู้จัดทำจะได้นำความคิดเห็นเหล่านั้นมาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นของท่านมาที่ **ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ** email acharak7153@gmail.com หรือ เขียนเป็นจดหมาย ส่งไปรษณีย์มาที่ ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐ วงเล็บมุมซองว่า (วารสารโพธิญาณ) หนังสือมีจำนวนจำกัด กรุณาส่งด่วน ก่อนหนังสือจะหมด โปรดแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน สำหรับส่งหนังสือถึงท่านตามที่ขอมาด้วย

พระธัมมเจดีย์

พระเจดีย์ที่ไม่ได้สร้างด้วยอิฐปูน แต่สร้างด้วยธรรมะ
แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“ดูกรอานนท์ ธรรมแลวินัยใด
ที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้ว
แก่เธอทั้งหลาย

ธรรมแลวินัยนั้น จักเป็นศาสนา
ของเธอทั้งหลาย ในเมื่อเราล่วงลับไป”

(ที่.ม.๑๐/๑๔๑/๑๗๘)

พระธัมมเจดีย์ พระเจดีย์ที่สร้างด้วยธรรมะแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่ออนุรักษ์คำสอนดั้งเดิมและสมบูรณ์ที่สุดของพระพุทธเจ้า ซึ่งถูกบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก ให้อยู่ในรูปแบบของคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แห่งยุค ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ร่วมสมัย เพื่อประโยชน์แห่งการเข้าถึงธรรมะของผู้คนในโลกปัจจุบัน

พระธัมมเจดีย์ ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นแกนและส่วนที่เป็นองค์พระเจดีย์

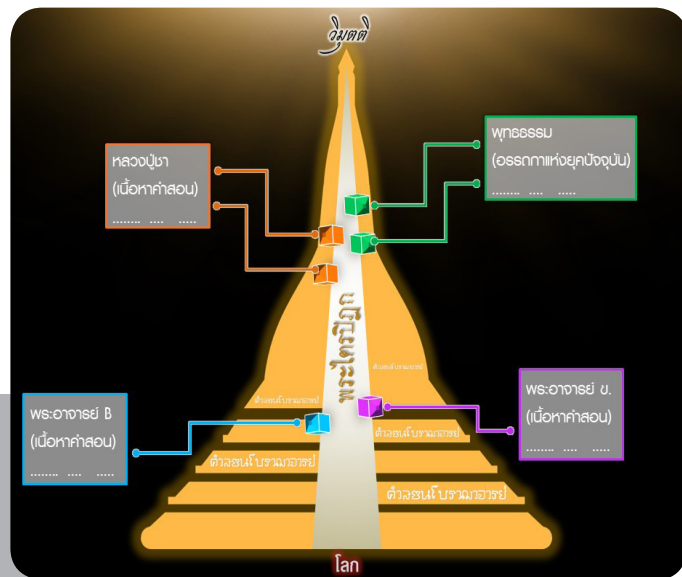
๑. ส่วนที่เป็นแกนฐานข้อมูล คือพระไตรปิฎกบาลี ซึ่งเป็นฐานข้อมูลกลางร่วมกันของพระไตรปิฎก ฉบับศรีลังกา ไทย และ เมียนมาร์ เพื่อให้ได้รับการยอมรับร่วมกัน จากทั้งสามประเทศ ส่วนนี้เปรียบเหมือนการ “รวบรวม

“เพราะเหตุตั้งนี้นั้นแหละ จุนทะ ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นใด อันเราแสดงแล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง บริษัททั้งหมดเทียว พึงพร้อมเพรียงกันประชุมรวบรวมตรวจตราอรรถด้วยอรรถ พยายามด้วยปัญญา ในธรรมเหล่านั้น โดยวิธีที่พรหมจรรย์นี้ จะพึงเป็นไปตลอดกาลยึดยาว ตั้งมั่นอยู่ สิ้นกาลนาน”

(พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๑ ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค)

ตรวจตราปัญญาด้วยปัญญา” ดังพระพุทธพจน์ข้างต้น คือการสอบทานเทียบเคียงตัวอักษรที่บันทึกพระไตรปิฎก

พระบรมศาสดาทรงประทานแนวทางสำคัญ
ในการสืบทอดคำสั่งสอนของพระองค์
ดังมีปรากฏบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก

๒. ส่วนที่เป็นองค์พระเจดีย์ เนื้อหาหลักจะประกอบด้วย พระไตรปิฎกแปลภาษาต่างๆ คำสอนของครูบาอาจารย์ร่วมสมัย และการศึกษาพระไตรปิฎกในแง่มุมต่างๆ ซึ่งจะถูกยึดโยงเข้าหาแกนพระไตรปิฎกบาลี ส่วนนี้เปรียบเหมือนการ “รวบรวมตรวจตราอรรถด้วยอรรถ” คือการสอบทานเทียบเคียงความหมายของหลักธรรมต่างๆ กับความหมายในพระไตรปิฎก

ไปสู่ “บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า” ที่ยอมรับร่วมกัน เป็นฐานข้อมูลเดียวกันของชาวพุทธทั้งหมด

ปัจจุบันนี้ ต้นฉบับพระไตรปิฎกบาลี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีอยู่สามฉบับ ได้แก่ พระไตรปิฎกบาลีของประเทศศรีลังกา ไทย และ เมียนมาร์ โดยแต่ละประเทศ ต่างยึดถือ และยอมรับตามพระไตรปิฎกฉบับของตน คณะสงฆ์เถรวาทรักษาและสืบทอดพระไตรปิฎกต่อเนื่องกันมาเป็นเวลากว่าสองพันปี จึงทำให้พระไตรปิฎกของทั้งสามประเทศ มีความแตกต่างกันไม่ถึง ๓ % ดังที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า พระไตรปิฎกเถรวาทเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาที่เชื่อถือได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม หากชาวพุทธประมาทหรือละเลย ไม่มีการ **ทบทวนและสอบทาน** พระไตรปิฎกทั้งสามฉบับร่วมกัน และพระไตรปิฎกที่มีการคัดลอกต่อๆ กันไป กระจัดกระจายอยู่มากมาย ในอินเทอร์เน็ต จะมีเนื้อหาแตกต่างกันมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุด จะไม่สามารถประสานรวมกันได้อีกต่อไป

การดำเนินงานโครงการฯ แบ่งเป็นสองระยะ

ระยะแรก คือการสร้างแกนฐานข้อมูลพระธัมมเจดีย์ด้วยพระไตรปิฎกของสามประเทศ (ศรีลังกา ไทย เมียนมาร์) จะมีผลสำเร็จ คือ

๑) ฐานข้อมูลพระไตรปิฎกอเล็กทรอนิกส์กลาง ซึ่งทำให้สามารถพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นตัวอักษรในภาษาต่างๆ ได้ และนำไปพิมพ์เป็นเล่มแจกจ่ายเป็นธรรมทาน ให้เก็บรักษาไว้ทั่วโลก

๒) ระบบรักษาพระไตรปิฎกอเล็กทรอนิกส์แบบเข้ารหัสไร้ศูนย์กลาง (Distributed Encryption)

๓) ระบบการเชื่อมต่อกับแกนพระธัมมเจดีย์ที่เป็นมาตรฐานเปิด เพื่อรองรับการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลธรรมะร่วมสมัย ซึ่งจะจัดทำในระยะที่สอง

ระยะที่สอง คือ การสร้างองค์พระเจดีย์ที่จะเชื่อมโยงคำสอนธรรมะร่วมสมัยกับแกนฐานข้อมูลพระไตรปิฎก

ประเทศไทยในฐานะ “จุดตั้งต้น” ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโลกยุคใหม่

ผู้คนในโลกยุคใหม่แห่งเทคโนโลยีไร้สายนี้ เข้าถึงข้อมูลด้วยการ “ค้นหา” ผ่านทางอุปกรณ์ติดตัว ซึ่งดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ถ้าพุทธศาสนิกชน ศรีลังกา ไทย และ เมียนมาร์ สามารถรวมใจกัน สร้างแกนพระไตรปิฎกบาลีของพระธัมมเจดีย์ได้สำเร็จ ก็จะสามารถเจรจากับเจ้าของโปรแกรมการค้นหา เช่น บริษัทกูเกิล เพื่อว่าเมื่อใดก็ตาม ที่มีคนคีย์เพื่อค้นหาคำศัพท์บาลีหรือศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมะเข้าไปที่อินเทอร์เน็ต ก็ให้ผลการค้นหาอันดับแรก ขึ้นมาที่ฐานข้อมูลพระธัมมเจดีย์ ซึ่งจะนำเสนอคำอธิบายธรรมะต่างๆ จากฐานข้อมูลธรรมะร่วมสมัยที่ได้รับการ

คัดเลือกแล้วว่า เป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ และเชื่อมโยงโดยตรง ถึงคำอธิบายในพระไตรปิฎก ด้วย

ทำไมต้องสร้างคลังข้อมูลพระไตรปิฎกอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องร่วมกันของชาวพุทธ

๑) มีภัยจากความพยายามจะบิดเบือนพระไตรปิฎก

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวพุทธที่ห่วงใยพระศาสนา ว่ามีกระบวนการที่พยายามบิดเบือนคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยการประชาสัมพันธ์แบบบริโภคนิยมสมัยใหม่ ซึ่งได้ผลดีมากจนทำให้กระบวนการนั้นคิดการไปไกลถึงขนาดที่จะครอบงำพระพุทธศาสนาทั้งหมด โดยการยึดครองศูนย์กลางคำสอนของพระพุทธเจ้าคือตัวพระไตรปิฎก

๒) สมัยปัจจุบัน เป็นยุคที่สะดวกในการจัดพิมพ์และจัดสร้าง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้สะดวกในการเกิดความผิดพลาด ถ้าไม่ใส่ใจและไม่รอบคอบในความถูกต้อง

ในสมัยโบราณ การจัดสร้าง หรือจัดพิมพ์พระไตรปิฎกต้องใช้ทรัพยากรอย่างมาก ทั้งผู้มีความรู้ ช่างจาร หรือ ช่างเรียงพิมพ์ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นเจ้าภาพจัดทำได้ ส่วนใหญ่คือกษัตริย์หรือชนชั้นนำของสังคม แต่ยุคปัจจุบัน ที่เป็นยุคของข่าวสารข้อมูลและอินเทอร์เน็ต ใครๆ ก็สามารถจัดทำพระไตรปิฎกได้ ซึ่งจะพบเห็นมากมายกระจายอยู่ในอินเทอร์เน็ต แต่ความถูกต้องและคุณภาพก็กระจัดกระจายตามสภาพของเหตุปัจจัย

3) บัดนี้เป็นเวลาเริ่มต้นของยุคที่พระพุทธศาสนาจะแพร่หลายไปในตะวันตก แต่ยังขาดพระไตรปิฎกที่สมบูรณ์ ที่ชาวตะวันตกจะใช้อ้างอิง

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวตะวันตกสนใจในพระพุทธศาสนา นิยามหายาน เช่น เซน และวัชรยานของทิเบต มาในช่วงไม่กี่สิบปีนี้ ที่มีความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม (Original Buddhism) จึงมีความสนใจค้นคว้าและศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกเถรวาทกันอย่างกว้างขวาง พระไตรปิฎกบาลีที่ชาวตะวันตกใช้อยู่แพร่หลายขณะนี้ เป็นพระไตรปิฎกบาลีและชุดคำแปล ซึ่งจัดทำโดยสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali Text Society) แห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๒๔ ซึ่งจัดทำและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกชุดนี้ ตามสะดวก คือตามความสนใจของกลุ่มนักวิชาการตะวันตกที่ศึกษาพระไตรปิฎก โดยมีได้อ้างอิงระบบการสังคายนาของพระพุทธศาสนาเถรวาท

คลังข้อมูลพระไตรปิฎกอิเล็กทรอนิกส์ของพระธัมมเจติย จะสามารถแสดงให้เห็นโครงสร้างของคำสอนพระพุทธเจ้าได้ในทันที ว่าส่วนใดเป็นฐาน ส่วนใดเป็นยอด อะไรเป็นเปลือก และอะไรเป็นแก่น และไม่ว่าจะสนใจฐาน หรือยอด ก็จะมีคำอธิบายร่วมสมัยในแง่มุมต่างๆ ให้เข้าใจได้โดยง่าย ซึ่งเทคโนโลยีฐานข้อมูลและอินเทอร์เน็ตในสมัยปัจจุบันสามารถทำได้ 🙏

ข้อมูลเพิ่มเติม <http://dhammastupa.org>
(เพิ่มเพื่อนโดยสแกน QR code นี้)

เรียนแล้ว ไม่เห็นคุณค่าของการเรียน รู้สึกว่าทาง
ธรรมนั้นลึกซึ้งกว่าที่เรียนมามากเลย เป็นหมอนี้
ก็ดีนะ คือถ้าเป็นอาชีพทางโลก อาตมาคิดว่าการ
เป็นหมอ ก็สามารถช่วยแก้ไขความทุกข์ของเพื่อน
มนุษย์ได้มาก แต่การเป็นพระนี้ ละเอียดลึกซึ่งยิ่ง
กว่า ตอนนั้นอาตมาตั้งใจว่า จะเลิกทุกอย่าง แล้ว
จะมาบวช แต่ว่ามีรุ่นพี่ที่เป็นหมอ ท่านแนะนำว่า
ถ้าเราเลิกเรียนตอนนั้นแล้วมาบวช คนภายนอก

โยมถาม พระตอบ

ธีรปัญญา

ตามพระป่า มาเรียนธรรม

คำถาม ๑ กราบนมัสการพระอาจารย์ ผมเป็น
คนหนึ่งที่ยากบวช แต่พ่อแม่ของผมอยากให้ผม
เรียนแพทย์ให้จบและมาเป็นแพทย์รักษาคนไข้
ให้คุ้มค่ากับสิ่งที่เล่าเรียนมา ซึ่งเป็นอาชีพที่มี
เกียรติและเป็นທີ່เคารพนับถือ แต่ผมอยากศึกษา
ธรรมะของพระพุทธเจ้า เพราะมีความศรัทธาว่า
เป็นหนทางดับทุกข์ได้แท้จริง อยากกราบเรียน
ถามว่า ผมจะบอกคุณพ่อคุณแม่อย่างไร ให้ท่าน
ยอมรับ และอยากทราบว่าพระอาจารย์ทำอย่างไร
ให้คุณพ่อคุณแม่ของพระอาจารย์ยอมให้ท่านมา
บวชอยู่ได้นานครับ

คำตอบ การได้มาบวชนี้มาจากหลายเหตุปัจจัย
สำหรับอาตมาเองตอนที่ไปเรียนแพทย์เฉพาะทาง
อยู่ที่อเมริกา ตอนนั้นรู้จักพระอาจารย์ชยสาโร
แล้วก็เกิดศรัทธามาก จริงๆ ตอนนั้นคิดว่าจะเลิก

เขาจะมองว่าเราล้มเหลวในชีวิตของการเป็นหมอ
เราจึงได้หนีมาบวช ซึ่งทำให้อาตมาถูกคิดว่าเป็น
เหมือนกัน เพราะถ้าเราออกไปตอนนั้น ก็เท่ากับ
ว่าเราเรียนไม่จบ เราตั้งใจมาเรียนแพทย์เฉพาะ
ทางให้จบ อาตมาจึงตัดสินใจเรียนต่อ

ช่วงที่ได้พบกับพระอาจารย์ชยสาโร อาตมา
เรียน resident อยู่ปี ๒ หลังจากนั้น อาตมาต้อง
รออีก ๔ ปี เพราะว่า หลักสูตรทั้งหมด ต้องเรียน
เป็น resident (แพทย์เฉพาะทาง) ๓ ปี เป็น
fellow (แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ) อีก ๓ ปี หลักสูตร
ทั้งหมด ๖ ปี เราก็ไม่อยากจะคนมาว่าได้เหมือน
กันว่า เราไปบวชเป็นพระเพราะล้มเหลวในการ
เป็นหมอ มองดูไม่ดีเหมือนกันใช่ไหม ทั้งต่อตัวเรา
และต่อพระศาสนา เราก็เลยเรียนไปให้จบเสียก่อน
แล้วจึงค่อยมาบวช

แต่เมื่อมองย้อนหลังไป อาตมาว่าก็ดีเหมือนกัน เพราะช่วงที่เราตัดสินใจว่าเราอยากจะบวช เราก็ได้ลองฝึกทดสอบจิตใจตัวเองดู ตอนนั้นเราก็รักษาศีล ๕ เป็นปกติ แล้วรักษาศีล ๘ สัปดาห์ละครั้ง เราก็เลือกไว้ว่า ทุกวันอาทิตย์จะเป็นวันที่เรารักษาศีล ๘ เราก็ฝึกสวดมนต์ นั่งสมาธิทุกวัน วันอาทิตย์ก็ทำให้มากหน่อย รู้สึกว่าเราชอบทางด้านนี้ จิตใจมีความมั่นคง กว่าจะเรียนจบก็ได้ฝึกใจอยู่หลายปี เราเรียนจบทางโลกครบหมดแล้ว และเราก็ไม่ได้ล้มเหลว จริงๆ เราเรียนดีมากด้วย แต่ว่าเราสนใจทางธรรมมากกว่า ก็เลยมาทางนี้

ส่วนในเรื่องของโยมพ่อโยมแม่ อาตมาคิดว่า พ่อแม่ทุกคนก็รักลูกเหมือนกัน ต้องการให้ลูกมีความสุข ถ้าเรามาบวชด้วยความเข้าใจ เลือกทางของเราเอง มาทางนี้แล้วเรามีความสุข อาตมาเชื่อว่า สุดท้ายพ่อแม่ท่านก็เข้าใจ เพราะจริงๆ แล้ว เราหลอกคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้หรอก ท่านดูแป็บเดียวก็รู้แล้วว่าเราเป็นยังไง ชอบจริงไหม มีความสุขจริงไหม พอเรามาบวช ท่านมาเยี่ยมเราที่วัด ท่านก็รู้เองว่าเราชอบทางนี้จริงๆ ท่านก็อนุโมทนาด้วย อาตมาว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เราต้องคุยกันในแต่ละครอบครัว

แต่ที่จริงแล้ว อาตมามองว่า การเป็นหมอนี่ก็มีมาทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเกิดในสังคมไหน ในยุคไหน ก็ต้องมีหมอนี่ที่เป็นอาชีพอยู่ในสังคมนั้นๆ แต่ว่าโอกาสที่จะได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีคณะสงฆ์ที่ยังประกาศพระศาสนา มีพระอรหันต์บุคคลที่จะพาให้เราพ้นทุกข์ได้ เป็นโอกาสที่หาได้ยากกว่า เพราะฉะนั้น เราน่าจะหาสิ่งที่ทำได้ยากและหาโอกาสได้ยาก จะไม่ดีกว่าหรือ

ถ้าครอบครัวมีสัมมาทิฐิแล้ว การได้มาบวช ยิ่งอยู่ได้นานเท่าไร ก็ยิ่งดีเท่านั้น ญาติโยมควรจะอนุโมทนามากกว่า ส่วนเรื่องของการเรียนการ

ทำงานอะไรอย่างนี้ ถ้าคิดอย่างที่บอกว่าอุทิศสำหรับเรียนทางโลกมาแล้ว ควรจะต้องทำงานทางโลก เราก็คงไม่มีพระพุทธานุญาตตั้งแต่แรก เพราะเจ้าชายสิทธัตถะเอง ทรงเก่งศิลปศาสตร์ทั้ง ๑๘ อย่าง เรียกว่าเก่งทุกอย่างแล้ว ถ้าบอกว่า ทำอย่างนั้นเสียเวลา ก็เท่ากับว่าไม่ให้โอกาสในทางธรรมะ เพราะว่าการศึกษาทางธรรมะนั้น เป็นงานที่ละเอียดลึกซึ้งกว่า ต้องใช้ความตั้งใจอะไรมากกว่าเยอะ ฉะนั้น เราควรจะทำสิ่งที่ยากก่อน แล้วถ้ามาบวชแล้วอยู่ไม่ไหวจริงๆ ตอนนั้นเราอาจจะกลับไปเป็นหมอนี่ก็ได้ แต่อาตมาคิดว่า เราน่าจะลองดูก่อนนะ เราทุกคนมาถึงจุดนี้ได้ แสดงว่าเราต้องเคยทำมาบ้างแล้ว ควรมาลองทำต่อให้ยิ่งๆ ขึ้นไป แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกคนที่มาบวชจะอยู่ได้นะ ลองมาดูสักพักหนึ่งว่าไหวไหม ถ้าแน่ใจว่าเราชอบทางนี้ ก็น่าจะได้อนุโมทนา

คำถาม ๒ ขอความเมตตาท่านเล่าเรื่องเสน่ห์ของวัดป่าที่พระอาจารย์ชื่นชมและเลือกไปบวชที่นั่น และประสบการณ์วิถีชีวิตพระป่า เอื้อต่อการเจริญสมณธรรมอย่างไรบ้าง แล้วเหตุใดท่านจึงมาอยู่วัดบ้าน คือวัดจากแดงครับ

คำตอบ สำหรับส่วนตัวของอาตมาเอง อาตมาชอบทั้ง ๒ อย่าง คือ ชอบ**ปริยัติ**แบบของวัดบ้าน (**คามวาสี**) คือชอบธรรมะซึ่งเป็นของพระพุทธเจ้าที่รักษาไว้ในบาลีพุทธพจน์ แต่ว่าในเรื่องของ**วิถีชีวิต** อาตมาชอบแบบวัดป่า (**อรัญวาสี**) ก็เลยมีอะไรที่ค่อนข้างจะผสมทั้ง ๒ ด้าน บวชที่สายวัดป่า แต่ว่าสนใจมาเรียนปริยัติทางสายวัดบ้านด้วย ซึ่งทั้ง ๒ อย่าง ก็มีสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก ทั้งข้อวัตรปฏิบัติ หลักไวยากรณ์ภาษา และไวยากรณ์ทางธรรม รู้สึกว่าเราโชคดีที่แม้พระพุทธศาสนา ล่วงเลยมาเกินถึงพุทธกาลแล้ว ยังมีข้อวัตรปฏิบัติที่สมบูรณ์ หรือจะเรียกว่าใกล้เคียงกับความ

เป็นอยู่ของพระในสมัยพุทธกาลเลยก็ว่าได้ ยังมีครูบาอาจารย์ โดยเฉพาะสายเถรวาทของเรา ที่พยายามรักษาไว้ทุกข้อ ไม่เพิกถอน ไม่เพิ่ม ทำให้เรามีโอกาสที่จะได้ใช้ชีวิตซึ่งเอื้อต่อการศึกษา มากที่สุด

เว็บแรกของวัดป่าก็คือ อาตมาประทับใจ ตั้งแต่เห็น คือโยมป่าพานั่งรถเข้าไป เห็นกำแพงวัด เห็นต้นไม้ ถ้าใครเคยไปวัดปานานาชาติก็จะเห็น ต้นไม้ใหญ่ๆ แต่ไกล ชัดเจนเลยว่า นี่เป็นป่า แค่นี้ ก็ประทับใจแล้ว มีต้นไม้ใหญ่ๆ ต้นไม้สูงๆ แล้วพอ เข้าประตูวัดไป บรรยากาศเงียบสงบมาก ทางเดิน ก็กวาดอย่างเรียบร้อย สะอาดสะอาด ห้องน้ำก็ สะอาดดีมาก แต่ทำไมมีคน เงียบเลย อันนี้เป็นสิ่งที่ ประทับใจ เข้าไปแล้ว ความรู้สึกบอกเลยว่า นี่เป็นวัดที่มีข้อวัตรปฏิบัติที่ดี วัตถุประสงค์ของพระก็ไม่ได้มาสูงสิ่งอะไร ทำกิจวัตรของตนเอง เสร็จแล้วก็กลับเข้ากุฏิ ภาวนา แค่นี้ก็ได้ใจเราไป เยอะแล้ว ก็คิดว่าเราชอบที่นี่

ส่วนที่มาเรียนที่วัดบ้านนี้ก็เพราะปริยัติ คือ อาตมาสนใจบาลี ยิ่งเป็นคำบาลีที่เป็นพุทธพจน์ ไม่รู้เป็นยังไง เวลาเราฟังแล้ว รู้สึกว่าไพเราะมาก แล้วก็อยากจะเข้าใจความหมาย แต่ถ้าเราไม่ได้ เรียน ก็ไม่สามารถที่จะแปลได้ ไม่เข้าใจความ หมายอย่างลึกซึ้ง คือเราอยากจะทำความเข้าใจ

ภาษาบาลีให้ได้มากที่สุด อาตมาคิดว่าถ้าเข้าใจบาลี อย่างเช่น ธรรมบทสักคาถาบทหนึ่ง คือถ้าไป ดูในท้องเรื่อง คนที่ฟังคาถาเหล่านี้แล้วบรรลุธรรม กันทั้งนั้นเลยนะ ทีนี้เราฟังมาตั้ง ๕๐ กว่าคาถาแล้ว มีใครบรรลุบ้างหรือยัง ยัง ก็เพราะว่าอะไร ? เพราะ ว่าเรายังไม่เข้าใจรรถของมัน แม้ว่าจะแปลเป็น ภาษาไทยได้ เราเข้าใจไหม เราอาจเข้าใจได้นัย เดียว เรายังไม่เข้าใจลึกซึ้งว่า ทำไมคนเขาฟังคาถา นั้นแล้ว เขาถึงบรรลุธรรมได้ อาตมาอยากรู้ตรงนี้ มันไพเราะแล้ว เราก็อยากจะติดตาม

พอได้มาเรียนแล้ว โอ้โฮ คำบาลีลึกซึ้งมาก ถ้า ได้เรียนหลักไวยากรณ์ทางภาษามา จะพบว่า นี่เขา สามารถกระจายคำแต่ละคำเป็นธาตุ เป็นปัจจัยได้ แล้วแต่ละตัว เขาสามารถจะใส่องค์ธรรม ซึ่งถ้าได้ เรียนอภิธรรม ซึ่งอธิบายไวยากรณ์ทางธรรมะมา ก็ให้เห็นกระบวนการของวิปัสสนา ที่อยู่ในภาษา เลย อาตมาว่าภาษาบาลีเป็นภาษาที่อัจฉริยะมาก

ฉะนั้น สำหรับอาตมา มีความรู้สึกเหมือนกับว่า คนเรียนธรรมะแต่ไม่เรียนบาลี ก็เหมือนกับคน เรียนฟิสิกส์แต่ไม่เรียนเลข ประมาณอย่างนั้น การ เรียนฟิสิกส์กับเลขนี้ มันไปด้วยกันมาก การที่จะ จับ concept ของฟิสิกส์มาอยู่ในเลขได้ อย่างเช่น $E = mc^2$ มันชัดเลย ใช้แทนไปได้เลย E m c ที่ Albert Einstein คิดขึ้นมาทีนี้ ถ้าคนเรียนฟิสิกส์ แต่ไม่เรียนเลข ก็จะขาดความสมบูรณ์ไปเยอะ แบบเดียวกัน ภาษาบาลีนี้เป็นภาษาที่รักษาพุทธ- พจน์ไว้ได้ เพราะเป็นภาษาที่มีความหมายที่ลึกซึ้ง มาก และสามารถศึกษาได้อย่างเป็นระบบ อาตมา ชอบตรงนี้ สุดท้ายจึงตัดสินใจมาเรียนที่วัดจากแดง

ตอนแรกขอเจ้าอาวาสวัดป่าบุญล้อมไว้หนึ่งปี เรียนไปเรียนมา ยังไม่พอ ก็เลยขอเรียนต่อ ตอนนี เรียนอยู่วัดจากแดงมาได้ ๕ ปีแล้ว ยังเรียนยิ่งสนุก ก็เลยคิดทำหนังสือพวกนี้ออกมา แปลบทที่ชอบ

ไปด้วย รู้สึกว่าอ่านบาลีแล้วมีความซาบซึ้ง ก็อยาก
จะถ่ายทอดออกมา ให้ผู้ที่ไม่มีเวลาศึกษา ได้มี
โอกาสซาบซึ้งด้วย พวกคาถาต่างๆ ในสคาถวรรค
อิติวุตตะกะ เถระ - เถรีคาถา สุตตนิบาต เป็นคาถา
ที่ไพเราะมาก เวลาเราแปลออกมาเป็นคำเฉยๆ
ก็ดูจืดไป ก็เลยพยายามแปลออกมาเป็นคำกลอน
บ้าง แต่ว่าต้องมีความซาบซึ้งในอรรถรสในบท
ของคาถาบาลีให้ได้เสียก่อน อาตมาก็แปลตรงนี้
คือชอบวิถีชีวิตวัดป่า แต่ชอบปริยัติวัดบ้าน ก็เลย
เป็นอย่างนี้แหละ อยู่ทั้งวัดป่า วัดบ้าน ก็รู้สึกว่าได้
ประโยชน์ทั้ง ๒ ทาง

คำถาม ๓ ตัวเลขในวงเล็บของบทสวดคาถา
ธรรมบทของหนังสือสูตรหายใจ หมายถึงอะไรครับ

คำตอบ เป็นเลขที่ของคาถา ในคาถาธรรมบท
จริงๆ จะมีทั้งหมด ๔๐๐ กว่าคาถา แต่เราคัดเอา
มาสวดกันแค่ ๕๐ คาถา ตัวเลขที่ท้ายคาถานั้น
โยมสามารถที่จะไปตามดูต่อได้ว่า คาถาที่สวด
แล้วชอบ เป็นคาถาที่เท่าไร เพราะอาตมาไม่ได้
เรียงตามลำดับในพระไตรปิฎก แต่เลือกมาจาก
หลายๆ ที่ ที่โน่นบ้าง ที่นี้บ้าง มาต่อกัน เพราะ
ฉะนั้น เราสามารถที่จะไปค้นหา ไปศึกษาต่อได้

ถ้าไปเปิดดูอรรถกถา เขาก็จะมีนิทาน
ประกอบให้ นิทานนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องไม่จริงนะ
นิทาน แปลว่า เหตุ พระพุทธเจ้ากล่าวคาถานี้
เพราะเหตุอะไร เขาก็จะอธิบายให้ชัดเจนว่า ตอนที่
พระพุทธเจ้าทรงประทับในที่นี้ มีเหตุอย่างนี้เกิด
ขึ้น พระพุทธเจ้าทรงทำอย่างนี้ สุตท้ายพระองค์
ก็ตรัสคาถานี้ ตอนท้ายก็จะมีการอธิบายว่า คำ
แต่ละคำในคาถานี้หมายถึงอะไร เพราะฉะนั้น เรา
สามารถที่จะไปเปิดดูอรรถกถาได้ จะได้ไปค้นต่อ
เวลาที่เราค้นเคยในพุทธพจน์นี้แล้ว ก็ไปค้นต่อ
จิตก็จะได้เข้าถึงอรรถกถาที่ลึกซึ้งขึ้น ถือว่าช่วยกัน
ศึกษา ช่วยกันเรียนพุทธพจน์

อาตมาทราบว่า ที่ประเทศศรีลังกา ญาติโยม
ศรัทธาสนใจกันมาก อย่างคาถาธรรมบทนี้
เด็กๆ ที่อยู่ในโรงเรียนก็สามารถจะท่องได้ สมมติ
ว่ามี ๔๐๐ กว่าคาถา หลากๆ คน ท่องได้เป็นร้อย
คาถา อาตมาเคยไปเป็นพระธรรมทูตอยู่ที่นิว-
ซีแลนด์ มีโยมที่เป็นชาวศรีลังกา ตอนกลางวันว่าง
จากงาน เขาชอบมาสวดมนต์คนเดียวที่วัด เขา
บอกว่าเขาท่องคาถาได้เกินร้อยคาถา แล้วเวลาเขา
เจอปัญหาอะไรในชีวิต ก็จะท่องคาถาธรรมบทนี้
ขึ้นมา แล้วหนึ่งในนั้น ก็จะตอบคำถามในชีวิตเขาได้

อาตมาคิดว่าดีมากๆเลย ของเรานี้เราไม่ค่อย
ได้สนใจ เราไม่ค่อยได้ท่องอะไรกันเลย ที่อยู่ในหัว
ที่เราทรงจำได้จึงไม่ค่อยมี เดียวนี้ทางตะวันตก
คนสนใจพระพุทธศาสนาเยอะ สมมติเราไป
ต่างประเทศ เขาจะถามเราว่า พระพุทธเจ้าสอน
อะไรบ้าง อย่างนี้เรามีอะไรในหัวบ้างที่จะตอบเขา
อย่างน้อยจำคำในธรรมบทนี้เอาไปสักบทสองบท
จำให้ได้ ภาษาบาลีให้แม่นยำ แล้วก็แปลมาเป็น
ภาษาไทยด้วย ไปดูภาษาอังกฤษด้วยก็ได้ เดียวนี้
มีหลาย version เช่น ภาษาอังกฤษ อย่างคาถา
หนึ่ง เขาแปลมาได้ตั้งหลายแบบ เราชอบอันไหน
เราก็จำไปสักแบบหนึ่ง แล้วเราก็พูดไปเลย พูด
แบบมั่นใจว่า พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ คนที่เขาฟัง
ถ้าเขามีปัญญา ก็จะเข้าใจความหมายลึกซึ้งได้เอง

เราลองดูสิ เราเป็นชาวพุทธ แต่ทำไมเราไม่รู้
ว่าพระพุทธเจ้าสอนอะไรบ้าง ในคำของพระพุทธ
เจ้าจริงๆ เราก็จำไว้เป็นภาษาบาลีเลย จำคำแปล
เป็นภาษาไทยไว้ แปลเป็นภาษาอังกฤษไว้ด้วย
จำได้สัก ๓ บทก็เก่งแล้ว เวลาเราไปถึงไหน ก็
จะพูดได้ เราอาจจะสวดทุกๆ วันก็ได้ มี ๔๐ บท
เราก็สวดไปวันละ ๒ - ๓ บท ท่องไป สวดไป

อาตมาว่าดีนะ ก่อนนอนเราก็มีคาถาธรรมบท
อยู่ในใจ เพราะว่า เราอาจจะไปเมื่อไหร่ก็ได้ ไม่แน

วันหนึ่งเรานอนหลับไป ตื่นขึ้นมา อ้าว ภูมิใหม่แล้ว อย่างน้อยก็เอาธรรมบทติดไปสักบทสองบท ภาพหน้าจะได้มีโอกาสเกิดในพระพุทธศาสนา ไม่ต้องระแหร่ร้อนตามหาหลักของชีวิต อาจจะไปเกิดในลัทธิอะไรก็ไม่รู้ ยิ่งไปกันใหญ่ อย่างน้อยเรามีอะไรที่ยึดไว้ ที่ดี ที่เป็นสัจธรรม เพราะฉะนั้นก่อนจะนอนก็ท่องไว้สักบทสองบท ทำให้เป็นนิสัย สวดมนต์ก่อนนอน ตอนเช้าตื่นขึ้นมา ก็ระลึกถึงบทสวดมนต์ก่อน ก่อนที่จะไปทำอย่างอื่นก็สวดมนต์ แล้วก็นั่งสมาธิสักหน่อยหนึ่ง ๑๐ - ๑๕ นาที ก็ได้ ลองฝึกทุกๆ วัน ก็จะเป็นประโยชน์

คำถาม ๔ ขอความเมตตาพระอาจารย์อธิบายถึงแรงบันดาลใจและอาณิสสของการบวชครับ

คำตอบ อาณิสสของการได้บวชก็คือ การได้ศึกษา นี่แหละ อาตมามาบวชก็เพราะว่าอยากจะศึกษา ถ้าอยู่ทางโลกเดี๋ยวนี้ก็ต้องทำงานหาเงิน ถ้ามีครอบครัวก็ต้องเลี้ยงครอบครัวอีก แต่ว่ามาบวชแล้วนี่ ที่ชอบที่สุดคือได้ศึกษาอย่างเต็มที่ ได้เรียนสิ่งที่น่าศึกษาอย่างมาก คือเรื่องชีวิตจิตใจของเราเอง พวกเราเวียนว่ายตายเกิดกันมาก็ตั้งนานแล้วที่จะมาพบการสอนที่เป็นระบบ มีกระบวนการที่จะพัฒนาตัวเอง ทั้งทางด้านพฤติกรรม สังคม จิตใจ และปัญญาที่สมบูรณ์พร้อม คงไม่มีใครเกินระบบการศึกษาของพระพุทธเจ้า ที่ทรงวางรากฐานไว้ให้ โดยเฉพาะในเรื่องของพระวินัย ที่ทรงวางแนวการปฏิบัติทุกอย่าง ละเอียดมากเลย ยิ่งถ้าใครได้มาศึกษาพระวินัย จะรู้สึกถึงความละเอียดอ่อนของพระองค์ ที่ทรงบัญญัติอะไรไว้หลายๆ อย่าง ซึ่งทำให้เรายังศึกษาถึงปฏิบัติ ก็ยังมีศรัทธา

เรื่องของพระสูตร ซึ่งเป็นเรื่องของชีวิตบุคคล ในสมัยพุทธกาล ที่พระพุทธเจ้าได้ผ่านพบ แล้วท่านก็ได้เทศนาสั่งสอนให้เหมาะกับบุคคล ทำให้คน

เหล่านั้นบรรลุธรรม มีตัวอย่างในพระสูตรมากมาย เป็นตัวอย่างที่น่าศึกษา ในส่วนพระอภิธรรมนั้น ละเอียดลึกซึ้งมาก เป็นเรื่องของสภาวะธรรมที่อยู่ข้างใน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกถึงพระปัญญาของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ถ้าใครอยากรู้ว่าทำไมพระพุทธเจ้าต้องใช้เวลาบำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขยแสนมหากัป ให้ลองไปเรียนอภิธรรมดู แล้วจะรู้ว่าเหตุใดพระองค์จึงต้องใช้เวลาบำเพ็ญถึงขนาดนั้น เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายจริงๆ

อาตมาก็เรียนมาเยอะนะ เรียนหมอที่เมืองไทย ๖ ปี ไปเรียนที่เมืองนอกอีก ๖ ปี เรียนมาก็เยอะ แต่พอมาเจอพระอภิธรรมนี้ โอ้โฮ มันอีกชั้นหนึ่งเลย **ความซับซ้อนของพระอภิธรรม ถ้าคิดตามดู จะรู้สึกได้เลยว่า ในหัวเรา ใช้ CPU หมดทุกตัวในสมอง** ที่จะทำให้ความเข้าใจธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแยกแยะแสดงไว้ในพระอภิธรรม เป็นการแสดงแบบหมดเปลือก แล้วก็ไหนจะปัจจัยเชื่อมโยง ไหนจะองค์ธรรม อาตมาจึงเข้าใจว่า ทำไมเวลาพระพุทธเจ้าทรงพิจารณาธรรมะในพระอภิธรรมนี้ ถึงได้เกิดฉัพพรรณรังสีขึ้น เพราะว่าท่านได้ใช้ศักยภาพของสมองมนุษย์ทั้งหมดที่จะเข้าใจสภาวะธรรมต่างๆ ก็เลยไม่แปลกใจว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงต้องบำเพ็ญบารมีมากมาย

พวกเราที่โชคดีได้เกิดในเมืองพุทธ พุทธศาสนาอยู่ในเนื้อในตัวของเรา ตอนเด็กๆ อาตมาอยู่ที่ชลบุรี คุณย่าก็พาใส่บาตรวัดที่อยู่ใกล้บ้าน ได้รู้จักพระ แต่ก่อนก็ไปทำบุญกับคุณย่า อย่างเช่น วันขึ้นปีใหม่พระไชโยใหม่ ถ้าสมัยเด็กๆ คุณย่าก็จะพาตั้งแต่เช้า แล้วเข้าครัว ทำอาหารไปวัดกัน วันพระก็ได้ชิมข้าววิเศษชีวิตแบบที่ได้เข้าไปทำบุญที่วัด ไปถวายทาน ไปเรียน ไปศึกษา รู้สึกชอบวิถีชีวิตแบบนั้น พอเราโตขึ้นมาได้กลับมาอยู่ที่วัด จึงไม่รู้สึกแปลกอะไร รู้สึกว่า เหมือนเราได้กลับบ้าน ได้มี

โอกาสที่จะอยู่ในวัดที่สงบ แล้วก็ได้รับความเข้าใจ มีการพัฒนาจิตใจ

ถือว่าโชคดีมากที่อาตมาได้มีโอกาสพบกับ พระอาจารย์ชยสาโร สมัยที่พระอาจารย์ไปสอน ที่อเมริกา แล้วทำให้เราเข้าใจวิถีปฏิบัติ เพราะว่าการเรียนธรรมะแบบอ่านหนังสือ มันก็ได้อยู่ แต่ว่ามันยังไม่ได้เข้าไปข้างใน ถ้าเราไม่ได้ภาวนา ถ้าเราไม่ได้นั่งสมาธิ ไม่ได้ประมวลมันเข้ามา ความรู้ก็อยู่แค่นในตำรา เป็นสมบัติของพระพุทธเจ้า ต้องมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นเอง โชคดีที่ได้พบกับท่าน มีโอกาสสนทนา และได้ใกล้ชิดกับท่าน ใช้ชีวิตร่วมกันช่วงหนึ่ง ได้เดินป่า ได้นั่งสมาธิกับท่าน ท่านได้ตอบคำถามที่เราสงสัย ก็ทำให้เรารู้สึกมีกำลังใจ และเข้าใจตัวเองมากขึ้น พอเรียนจบแล้ว ก็ได้กลับมาขอเรียนต่อ ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังเรียนอยู่ มีสิ่งที่ต้องเรียนรู้อีกมากมาย

คำถาม ๕ อยากทราบที่มาของหนังสือ “สูตร หายใจ”

คำตอบ “สูตร หายใจ” เป็นการรวบรวมพระพุทธพจน์จากหลายที่ พอได้อาตมาโชคดีที่ได้มีโอกาสเดินทางไปพบวัฒนธรรมพุทธจากหลากหลายประเทศ เคยไปเป็นพระธรรมทูตอยู่ที่อเมริกา อยู่ ๒ ปี ที่นิวซีแลนด์ ๑ ปี ได้เจอกับพระเถระ ทั้งชาวศรีลังกา ชาวพม่า และเคยพาพระเถระ ท่านเดินธุดงค์ทางอีสานตอนเหนือ ก็ได้พบกับบทสวดมากมายที่รู้สึกว่าชอบ อาตมาก็มารวมไว้ในหนังสือชื่อว่า “สูตร หายใจ” มีสามร้อยกว่าหน้า อาจจะหนานิดหนึ่ง อยากจะแนะนำวิธีการสวด คือการสวดต้องมีสโลว์นิดหน่อย ถึงจะสวดสนุก จริงๆ มีวิธีสวดหลายวิธี สวดแบบของศรีลังกาก็จะเพราะไปแบบหนึ่ง แบบของพม่า หรือแบบของไทย แต่ว่าเราลองสักวิธีหนึ่ง

จริงๆ การสวดมนต์มีความหมายนะ เหมือนกับเราได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า สมัยก่อนชาวพุทธ

อยากไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อจะฟังคำสอนของพระองค์ บัดนี้พระองค์ปรินิพพานไปแล้ว เราก็ใช้วิธีทำวัตร สวดมนต์ เพื่อให้ได้ใกล้ชิดพระองค์แทน ส่วนใหญ่ที่เราสวดกันอยู่ก็มักจะสวดบทซ้ำๆ กัน บทพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ บทอิติปิโส อะไรอย่างนี้ ซึ่งก็ดีเหมือนกัน แต่ว่าเราน่าจะมีบทที่หลากหลายบ้าง เพราะว่าในพระไตรปิฎกมีตั้งเยอะแยะ ทำไมเราถึงสวดแต่บทเดียวกันซ้ำๆ เราก็น่าจะหาบทอื่นๆ มาสวดเสริมไปด้วย ซึ่งในประเทศอื่น เช่นที่พม่าก็ดี ที่ศรีลังกาก็ดี เขาก็จะสวดหลากหลายมาก อย่างธรรมบทนี้ ที่ศรีลังกาเขาก็จะนิยมสวดกันมากเลย แม้แต่เป็นญาติโยมทั่วๆ ไปก็รู้ธรรมบทมาก แต่ของเราเนี่ย เราไม่ค่อยจะเน้นกันสักเท่าไร

หนังสือสูตร หายใจ มาจากคำว่า “สูตร” ที่แปลว่า “พระสูตร” แล้วก็ “หายใจ” คืออยากจะทำพระสูตรมาสวดมาสาธยายเพื่อให้อยู่ในลมหายใจของเรา เพราะหลายครั้งเราเห็นว่าพระสูตรนี้อยู่ในตู้พระไตรปิฎก แล้วก็ไม่มีใครเปิดอ่าน ในวัดเองก็เหมือนกัน พระก็ยังไม่บอกกับอาตมาเหมือนกันว่า พระวัดป่าต้องทำความสะอาดทุกๆ อาทิตย์ วันก่อนวันพระก็ต้องเอาหนังสือออกมาเช็ด มาดู มาทำความสะอาด แต่ไม่เคยเปิดอ่านเลย มีพระมาสารภาพ คิดดูนะถ้าพระยังไม่อ่าน แล้วนับประสาอะไรกับญาติโยมที่จะมาเปิดดู เพราะฉะนั้นเสียตายที่เรามีหนังสือดีๆ เยอะแยะ แต่ว่าเราไม่ค่อยได้มาศึกษากัน ก็เลยพยายามจะดึงเอาพระสูตรที่มีข้อความสำคัญๆ มาสวดกัน

ลิงค์ไฟล์เสียง สาธยาย สูตร หายใจ <https://goo.gL/S9yBJj>
ใช้ประกอบหนังสือ สูตร หายใจ ตามลิงค์นี้ <http://www.kanlayanatam.com/book/สูตรหายใจ.pdf>

(ที่มา : ปรับและตัดตอนจากช่วงวิสาขบูชาธรรม โดย พระอาจารย์มหากริต ธีรปัญญา ในงานอบรมภาวนา จัดโดย ชมรมกัลยาณธรรม)

แบบเป็นตามๆ กันมา ผมสนใจพระพุทธศาสนา แต่ก็ไม่มีโอกาสที่จะได้ศึกษา หรือได้สัมผัสกับหนังสือที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาที่อธิบายให้คนธรรมดาเข้าใจได้ง่าย แต่หนังสือเล่มนี้ทำให้เกิดความเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร

ตอนนั้นอาจารย์อายุเท่าไร

ตอบ ตอนนั้นอายุสัก ๓๐ กระจมั่ง นานมากแล้ว หนังสือ ๒ หน้าสุดท้ายขาดหายไป ก็เรียกว่าอ่านไม่จบทั้งเล่ม แต่ประทับใจในพระสัมมาสัมโพธิญาณของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นอันมากเลย แล้วก็ไม่นึกว่า สิ่งที่มาหาทั้งชีวิต จะมาอยู่ในเรื่องของ อริยสัจ ๔ นี่ ผมเคยรู้จักอริยสัจ ๔ ก็แค่ชื่อ แต่ไม่รู้

พระไตรปิฎก กับ อุบาสกคนหนึ่ง

ในประสบการณ์
อ.ธนู มาลากุล ณ อยุธยา

อาจารย์เริ่มสนใจพระไตรปิฎกมาตั้งแต่เมื่อไหร่

ตอบ ที่ผมมาสนใจพระไตรปิฎก คือมีอยู่เช้าวันหนึ่ง ผมได้พบหนังสือเล่มหนึ่ง ถ้าจำไม่ผิดเป็นหนังสือที่เขียนโดยท่านพระภิกษุรูปหนึ่ง แห่งวัดราชพิพิธ ผมจำสมณศักดิ์ท่านไม่ได้ ถ้าจำไม่ผิด ท่านชื่อ “ปสาทิโก” เป็นหนังสือที่พิมพ์ขึ้นในการฉลองอายุครบ ๖๐ ปีของ “มิสโจ” ผมไม่รู้จักทั้งท่านปสาทิโกและมิสโจ และไม่ทราบจนเดี๋ยวนี้ว่าท่านใดเป็นคนเอาหนังสือเล่มนี้มาลิ้มเอาไว้ หนังสือเรื่อง “อริยสัจ ๔” ผมเปิดอ่านในเช้าวันนั้น แล้วก็อ่านจนจบ วางไม่ลงเลย เพราะอ่านแล้วก็ถูกใจมาก เพราะวก่อนนี้เราเป็นชาวพุทธ

ว่าอะไรคืออริยสัจ ๔ แต่วันนั้นพออ่านแล้วเกิดความเข้าใจนะ แต่เมื่อหนังสือขาดไปสองหน้า อ่านไม่จบ โชคดีมีลูกศิษย์ที่ทำงานจิตรกรรมด้วยกัน ผมก็บอกเขาว่าจะต้องไปหาหนังสือที่จะอธิบาย อริยสัจ ๔ อย่างน้อยต้องไปหาพระไตรปิฎกมาอ่านแล้วละ ลูกศิษย์ผมเขาก็มีเพื่อนที่รู้จักกัน ไปขอยืมหนังสือ **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง** มาให้ยืมอ่าน เขาส่งมาเล่มเดียว บังเอิญเป็นเล่มที่ดีมาก เพราะอยู่ในหมวดของ **ชั้นธวารวรรค** พออ่านชั้นธวารวรรค ในพระไตรปิฎก ก็ยิ่งสนุกมาก เคยมีคนบอกว่าพระไตรปิฎกนี้อ่านยากนะ แต่ถ้าเราทำตัวเราให้เป็นเด็ก เหมือนเด็กที่เพิ่งเรียน

หนังสือ เวลาครูสอนอะไร พูดอะไร เราก็จะฟังรู้เรื่องไปเอง รู้เรื่องทั้งหมด ในที่สุดผมก็อ่านพระไตรปิฎกได้ แบบไม่ติดขัดอะไรเลย เพราะเป็นภาษาไทย แล้วก็ไม่ได้ยากอะไรเลย

พออ่านพระไตรปิฎก ในหมวดชั้นธรรววรรคก็เลยยิ่งถูกใจมาก สิ่งสำคัญที่สุดคือ เข้าใจเรื่อง “**ความคิด**” ว่าความคิดคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะว่า “**ความจริงแล้ว ชั้นที่ ๕ ก็คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดกระบวนการความคิดขึ้น ไม่มีอะไรมากไปกว่าชั้น ๕ เลย ที่ทำให้เกิดกระบวนการความคิด**” ไม่ว่าคุณจะคิดประเสริฐเลิศเลออย่างไร คิดถูกคิดผิดยังไง ก็ชั้น ๕ นี้แหละเป็นตัวการ

เกิดมาจากกระบวนการของชั้น ๕ ทั้งหมด

ตอบ ใช้ ไม่มีอย่างอื่นเลย ไม่มีอะไรมากไปกว่าการปรุงแต่งของชั้น ๕ นั่นก็คือกระบวนการความคิด ผมก็เลยยิ่งชอบใจใหญ่ ว่าเรานี้โง่มาตั้งนาน ชอบคิดโน่นคิดนี่ แต่เราไม่เคยรู้เลยว่าความคิดมาอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร แล้วมันดำเนินไปอย่างไร หรือหยุดลงอย่างไร ในที่สุด อ่านพระไตรปิฎกแล้วเข้าใจหมดว่า **ความคิดมันเกิดขึ้นจากการกระทบกันของอายตนะภายในและภายนอก “ผัสสะ” นั้นแหละ** ถ้าไม่มีการกระทบกัน การเกิดในโลกนี้ไม่มีหรอก การเกิดนี้ต้องกระทบ ถ้าไม่กระทบ ก็ไม่มีการเกิด คุณนึกภาพสิ ถ้าคุณมีตาแต่ไม่มีรูป มันจะเกิดอะไร ไม่เกิดอะไรเลยมีรูปแต่มันไม่มีตา ก็ไม่มีการเห็น ไม่มีวิญญูณ มันก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น มันก็เฉยๆ

ตกลงก็รู้ว่า ความคิดเกิดมาจากเรื่องนี้เอง จากการกระทบกันของอายตนะภายในกับภายนอก ผมก็เลยยิ่งสนุกใหญ่ เพราะผมเป็นคนชอบคิดอยู่แล้ว “**ในที่สุดก็รู้ว่า ความคิดของตัวเอง**

เราเอง ความจริงมันไม่มีสาระอะไรเลย มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป คือมันเกิดขึ้นมาแล้ว มันจะปรุงแต่งกัน แล้วมันก็ดับไป”

อ่านชั้นธรรววรรคอย่างเดียว เข้าใจระดับนี้ ?

คำตอบ ใช่ครับ

อาจารย์มีबारมีมากนะ

ตอบ อันนี้ผมไม่ทราบหรอก เพียงแต่ว่าเมื่ออ่านแล้วก็ไม่เคยเลิกอ่าน ในที่สุดผมอ่านหนังสือเล่มนี้จนหมดทั้งเล่ม อ่านกลับไปกลับมา ขออภัยมาเรื่อยๆ เล่มนั้นเล่มนี้ ในที่สุดเลยตัดสินใจไปซื้อพระไตรปิฎกมา ๒ ชุดๆ ละ ๔๕ เล่ม ให้ลูกศิษย์ ๑ ชุด เป็นของขวัญให้ไปอ่าน ผมก็มีชุดหนึ่ง

ฉบับหลวงใช้ไหม

ตอบ ใช้ ฉบับหลวง อาจจะไม่ดีเท่าบาลีหรอก แต่ผมไม่รู้จักภาษาบาลี พูดภาษาบาลีไม่เป็น แต่อยากรู้จักพระพุทธศาสนา ฉะนั้น พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง อาจจะไม่ใช่เครื่องมือวิเศษ แต่ก็ยังเป็นเครื่องมือที่ดีที่ผมอ่านทุกวัน

สำหรับคนที่ไม่รู้บาลีก็ใช้ได้อย่างดีใช่ไหม

ตอบ จะบอกให้เลยนะว่าวิเศษ บางคนอ่านบาลีไม่ออก ก็เลยเลิกเรียนพระไตรปิฎก เพราะได้ยินมาว่าพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงไม่ดี ต้องไปอ่านของบาลีปกรณ์ ของอังกฤษ ผมว่ามันยากยิ่งกว่าอ่านภาษาไทย ดีไม่ดีแปลผิดด้วยซ้ำ เราเป็นคนไทย ก็อ่านภาษาไทยนี่แหละ

ตื่นเข้ามา ดี ๕ ตอนนั้นสวดมนต์ยังไม่เป็นเลย แต่ก็มานั่งอ่านพระไตรปิฎก อ่านไปแล้วก็จดบันทึกไว้บ้าง ศึกษาไปเรื่อยๆ ผมอ่านตลอดเวลาติดต่อกัน ๘ ปี อ่านเกือบจะทั้งหมด ยกเว้นพระอภิธรรม

เพราะอะไรอาจารย์จึงไม่อ่านพระอภิธรรม

ตอบ เพราะว่าในพระอภิธรรม มันเป็นเรื่องของการกำหนดสติสัมปชัญญะแทนความจำ ซึ่งเป็นเรื่องยากมาก ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ถ้าเราอ่านพระไตรปิฎกในส่วนพระสูตรหรือพระวินัยให้มาก ทำความเข้าใจมาก แล้วก็จะเข้าใจพระอภิธรรมเอง พระอภิธรรมนี้เหมือนกับคำตอบที่ท่านมีไว้ให้นักศึกษาสอนตนเองว่า ที่ตนเข้าใจ หรือปฏิบัติมานั้น ถูกหรือผิดอย่างไร พระวินัยและพระสูตรผมชอบทั้งสองอย่าง แม้แต่พระอภิธรรมก็ชอบมาก แต่ที่ไม่อ่านเพราะว่า อ่านแล้วมันเป็นการทำความเข้าใจในเรื่องเฉพาะสภาวะจิต

สภาวะธรรมลึกซึ้ง ละเอียดยาก

ตอบ ถ้าคุณเข้าใจถึงความคิดแล้ว สภาวะธรรมก็คือสิ่งเดียวกัน คุณว่าความคิดนี้ไม่ใช่สภาวะธรรมหรือ ถ้าคุณเข้าใจเรื่องความคิดแล้ว คุณก็เข้าใจอภิธรรมด้วย เพียงแต่คุณไม่จำเป็นต้องจำเรื่องจิต อันนั้น

เกิดอันนี้ดับ สำหรับผม ผมไม่มีวันที่จะหยุดสัญญาได้ ที่เราคุยกันนี้เป็นสัญญาณะ แต่ละประโยคเป็นสัญญาณทั้งนั้น

เอาเรื่องขันธ ๕ มาจับได้หมดเลย

ตอบ ใช่สิ ก็ขันธ ๕ นี้ พระพุทธเจ้าท่านบอกไว้ มันก็คือคนนั้นแหละ แต่ท่านไม่ได้ตรัสหรือว่าเคยตรัสว่า มันเป็น “อัตตา” ท่านตรัสว่า มันเป็น “สังขาร” คือ “ปรุงแต่งกัน” ไม่เหมือนคำสอนของศาสนาไหนและศาสนาใดๆ ทั้งสิ้น นักปรัชญาชาวตะวันตกผู้หนึ่งกล่าวว่า เพราะเราคิดได้ เราจึงมี “I think, therefore I exist” เป็นความคิดเห็นระดับโลกียธรรม เพราะหมายถึง เรามี เราเป็น “อัตภาพ” ขึ้น ไม่ได้บอกว่ามันเป็น “สภาวะธรรม” แต่เป็น “ตัวตน” “อัตตา” ผมศึกษาของพวกนี้มาก่อนที่จะมาสนใจศาสนาพุทธ ผมไม่เคยจะเห็นด้วยเลยนะ แต่ยังหาคำตอบไม่ได้ จนกระทั่งมาศึกษาพุทธศาสนา ผมจึงถึงบางอ้อว่า จบละ ไม่ต้องอ่านเรื่องของฝรั่งอีกต่อไปแล้ว มันเรื่องเด็กๆ

ทำไมจึงว่าของฝรั่งเด็กๆ ของเขาแตกต่างจากพระไตรปิฎกยังไง

ตอบ ต่างกันสิ รู้ไหมว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาเดียวที่มี ๒ ระดับ โลกุตระธรรม กับโลกียธรรม ฝรั่งพูดแต่โลกียธรรม คุณจะเอาโลกียธรรมไปอธิบายโลกุตระธรรม โดยที่คุณไม่รู้จักโลกุตระธรรม คุณจะอธิบายยังไงไม่ทราบ

เหมือนกับหนึ่งคนละม้วนกัน

ตอบ พุดกันอย่างง่าย ๆ มันคนละระดับกัน ผมติดใจพระอรหันต์อยู่รูปหนึ่ง ผมต้องกราบไหว้ท่านอยู่ทุกวัน คือท่านพระอัสสชิ พระอัสสชิท่านเป็นคนที่ตอบปัญหาให้พราหมณ์ แล้วทำให้เราเห็นถึงหัวใจพุทธศาสนา ที่ท่านไปบิณฑบาตแล้ว

พราหมณ์มาถาม พราหมณ์คนนั้น ในที่สุดก็มาบวช แล้วกลายเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา คือพระสารีบุตร

พระอัสสชิท่านตอบง่ายๆ บอกว่า **“ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้”**

ก่อนแรกพระพุทธเจ้าตรัสว่า ธรรมทั้งหลาย มาแต่เหตุ เมื่อที่เราคุยไปแล้ว ถ้าไม่มีการกระทบ การกระทบคือเหตุ ผัสสะคือเหตุ ผัสสะนั้นแหละ **นั่นคือที่มาของการรู้จักโลก รู้จักธรรมะทั้งหลาย ทั้งหมดทั้งปวง เกิดมาจากผัสสะอย่างเดียว สำคัญที่สุด**

มันเป็นรอยต่อที่เราจะพลิกให้มันดีหรือร้าย ก็อยู่ที่ตรงผัสสะนี้ ?

ตอบ ใช่ ถ้าเกิดการกระทบแล้วคุณไม่มีสติ คุณก็ พัง มันจะดีหรือจะร้ายก็ได้นะ

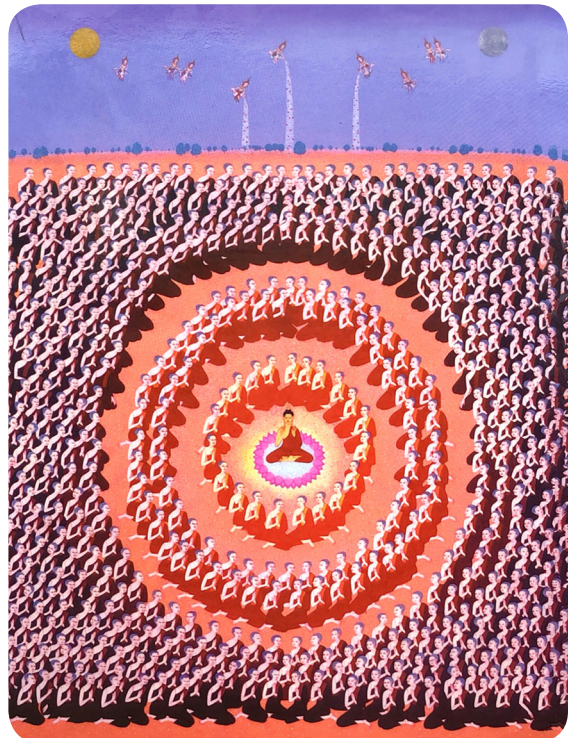
อ้าว เดียวกลับไปพูดถึงที่มาของโลกุตระธรรม กับโลกียธรรมก่อน คุณยกมาศึกษาศาสนาหนึ่งชื่อว่า มีศาสนาไหนที่มี ๒ ระดับ โลกุตระกับโลกียะ ไม่มี มีศาสนาเดี๋ยวนี้ พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่า ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เหตุนั้นทรงตรัสรู้แล้ว นี่คือ **ระดับโลกุตระ** ถ้าคุณไปบอกคนที่ไม่รู้จัก โลกุตระธรรม เขาจะเข้าใจได้อย่างไร ยิ่งถ้าถาม เขาว่า ความคิดมาจากไหน ก็คงมีไม่กี่คนที่ จะอธิบายให้คุณฟังได้ ทำไมชั้น ๕ จึงแสดงให้ เห็นความคิด ผมอ่านพระไตรปิฎกแล้วเข้าใจได้ อย่างนั้น นี่เป็นความเข้าใจส่วนตัวนะ จะถูกหรือ จะผิดผมไม่รู้ แต่นี่คือที่มาของการอ่านพระ ไตรปิฎกและได้ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ **“รู้จักความคิด” “ที่มาของความคิด” “ทำให้รู้จักคิด”** รู้จัก ว่าอะไรถูกอะไรผิด อันไหนควรหยุดคิด อันไหน คิดต่อได้ อันไหนควรทิ้งไปเลย

ตรงนี้สำคัญที่สุดเลย ที่เราจะพันทุกซ์ได้

ตอบ สังเกตดูก็แล้วกัน ตัวเรานี้หยุดคิดได้ใหม่ ยากมาก มันคิดเรื่อยเปื่อยไปเรื่อยๆ ที่เขาเรียกฟุ้ง ชานนะ เห็นไหมในความคิด คุณก็จะเห็นแม้แต่ กระทั่งความคิดที่มีนิเวรณผลสมปนอยู่ มันจะเป็น ความคิดที่แย่มาก คือ **คิดป่วย** เพราะมันหมกมุ่น อยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วติด นี่คืออุปาทานใน อารมณ์ (objective) ที่คุณคิด เช่นคุณหมกมุ่นกับ สิ่งเหล่านั้นเกินไป เป็นยังไง คุณก็ไม่มีอิสระ เพราะ เป็นอุปาทาน เป็นกับดักที่ติดอยู่ คุณจะทำความคิด ของคุณให้สะอาด ผ่องใส ก่อนที่คุณจะคิด คุณต้อง พิจารณานิเวรณ ๕ เสียก่อน ว่ามันไม่มีอยู่ในใจคุณ หมกแล้ว ความหมกมุ่นในเรื่องบางเรื่องนี่ต้องทิ้ง ไปหมด

ความคิดนี้ตัวร้ายเลย ?

ตอบ ก็ใช้สิความคิดนี้แหละคือตัวการ กลับมา พิจารณาดู **ความคิด** กับ **ชั้น ๕** มันต่างกันยังไง

ในชั้น ๕ รูปร่าง formation ภาษาไทยไม่รู้ว่าจะแปลอย่างไร แต่ฝรั่งเขารู้เลย formation เป็นได้ทั้ง formation ของเมฆ formation ของภูเขา formation ของคลื่น เป็นรูป อุปาทายรูป คือรูปที่มันปรุงแต่งกัน ถ้ามันเป็นรูปหรือเปล่านั้น เสียงเป็นรูปหรือเปล่านั้น กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นหมด เพราะมันเป็น formation ชนิดหนึ่ง แต่คุณต้องเอาอายตนะที่ถูกคู่กันไปจับ จึงจะรู้ เช่น คุณอยากฟังเสียง ต้องใช้หู

เวทนา ท่านแปลว่า ความรู้สึกสุข ทุกข์ เฉยๆ ผมอยากรู้ว่าในโลกนี้ จะมีอะไรแยกละเอียดได้ กว่าความรู้สึกว่าสุข และความรู้สึกว่าทุกข์ และความรู้สึกว่าเฉยๆ ๓ อันนี้ต่างกันหมดเลยนะ แสดงว่าเวทนานี้ มันคือการแยกแยะได้ ถ้าไม่มีเวทนาคุณก็แยกไม่ได้ แต่การแยกสาร แยกอะไรๆ ยังหยาบ แต่แยกสุขออกจากทุกข์ และแยกทุกข์ สุขออกจากเฉยๆ นี่สิ ยากมาก ละเอียดสุด ไม่มีเครื่องมืออะไรวัดเลยนะ ถูกไหม

เห็นไหม ในกระบวนการความคิดมันมี formation และมันแยกแยะได้ ทีนี้พอคุณแยกแยะรูป เวทนาแล้ว คุณไม่กำหนดมัน ถ้ามันกำหนดไม่ได้หรือกำหนดแล้ว ถ้าจำไม่ได้ ก็ไม่รู้จะไปแยกทำไม ตกลง **“สัญญา”** **นี่มีทั้งการกำหนดหมายและการจดจำ สัญญาจึงสำคัญมาก เพราะเขาทำหน้าที่ ๒ อย่าง ทั้งกำหนดหมาย แล้วก็ยังจำได้อีก** ยกเว้นแต่พวกที่สติวิปลาส จึงจะจำอะไรไม่ได้ พวกความจำเสื่อม นั่นคือสัญญาเสีย สัญญา ผิดปกติ

ตกลงมี **รูป เวทนา** พอแยกแยะแล้ว ต้อง **กำหนดหมายและจดจำ** ให้ได้ ทีนี้กำหนดหมาย และจดจำแล้ว มาถึง **ปรุงแต่ง** ถ้าคุณปรุงแต่งได้มาก เช่น ผมบอกคุณ บอก วอ - แหวน ไม้หันอากาศ นอ - หนู จำได้ไหม จำได้แล้วพออ่านรวมกัน

ปรุงแต่งว่า “วัน” ตกลง วอ - แหวน หายไป ไม้หันอากาศ หายไป นอ - หนู หายไป กลายเป็น “วัน” เกิดขึ้นมา คุณเข้าใจเลยว่า “วัน” คืออะไรนั่นคือตัว **“สังขาร”** ถ้าคุณปรุงแต่งแล้ว คุณไม่รู้ ก็ไม่มีประโยชน์

ฟังแล้วเห็นชัดเจนเลย

คำตอบ เห็นหรือยัง นี่คือชั้น ๕ ถ้าเรามองอย่างคนธรรมดาณะ เราก็จะเห็นกระบวนการความคิดว่าความคิดก็มีแค่นี้ คือพอมีรูป อายตนะภายในภายนอก (formation) มันเกิดกระทบกันปั๊บ ก็แยกแยะเลย ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉยๆ กับมัน หรืออันนั้นสีเขียว อีกคนบอกไม่ชอบสีเขียว ชอบสีแดงมากกว่า หรือชอบสีเหลือง สีม่วง สีชมพู แล้วถามจริงๆ มันเป็นอะไร นั่นก็คือ **การแยกแยะ** พอแยกแยะแล้วก็ **กำหนดหมาย** กำหนดหมายแล้ว **จดจำ** จดจำแล้วกลายเป็น **ปรุงแต่ง** ปรุงแต่งแล้ว **วิญญานก็รับรู้** นี่คือ จบกระบวนการความคิดแค่นี้

พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่าต้องรู้จักนะ ถ้าคุณไม่รู้จักอันนี้ คุณไม่มีวันรู้จัก **เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี** ก็มันมีเหตุ เหตุเกิดจากการกระทบ จึงได้เริ่มมีทุกอย่าง กระทบกันได้ เพราะมันเป็นกิเลส และตัณหา เหมือนกับสสารกับพลังงานนั้นแหละ ดึงดูดกัน ผลักดันกัน แต่ตัณหาคือแรง แรงนี้มี ๓ อย่าง มีดึงดูด และมีผลักดัน ฉะนั้น ถ้าคุณชอบ คุณก็ดึงดูดเข้ามา คุณไม่ชอบ คุณก็ผลักดันมันไป แต่ถ้าคุณเฉยๆ มันก็ลือคุณอยู่ มันไม่ได้ไปไหน แรงคือ ความทะยานอยาก เพราะทุกอย่างที่เคลื่อนไหว ถ้าไม่มีแรง มันไม่เคลื่อนไหวหรอก เพราะมันเคลื่อนไหว มันจึงมากระทบกันได้ การกระทบกันนี้ คุณมองได้เลย ในโลกของวิทยาศาสตร์ บางยุค เขาถือว่ามี singularity ไม่มี duality

เป็นไปได้ยังไง ถ้าสมมติมีสิ่งเดียวเป็นเอกะ เหมือนมีอัตตาอันเดียว แล้วไม่กระทบกับใคร แล้วจะเกิดอะไรขึ้นมา พระเจ้าก็ประจักษ์แจ้งอะไรไม่ได้ ถ้าไม่มีการกระทบ เพราะเมื่อไม่มีตัณหา เป็นแต่วัตถุตามอย่างเดียว ก็ไม่มีการกระทบ

อาจารย์มีความเห็นอย่างไรที่มีคนบอกว่ามีเวลาน้อย มัวแต่ไปนั่งอ่านพระไตรปิฎกเสียเวลา ไม่มีประโยชน์ เอาเวลาไปวัด ไปปฏิบัติธรรม ไปนั่งสมาธิ ดีกว่า จะได้ไปนิพพานไวๆ

คำตอบ การอ่านพระไตรปิฎก เป็นเหมือนการฟัง คำตรัสสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าโดยตรง เป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีคำสอนของพระอรหันต์ บางรูปในสมัยพุทธกาลอยู่ปะปนบ้าง แต่ส่วนใหญ่ เป็นพระธรรมเทศนาของพระศาสดาโดยตรง ฟัง คำตรัสของพระศาสดาโดยตรง น่าจะดีนะครับ

การไปปฏิบัติธรรมก็ดีมาก แต่ขอยกฝรั่งมาพูด เขามีคำพูดสวยหรู บอกว่า ผู้สังเกตการณ์คนหนึ่ง ผู้ปฏิบัติการณ์คนหนึ่ง คนไทยหลายคน นักวิชาการทั้งหลายทั้งปวง นักคิดหลายท่าน ก็เชื่อ ฝรั่งหมด จะเป็นไปได้ยังไง นักสังเกตการณ์คนหนึ่ง นักปฏิบัติการณ์คนหนึ่ง แท้จริงเป็นคนๆ เดียวกัน ขณะผมเขียนหนังสือนี้ ผมปฏิบัติการณ์อยู่หรือเปล่า ใช่ผมปฏิบัติอยู่ แล้วผมเห็นการเขียนหนังสือของผมว่ามันดี ลายมือสวย ไม่สวย ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง อย่างนี้เป็นผู้สังเกตการณ์หรือเปล่า แล้วมันคนละคนหรือ ไม่ใช่ มันคนเดียวกันแต่ทำหลายหน้าที่ มันต่างสภาวะเท่านั้น แล้วสภาวะที่ต่างกันนี้ มันแค่สภาวะธรรมเท่านั้น ซึ่งความจริงมันไร้สาระ

ผมชอบพระสูตรหนึ่งชื่อ “**แผนปณทสูตร**” พระพุทธเจ้าตรัสว่า การเกิดของเวทนาเปรียบเหมือนฝนเม็ดใหญ่ตกลงกระทบผิวน้ำ ทำให้เกิดวงน้ำ เป็นฟองน้ำ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป หาสาระ

มิได้ เวทนาก็ฉับนั้น เป็นของว่างเปล่า หาสาระไม่ได้ **มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป วงก็หายไป ท่านบอกว่า นั่นแหละการกระทบอย่างนี้ มันไร้สาระ** คุณลองไปปฏิบัติดูซิ ปฏิบัตินี้ละ มันทำอยู่ขณะนี้ ตอนนี้คุณก็ปฏิบัติอยู่ แล้วก็สังเกตไปพร้อมๆ กันด้วย

คุณไม่ต้องไปหลับตาลืมตา พองหนอ ยุบหนอ อะไรรอก มีวิธีการอื่นที่จะพิจารณาธรรม ในขณะนี้ ที่เราพูดอยู่นี้ ก็เป็นการปฏิบัติงานของ ชั้นที่ ๕ เป็นกระบวนการความคิด ถ้าเรามีสติ ไล่ตาม เราจะพูดไม่ผิด พระพุทธเจ้าท่านตรัสสอนว่าให้พูดแต่สิ่งที่ดี ให้เป็นประโยชน์ ให้เป็นกุศล หากถ้าเราตั้งใจพูดดี มีศีลตลอดเวลา นั่นคือการปฏิบัติธรรม เป็นวิปัสสนากรรมฐานไปในตัว **เพราะเราใช้ธรรมของพระพุทธเจ้า สติสัมปชัญญะของเราเป็นฐาน ในการพูดและการกระทำ นั่นก็คือ สติปัญญา** นี่ท่านสอนเป็นพิเศษเพื่อที่จะปฏิบัติ บางคนเขาไม่รู้อาจจะปฏิบัติสติของเขา ได้อย่างไร พระพุทธเจ้าจึงต้องสอนไว้ด้วย แต่นั่นเป็นระดับโลกียะ

เวลาพระพุทธเจ้าทรงสอน ท่านใช้ภาษาของโลก ธรรมของพระพุทธเจ้ามี ๒ ระดับอยู่แล้ว คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ “**ธรรมทั้งหลายมีเหตุ เหตุนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว**” สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว เป็น โลกุตระธรรม ไม่ใช่ **โลกียธรรม** อย่าเข้าใจผิด คุณต้องแยกแยะเวลา เรียนพระพุทธศาสนา ต้องรู้ว่าขณะนี้ เขาพูดถึง โลกุตระธรรม หรือว่าเขาพูดถึงโลกียธรรม โลกียธรรมคือมีผู้สอน พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็นำมาสอน ตรงนี้เป็นโลกียธรรม ศาสนาอื่นก็มี

เพราะฉะนั้น ผมก็เลยเลิกสนใจสัญญาของ ตะวันตกหมด เมื่อก่อนนี้ผมอ่าน แล้วช่วยก็ไม่ได้ อะไร นอกจากทำให้สงสัยไปเรื่อยๆ มันบานปลาย

คือสรุปไม่ได้ ไม่เหมือนอริยสัจ ๔ เราจะเห็นกระบวนการความคิดของเราว่ามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ไม่มีอะไรนอกจากนี้ ไม่มีอะไรน้อยกว่านี้ ผมจึงมีความศรัทธา มีความเคารพบูชา พระพุทธเจ้าอย่างที่สุด

ผมพยายามจะเถียงกับพระพุทธเจ้านะ ตอนอ่านพระไตรปิฎก แต่ก็ไม่เคยชนะ เวลาเราอ่านเราตั้งคำถามอย่างนั้นอย่างนี้ ในที่สุดก็ยอมแพ้ รับว่าพระพุทธเจ้าเป็นครูที่เลิศที่สุดแล้ว ไม่มีใครจะเลิศกว่า พระธรรมของพระพุทธองค์นี้ใช้ได้ตลอด ขณะนี้เราก็กู้กันอยู่ ขณะนี้ผมต้องตั้งใจคุยกับคุณ แล้วก็เรียบเรียงสิ่งที่ตัวเห็น เวลาคุณไปทำ คุณไม่ได้เข้าใจนะ คุณเห็นแล้ว คุณรู้ว่ามันเป็นอย่างนั้น คุณต้องทำงานคุณเห็นเอง คุณเห็นคุณรู้แล้วว่ามันเป็นอย่างนี้ ถึงตอนนั้น คุณไม่ต้องจำอีกแล้ว ไม่ต้องไปคิดต่ออีก เพราะไม่รู้จักคิดไปทำไม จบไปแล้ว

แล้วทุกวันนี้ อาจารย์ยังทบทวนอยู่ไหม

คำตอบ ผมอ่านแล้วอ่านอีก อ่านกลับไปกลับมา ส่วนใหญ่ก็อ่าน พระวินัย พระสูตร รวมทั้งพระอภิธรรมก็อ่านด้วย ไม่ใช่ไม่อ่านนะ

เราเป็นฆราวาส ต้องอ่านพระวินัยด้วยหรือ

คำตอบ คุณรู้ไหมว่าพระวินัยนี้สำคัญที่สุดในโลก ผมอาราธนาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) นะ ขอให้ท่านเขียน คุณรู้หรือเปล่าว่าพระวินัยคือ manual ศาสนาไหนในโลกนี้มี manual ด้วย ไม่มี มีแต่พุทธศาสนาเท่านั้นที่มี manual คุณไปพิจารณาดู แล้วศีลทั้งหลายทั้งปวงที่ท่านกำหนดขึ้นมาให้พระปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้ มาจากพระวินัยทั้งนั้น เพราะฉะนั้นจะเห็นที่มา ไม่ใช่อยู่ๆ ก็ผุดขึ้นมาเฉยๆ จากกระบอก

ไม้ ไม่ใช่อย่างนั้น มีที่มาที่ไป แล้วเราจะมองเห็นธรรมชาติ

ผมว่า คุณไปเริ่มอ่านได้แล้วละ พระไตรปิฎกไม่ต้องไปคิดอะไรมาก เอาฉบับภาษาไทยนี้แหละ แค่นี้ก็ดีพอแล้ว สำหรับสติปัญญาอย่างเรา ส่วนฉบับภาษาบาลีนั้น ให้พระคุณเจ้าท่านไปอ่านกันเถอะ เพราะท่านก็ไปเรียนบาลีมา แล้วจะได้มาสอนเราอีกด้วย เราได้แค่นี้ละ ชีวิตก็อยู่อย่างเป็นสุข ผมจะบอกให้ชนะ อยู่อย่างเป็นสุขเจ็บไข้น้อยมาก แล้วจิตใจเข้มแข็ง รื่นเริง ไม่มีอะไรดีไปกว่าความร่าเริงแจ่มใส และความเบิกบานของจิตใจ ถ้าคุณมีความร่าเริง ความเบิกบานแจ่มใสในจิตใจ คุณจะทำอะไรก็ดีหมดนะ

อ่านพระไตรปิฎกแล้ว คุณจะรู้จักมนุษย์ พอคุณรู้จักตัวเองดีแล้ว คุณจะรู้จักเพื่อนมนุษย์อีกเยอะเลย แล้วคุณก็จะมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา คุณมีพรหมวิหารกับเพื่อนมนุษย์ได้ตลอดเวลา เพราะทั้งหมดขึ้นอยู่กับความคิดเท่านั้นเอง มองไปรอบๆ เถอะ มีอะไรบ้างที่อยู่ นอกเหนือความคิดของมนุษย์ ตั้งแต่ปัจฉิม ๔ ไปเลย การเรียนพระไตรปิฎกนี้ดีมากๆ ทำให้เรา รู้จักชีวิต รู้ทันคน และรู้จักตนเอง

ทำไมมีคนบอกว่า พระไตรปิฎกไม่ใช่คำของพระพุทธเจ้า เขามาเขียนทีหลัง แล้วจะเชื่อถือได้อย่างไร

คำตอบ แล้วจะไปเชื่อเขาทำไม คุณต้องแยกแยะคนสติสัมปชัญญะไม่ดี กับ คนมีสติสัมปชัญญะพูดไม่เหมือนกันหรอก มีคนบอกว่าพระพุทธเจ้าไม่มีตัวตนจริงหรือ เป็นการกู่ขึ้นมา คนพวกนี้เขาพูดอย่างนี้เพราะเขาไม่เข้าใจโลกุตระธรรม ผมไม่ได้ดูถูกศาสนาใดศาสนาหนึ่งนะ ผมศึกษาและผมให้ความเคารพในทุกศาสนา แต่ว่าเท่าที่สำรวจ

มาแล้ว ไม่มีสักศาสนาหนึ่งที่มีโลกุตระธรรม แล้ว ก็ไม่มี manual คือไม่มีพระวินัยปิฎก **พระวินัยปิฎกนี้สำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นตัวกำกับในการที่จะให้การประพฤติปฏิบัติของหมู่คณะเป็นไปตามระเบียบวินัยได้ ถึงต้องมี manual แบบนี้** ท่านจึงเรียกว่า “ธรรมวินัย” ซึ่งหมายถึงพระพุทธานุศาสน์ ซึ่งมาเรียกเอาภายหลัง สมัยพุทธกาลท่านเรียกว่า “ธรรมวินัย” ศาสนาอื่นไม่มี manual หรือกั้นอยู่กับการตีความของศาสดาของศาสนานั้นๆ ในขณะนั้น ไม่ต้องตัดสิน ไม่ต้องสงสัย เพราะเป็นคำประกาศของศาสดาหรือพระเป็นเจ้า ของศาสนาพุทธไม่ใช่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นแล้ว คุณลองคิดดูนะถ้าใครบอกว่ามีคนแต่งภายหลัง ผมอยากถามว่า ใครที่จะฉลาดพอที่จะแต่งโลกุตระธรรมออกมาได้

จะแนะนำคนรุ่นใหม่อย่างไร ให้เขาหันมาศึกษาพระไตรปิฎก ที่พระพุทธเจ้าประทานให้ไว้

คำตอบ ผมว่าเราอย่าเพิ่งไปมุ่งหมายที่จะไปแนะนำหรือสั่งสอนเขา **สิ่งที่เราต้องทำคือเราต้องลุกขึ้นอ่านด้วยตัวเราเองเสียก่อน** แล้วเราค่อยบอกเขา ถ้าเขาถามเราว่า ตอนนี้เร้อ่านอะไร เราก็บอกเขาว่าอ่านพระไตรปิฎก เขาอาจจะทำหน้าแบบบอกบุญไม่รับ คุณไม่ต้องไปสนใจ ช่างเขา คุณก็ยิ้มให้เขา แล้วคุณก็มีความสุขของคุณต่อไป แล้วคุณก็อ่านต่อ **“พระพุทธศาสนานี้ไม่มีวันเสื่อม คนต่างหากที่เสื่อมจากพระพุทธศาสนา ต้องเข้าใจเสียให้ถูกว่า มันต่างกันนะพระพุทธศาสนาจะเสื่อมได้ยังไง ในเมื่อเป็นความจริง เป็นโลกุตระธรรม เป็นธรรมที่เป็นอริยะ เป็นความจริงอันประเสริฐ ไม่มีอะไรที่จะจริงไปกว่านี้อีกแล้ว เพราะฉะนั้น พุทธศาสนาไม่มีวันเสื่อม เพียงแต่คนเสื่อมจากพุทธศาสนา”**

เดี๋ยวไปหามาอ่านบ้างดีกว่า

คำตอบ รีบไปหามาอ่านเลย เดี๋ยวนี้มีในคอมพิวเตอร์ ไม่ต้องซื้อ เปิดอ่านได้เลย ครบทุกเล่ม เราอ่านบาลีไม่ออก ถ้าเรามีเวลาไปเรียนบาลีนี่ดีนะ เหมือนพระท่านไปเรียนบาลี ท่านไปเรียนเพื่ออ่าน เรียนเพื่อความรู้ ไม่ได้เรียนเพื่อประโยชน์ต่างๆ นี่เป็นสิ่งที่ดีที่สุด ถ้าคุณสามารถทำได้อีกก็ไปเรียนซะ แต่ถ้าไม่มีเวลา แต่อยากรู้จักว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนอะไร แล้วจะทำยังไงจึงจะเป็นพุทธศาสนิกชน แล้วทำยังไงจึงจะทำให้เรามีความสุขกายสุขใจบ้างในฐานะเป็นปุถุชน ไม่ได้ไปบวชเรียน เพราะไม่ได้มีโอกาส แต่มีความสุขได้ตามอัฏฐภาพ มีหลายคนเหมือนกัน ที่ไปอ่านพระไตรปิฎกที่เป็นคนธรรมดาคนละ อ่านไปอ่านมาแล้วทำตัวยิ่งกว่าพระอีก บางคนก็เคร่งเสียจนแบบพูดอะไรด้วยไม่ได้ ไปๆ มาๆ เรียนพุทธศาสนา กลายเป็นบ้าไป ผมว่าน่ากลัวจริงๆ อย่าไปเป็นอย่างนั้น เป็นคนธรรมดาดีดีกว่า สนุกสนาน มีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใสได้ เพราะหมดความถือตัว

สุดท้ายนี้ อาจารย์มีอะไรจะเพิ่มเติมอีก

คำตอบ จะบอกว่าที่ต้องศึกษาเรื่องขั้นนี้ สำคัญนะ **พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้เองแล้วว่า “อุปาทานในขั้นนี้ ๕ คือทุกข์”** ถ้าคุณไม่ศึกษาขั้นนี้ ๕ คุณก็ไม่รู้จักทุกข์ที่แท้จริง เมื่ออ่าน “ขันธวารวรรค” จะทำให้เข้าใจเรื่อง “อุปาทานขั้นนี้” คือตัวทุกข์อย่างแท้จริง การทำอุปาทานให้หมดไปจากขั้นนี้เสียได้ ก็คือ การพ้นไปจากทุกข์ นั่นคือเป้าหมาย ของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อย่างแท้จริง

เราอยู่ใกล้ศาสนาพุทธขนาดนี้แล้วถ้าไม่อ่านพระไตรปิฎก ก็น่าอายมาก

คำตอบ วันหนึ่งผมคุยกับภรรยาผม เขาบอกว่าที่ที่เขาเติบโตมา ไม่มีพุทธศาสนาเลยนะ เพราะภรรยาผมไม่ได้เป็นคนไทย เขาเป็นชาวต่างชาติ แล้วเขาจากบ้านจากเมืองเขามาเป็นหมิ่นกว่ากิโลแล้วมาพบพระสังฆธรรม เขาปวารณาตัวเขาเองกับท่านสมเด็จฯ วันหนึ่งสมเด็จฯ มาที่บ้าน เขาก็ขอเป็นอุบาสิก สมนเด็จฯ ก็รับให้เป็นอุบาสิก เขาก็กลายเป็นคนพุทธนะ แล้วก็ปฏิบัติได้อย่างดี คิดดูนะ ว่าคนเรามันไม่แน่หรอกนะ คนที่จะได้เจอพุทธศาสนา คุณไม่มีวันจะรู้เลยว่ามีพระสังฆธรรมวิเศษอยู่ในโลก ถ้าเราเป็นคนไทย อยู่ใกล้พระสังฆธรรมแต่ไม่สนใจเลย ไม่รู้จักเลย ยิ่งน่ากลัวกว่านั้นอีก

วางใจอย่างไรในการอ่านพระไตรปิฎก

คำตอบ วางตัว ทำใจเหมือนเด็กไม่รู้เรื่องอะไรเลย แล้วทำนว่ายังไงเราทำตาม เพราะมันเป็นภาษาไทย เขาอาจจะพูดแบบคนโบราณ แต่ภาษาไทยคือภาษาไทย ไพเราะและสละสลวย ภาษาไทยพูดได้หลายแง่หลายมุม และหลายรสต่างๆ กัน คุณ

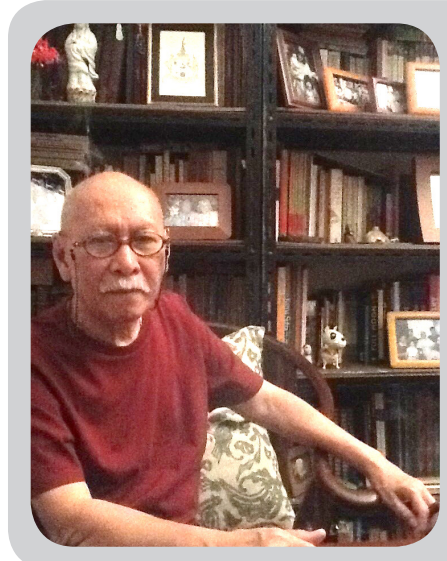
จะเห็นความสละสลวยของภาษาในพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกเป็นการเขียนหนังสือที่เรียกว่าสมัยใหม่ที่สุด ไม่มีการเขียนหนังสืออะไรจะสมัยใหม่ได้อย่างพระไตรปิฎก

ขอบพระคุณอาจารย์มาก คิดว่าผู้อ่านจะได้เข้าใจอะไรดีๆ เกี่ยวกับชีวิต หรือ เข้าใจขั้น ๕ ได้ลึกซึ้งขึ้น หากมีโอกาสจะมารบกวนสนทนาธรรมกับอาจารย์อีก

ท่านสามารถติดตามอ่านวารสารโพธิยาลัยทุกฉบับย้อนหลังได้ทาง เว็บไซต์วัดจากแดง www.watchakdaeng.com, เว็บไซต์ชมรมกัลยาณธรรม www.kanlayanatam.com, Line Official id : @kanlayanatam Facebook Page : Kanlayanatam

- ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้**
๑. ชมรมกัลยาณธรรม
  ๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
  ๓. คุณสุพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
  ๔. คุณพ่อวัชระ - คุณแม่ทองสุข โลหารักษ์พงศ์
  ๕. คุณณรงค์ฤทธิ์ อุปถัมภ์ และครอบครัว
  ๖. ครอบครัวคงสวัสดิ์ศักดิ์ - ตรรกวานิช
  ๗. พล.อ.ต.สมโภค - คุณสุจิตรา หงส์ไกร

ธนู มาลากุล ณ อยุธยา
เกิด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑
ท่านเป็นบุตรของ ม.ล.ป๋ม มาลากุล และ นางอารี มาลากุล ณ อยุธยา
บิดาของอาจารย์ธนู เป็นสถาปนิก และ จิตรกรผู้มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดท่านหนึ่งของสยามประเทศ
อาจารย์ธนูจบการศึกษาจากประเทศเยอรมนี โดยศึกษาและสอนวิชาออกแบบอุตสาหกรรมที่ประเทศนั้น จนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ จึงเดินทางกลับมาใช้ชีวิตในประเทศไทย โดยสอนหนังสือในมหาวิทยาลัย และทำงานด้านศิลปะ จวบจนถึงปัจจุบัน

มองเทศ-มองไทย

วิเทศทัย

พระติสสาเถระ

พระอรหันต์ผู้ทรงวิสัยทัศน์ ๑

ขณะเตรียมเอกสารเขียนเรื่องพระอุปัคตเถระนั้น ได้มีโอกาสพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้หลายท่าน ทั้งไทยและเทศ แต่ละท่านได้แสดงความเห็นแตกต่างกันไป พร้อมแนะนำประเด็นอันน่าสนใจหลายอย่าง ทำให้เกิดความรู้มากขึ้น โดยเฉพาะมุมมองของชาวต่างประเทศ ยิ่งตามไปศึกษาค้นคว้าหนังสือตำราหลายเล่ม ยิ่งเห็นเรื่องราวอันน่าพิศวงอีกมากมาย สามารถเพิ่มพลังสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น แต่เห็นว่าหากต่อยอดขยายความเรื่องราวของพระอุปัคตเถระ ก็คงจะกลายเป็นหนังสือกำลังภายในเป็นแน่

ผู้รู้ท่านหนึ่งได้แสดงความเห็นว่า ประวัติพระอุปัคตเถระคล้ายกับเรื่องราวของพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ และหากได้เจาะลึกลงรายละเอียด

ยิ่งเห็นชัดว่า พระเถระสองรูปเหมือนแฝดคนละฝา รูปหนึ่งโดดเด่นสายมหายาน อีกรูปหนึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่สายเถรวาท

ความคล้ายคลึงดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้เขียนต้องสืบค้นหาหนังสืออีกหลายเล่ม

ความจริงคือเรื่องราวของพระเถระทั้งสองรูปนั้น ผู้เขียนเคยผ่านหูผ่านตามาแล้ว จำได้บ้างลืมบ้าง แต่ไม่เคยตั้งข้อสงสัยแต่อย่างใด เพราะติดนิสัยแบบไทยแท้ คือเชื่อไว้ก่อน จึงไม่ได้อ่านแบบวิเคราะห์ลึกลงในรายละเอียดแต่อย่างใด

จำได้เพียงว่าเป็นใคร ? ทำอะไร ? ที่ไหน ? อย่างไร ? เท่านั้นเอง

แต่ครั้งพอมิใครมาสะกิด ต่อมอยากรู้อยาก

เห็นก็เริ่มทำงาน จึงต้องกลับไปอ่านเอารายละเอียดอีกครั้ง เริ่มต้นจากบทความงานวิจัย และคัมภีร์สำคัญหลายเล่มตามลำดับ

ขณะอ่านหลายรอบวนซ้ำแล้วซ้ำอีก ก็พยายามตั้งข้อสังเกต ยิ่งอ่านยิ่งเห็นความลุ่มลึกคล้ายคลึงกัน ระหว่างพระเถระสองรูป อย่างแยกกันไม่ออก โดยเฉพาะช่วงชีวิตนั้น พระเถระทั้งสองรูปเกิดขึ้นในสมัยเดียวกัน กล่าวคือสมัยการครองราชย์ของพระเจ้าอโศกมหาราช พอมาถึงตรงนี้ เกิดความสับสนว่า ใครเลียนแบบใคร ?

หากจะวิเคราะห์ห้ก็กลัวว่า จะมีโจทย์เพิ่มขึ้น จึงปลงใจเสีย เพราะธรรมดาของผู้นั่งเฝ้าตำรามักไม่ชอบใครมาวิจารณ์เกินความจริง แม้จะอ้างเหตุผลหลากหลายมาประกอบ ก็มีมุมมองว่าเกินเกินครูอาจารย์แห่งตน บางคนพาลตำหนิว่า เขียนเพราะลำเอียง เป็นการมองแทรกด้วยอคติส่วนตัว

จึงสรุปเอาเองว่า เราทำหน้าที่เขียนก็พอ ส่วนการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของคนอ่าน

ครั้นคิดได้แบบนี้ ก็เกิดความสบายใจ ทำตัวเหมือนร้านอาหารตามสั่ง หน้าที่ทำกับข้าวคือแม่ครัว ส่วนหน้าที่รับประทานคือลูกค้า รสเค็มจืดจาง หรือ เผ็ด เปรี้ยว คนรับประทานสามารถสั่งเพิ่มเติมได้ เพราะอาหารจะถูกปากหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนรับประทานเป็นหลัก แม่ครัวมีหน้าที่เสิร์ฟใส่จานตามลูกค้าสั่งเท่านั้น

บอกไว้ก่อนว่า เรื่องของพระติสสเถระรูปนี้เกิดขึ้นประมาณพุทธศักราช ๓๐๐ กว่าๆ จะผ่านมาถึงพวกเรา ยุคหลังกึ่งพุทธกาล ก็น่าจะมีอะไรเสริมแทรกเข้าไปบ้างเป็นธรรมดา ส่วนจะเสริมตรงไหน เป็นเรื่องของนักวิชาการเขา ผู้เขียนเพียงแต่เล่าไปตามเนื้อเรื่องให้เกิดปัญญาเท่านั้น หากจะวิเคราะห์เจาะลึกตามแบบนักวิชาการ เห็นทีจะปวดเศียรเวียนเกล้า เพราะต้องอาศัยหลักฐาน

หลายซับบหลายซ้อนมายืนยันอ้างอิง ถึงตรงนั้นคนอ่านโดยเฉพาะผู้สูงวัยก็คงจะบอกลากันเป็นแน่เอาเป็นว่า เน้นอ่านประเทืองปัญญาเท่านั้นพอ

ก่อนอื่นเห็นสมควรแนะนำหนังสืออ่านประกอบเสียก่อน กรณีผู้ต้องการข้อมูลดั้งเดิมแท้ เพราะผู้อ่านบางคนพอได้อ่านเรื่องที่ไม่เคยผ่านหูผ่านตา หรือบางทีเห็นว่าเกินเลยความจริง ก็พาลจะตำหนิผู้เขียน กลายเป็นการสร้างอคติ ปิดกั้นตนเองแต่ต้นมือ เพื่อป้องกันข้อสงสัย จึงเห็นสมควรแนะนำคัมภีร์ดั้งเดิมบางเล่ม ทั้งนี้เพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษาสำหรับผู้สนใจใฝ่รู้

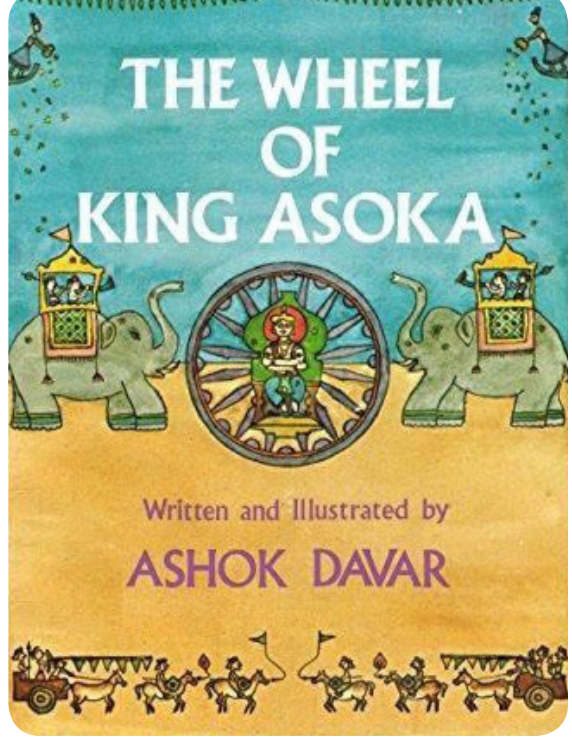
เล่มแรกชื่อว่า **สมันตปาสาทิกา** นักศึกษาภาษาบาลีต่างทราบว่าเป็นคัมภีร์แต่งอธิบายพระวินัยปิฎก ผู้แต่งมีนามว่าพระพุทธโฆษาจารย์ พระเถระรูปนี้นั้น ไม่ต้องพรรณนาสรรพคุณให้มากความ เพราะเป็นที่รู้จักแพร่หลายของนักวิชาการทั่วโลก ในฐานะเป็นพระอรทธกถาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ หรือเป็นกระบี่มือหนึ่งด้านคัมภีร์อรทธกถา เชื่อว่าคัมภีร์เล่มนี้แต่งขึ้นเมื่อประมาณพุทธศักราช ๑๐๐๐ ขณะผู้แต่งพักอยู่ที่เกาะลังกา

พระพุทธโฆษาจารย์บอกว่าท่านแต่งคัมภีร์เล่มนี้ เพราะอาศัยคัมภีร์เก่าหลายเล่มเป็นคู่มือ และพยายามแต่งเลียนแบบเนื้อหาเดิมให้มากที่สุด โดยพยายามตัดเฉพาะส่วนที่เห็นว่าเกินความจำเป็นออกไป การแต่งครั้งนี้ก็เลือกแต่งเป็นภาษาบาลี เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ประเทศอื่น ซึ่งไม่รู้ไม่เข้าใจภาษาสิงหล และที่สำคัญ ในการแต่งคัมภีร์เล่มนี้ มีพระนักปราชญ์ศรีลังกาเป็นที่ปรึกษา โดยให้คำแนะนำ เพื่อให้เนื้อหาเป็นไปอย่างถูกต้องชัดเจน

เนื้อหาส่วนใหญ่ว่าด้วยการอธิบายพระวินัยปิฎก ส่วนประวัติของพระโมคคัลลิตุตรติสสเถระมีกล่าวถึงไว้ตอนต้นคัมภีร์ และเนื้อหาค่อนข้างสมบูรณ์ โดยเรียงเรื่องราวอย่างเป็นขั้นตอน อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่ต้องมานั่งตีความให้ปวดหัว ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับประวัติของพระเถระรูปนี้ค่อนข้างเป็นไปได้ในเชิงบวก เพราะนักวิชาการน้อยใหญ่เห็นตรงกันว่า เป็นเรื่องราวที่รักษาสืบทอดมา แต่พระสมณทูตชุดแรกที่เดินทางมาเกาะลังกา โดยมีการรักษาสืบต่อเรื่อยมาด้วยวิธีมุขปาฐะ หรือ oral tradition จึงเชื่อแน่ว่า ผู้เป็นศิษย์รุ่นต่อมามากไม่กล้าเปลี่ยนแปลงประวัติของอาจารย์ตน แต่จะสอดแทรกอะไรลงไปบ้าง ค่อยมาว่ากันอีกที

ประเด็นน่าสนใจคือ ลักษณะโครงสร้างของเรื่องเหมือนผู้เขียนเจตนาให้พระเถระโดดเด่นกว่ารูปอื่น ในฐานะเป็นปฐมบรมบูรพาจารย์แห่งเถรวาทนิกาย เพราะตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีเรื่องราวของใครมาแทรกตรงกลางให้เสียอรรถรส นอกจากนั้น นับแต่เกิดจนถึงนิพพาน ชีวิตของพระเถระก็ไม่ปรากฏเห็นอุปสรรคอันใดมาขัดขวาง ตรงนี้หากจะมองว่าน่าเชื่อถือ ก็คงเกินความเป็นจริง เพราะธรรมดาชีวิตของคนเราน่าจะมีอุปสรรคมาขัดขวางให้เสียศูนย์บ้าง เพื่อให้เกิดปัญญาพิจารณา

สังขรณ์ของชีวิต พระพุทธเจ้าของเราเป็นตัวอย่าง เพราะกว่าพระองค์จะตรัสรู้ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ผ่านด่านเป็นร้อยเป็นพัน

อยากจะบอกว่าการเขียนประวัติในลักษณะนี้น่าจะเป็นเอกลักษณ์ของการแต่งตำราสมัยนั้น เพราะทุกเรื่องล้วนมุ่งสู่ความสุขตอนปลายหรือ happy ending

ความจริงพระเถระรูปนี้ ตำราบอกว่าจุติมาจากพรหมโลก จึงไม่แปลกอันใด ที่จะมีแต่เรื่องราวบริสุทธิ ไม่มีอะไรต่างพร้อย และถือว่าท่านเป็นคนระดับ VIP เพราะพระอรหันต์หลายร้อยเดินทางไปสวรรค์ชั้นพรหมโลก เพื่ออาราธนาท่านให้จุติมายังโลกมนุษย์ เพื่อดับทุกข์เข็ญ สังคายนาพระธรรมวินัย และปราบภิกษุอลัชชี ผู้ปลอมบวช พวกนี้ประพุดตินอกธรรมนอกวินัย

ไม่เชื่อก็ต้องเชื่อ ระดับพระอรหันต์ไปเชิญ ย่อมไม่ธรรมดา !!!

ส่วนความเกี่ยวข้องกับพระเจ้าอโศกมหาราชก็โดดเด่น จนดูเหมือนความสามารถเหนือกษัตริย์อินเดีย ผู้เขียนอยากจะมองว่าการแต่งเรื่องลักษณะนี้ เหมือนต้องการให้ศาสนจักรเหนือ

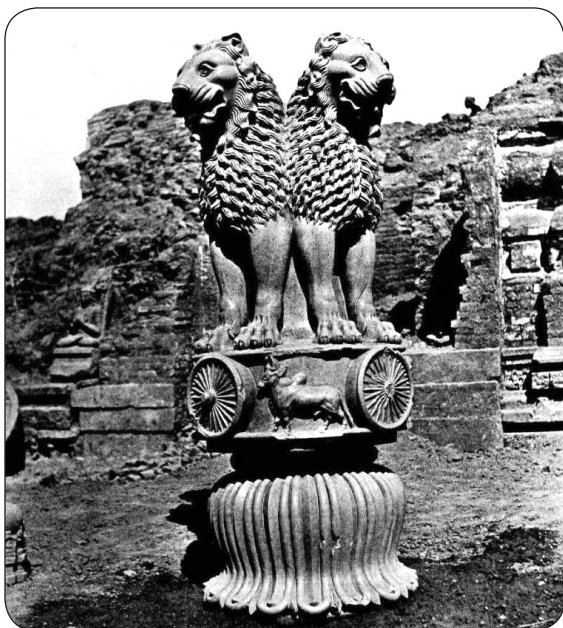
อาณาจักร ลักษณะแบบนี้คงไม่ใช่ต้นฉบับของอินเดีย น่าจะเป็นการเมืองของศรีลังกาสสมัยนั้น ไม่เชื่อลองไปอ่านประวัติศาสตร์พุทธศาสนา ศรีลังกา สมัยอนุราชปุระดู จะเห็นว่ามีผิดจากคำพูดของผู้เขียน พระศรีลังกาสสมัยนั้นไม่ธรรมดา ถึงขนาดคว่ำบาตรกษัตริย์เชียว !!!

อีกเล่มหนึ่ง พลาดไม่ได้คือ **คัมภีร์มหาวงศ์**

เล่มนี้แต่งหลังจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา ประมาณหนึ่งศตวรรษ เป็นผลงานของพระเถระชาวศรีลังกา นามว่า มหานามะ ประวัติของพระติสสเถระนั้น วางไว้หลังเรื่องนิโครธสามเณร โดยพรรณนาว่า พระเจ้าอโศกมหาราชศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เพราะนิโครธสามเณรเป็นปฐม ถัดมาจึงกล่าวถึงเรื่องราวของพระติสสเถระทิ้งท้าย

ผู้อ่านเห็นอะไรเหมือนผู้เขียนหรือไม่ ?

จะบอกว่าผู้แต่งคัมภีร์มหาวงศ์ ต้องการข่มคัมภีร์สมันตปาสาทิกาก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะธรรมเนียมของพระสงฆ์สายเถรวาทนั้น มักไม่กล้า

วิจารณ์หรือทำอะไรเกินเลยครูอาจารย์ เนื่องจากผู้แต่งคัดลอกเนื้อหามาจากพระพุทโธชาจารย์ จะบอกว่าถอดข้อความมาแบบศัพท์ต่อศัพท์ก็ไม่ได้ แต่เหตุใด กลับชูสามเณรนิโครธขึ้นก่อนพระโมคคัลลบุตรติสสเถระ และพรรณนาเนื้อหาให้เห็นว่าพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาเพราะสามเณรรูปนี้เอง

น่าแปลกไม่น้อย !!!

ผู้เขียนคิดเอาเองว่า น่าจะเป็นการเขียนขึ้นชมพระเจ้าอโศกมหาราช ประวัติศาสตร์บอกเราว่า กษัตริย์พระองค์นี้ทรงประพตติโหดร้ายมาก่อนครองราชย์ เรียกว่าสังหารพระประยูรญาติแบบล้างโคตร เฉพาะคนหลบหนีเท่านั้นจึงรอดชีวิตว่ากันว่า เหลือเพียงคนเดียว ที่ทรงประทานชีวิตคือพระอนุชา นามว่า ติสสะ แต่ภายหลังก็ออกบวชเสีย ไม่ทราบว่าเป็นเพราะสาเหตุใด สันนิษฐานว่า อาจเกรงพระราชอาญาของพระเชษฐา เพราะไม่ทราบว่ามีใดอารมณ์เดิมจะหวนกลับมาอีกครั้ง การออกบวชจึงถือว่าเป็นช่องทางที่ดีที่สุด

ส่วนสามเณรนิโครธนั้น เป็นพระโอรสของพระอนุชาพระองค์หนึ่งของพระเจ้าอโศก ว่ากันว่าสามารถหลบหนีราชภัยความโหดร้ายของพระเจ้าอโศกได้ เพราะอาศัยพวกคนจันฑาลช่วยปิดข่าว พอโตขึ้นหน่อย ก็ออกบวชเป็นสามเณร และบรรลุพระอรหันต์ วันที่พบกับพระเจ้าอโศกนั้น สามเณรนิโครธกำลังเดินทางกลับไปยังอาราม จังหะนั้น พระเจ้าอโศกประทับอยู่บนพระราชวัง ทอดพระเนตรเห็นพอดี ทรงเห็นกริยาท่าทางสำรวมเกินเด็ก จึงรับสั่งให้มหาดเล็กไปนิมนต์ ครั้นได้สนทนา พร้อมฟังการแสดงอัปมาทรรคอย่างฉลาดจากนิโครธสามเณรแล้ว ก็ทรงเลื่อมใสพร้อมปวารณาทุกสิ่งอย่าง

ตรงนี้เองที่บอกว่า ผู้แต่งคัมภีร์มหาวงศ์ ต้องการชื่นชมพระเจ้าอโศกมหาราช จะเห็นได้ว่าแม้พระเจ้าอโศกจะสังหารพระประยูรญาติจนเกือบหมดสิ้น แต่ครั้งเห็นว่าใครหันหน้าเข้าฟังพระพุทธศาสนา ก็พร้อมให้อภัย ไม่ทำร้าย แล้วหันมารักษาคุ้มครองแทน

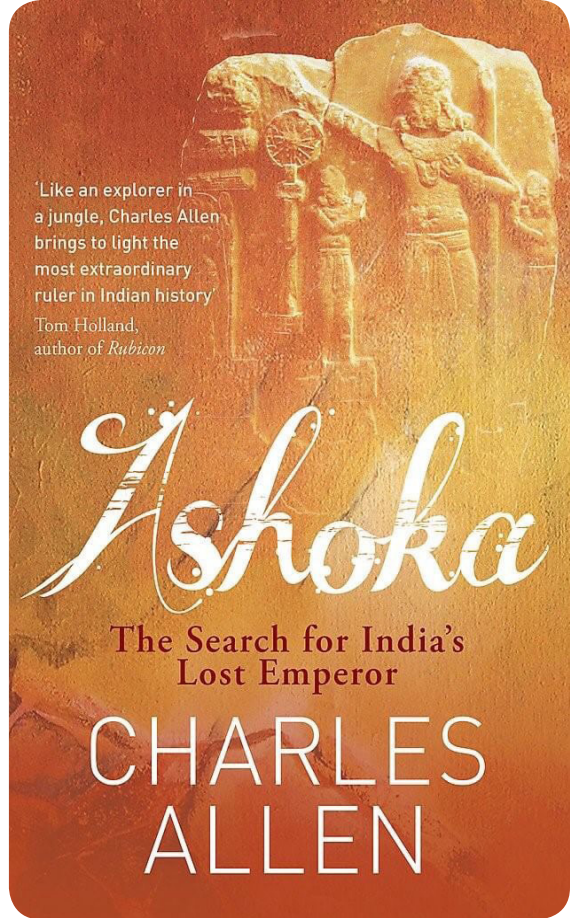
ประเด็นนี้ คัมภีร์ต้องการชี้บอกว่า พระองค์ทรงให้ความสำคัญพระพุทธศาสนา

ส่วนสามเนรนิโครธเลือกแสดงอัปมาทวรรค ก็ถือว่าถูกกาลเทศะอันเหมาะสม เพราะสมัยนั้นพระเจ้าอโศกกำลังบำอานาจเหมือนปีศาจกระหายเลือด เพราะต้องการขยายดินแดนให้จรดทวีปทั้งสี่ เพื่อดำเนินตามความเชื่อเรื่องจักรพรรดิราช แต่ครั้งฟังอัปมาทวรรคของสามเนรนิโครธแล้วความคิดก็เปลี่ยนจากชาตानเป็นกษัตริย์ทรงธรรมหันมาสนใจใฝ่ศาสนานับแต่นั้นมา

วิเคราะห์เท่านี้ก่อน ประเดี่ยวยาวไปไกลหาทางจบยาก

อีกประเด็นหนึ่งเห็นควรนำมาวิเคราะห์คือเรื่องตระกูลหรือ Clan สมัยนั้นค่านิยมเรื่องชาติตระกูลหรือวรรณะยังเข้มแข็ง หาได้ผ่อนลงเหมือนคนสมัยปัจจุบันคิดกันไม่ คนจากตระกูลสูง ยังเป็นแม่เหล็กดึงดูดคนชั้นล่าง ให้เข้าไปอยู่ในบริวารเจกสมัยพุทธกาล แม้จะมีสถาบันกษัตริย์เข้ามาเบียดแทรกอำนาจก็จริง แต่ก็ทำได้ควบคุมเบ็ดเสร็จเด็ดขาดไม่

ตระกูลโมคคัลลบุตรนั้น ถือว่าเป็นตระกูลใหญ่ ทรงอิทธิพลไม่น้อย หากเราอ่านประวัติ จะเห็นว่า กว่าโมคคัลลบุตรตีสกumarจะออกบวชได้ ก็ต้องใช้เวลาเป็นสิบปี และผ่านการวางแผนมาเป็นอย่างดี โดยพระเถรอาจารย์ระดับพระอรหันต์

หลายรูป เพราะเชื่อมั่นว่า ตระกูลนี้สามารถค้าขายให้พระเถระประกอบศาสนกิจได้สำเร็จตามเจตนาประสงค์

ไม่เชื่อลองกลับไปอ่านทวนอีกสองสามรอบ คัมภีร์สองเล่มดังกล่าวถือว่า เป็นหลักฐานดั้งเดิม ส่วนเล่มอื่นที่แต่งขึ้นภายหลัง ล้วนคัดลอกเนื้อความไปจากคัมภีร์ทั้งสองเล่มนี้ จะอ่านเอาความพอได้ แต่หากเป็นข้อมูลของจริงก็ควรอ้างคัมภีร์สมันตปาสาทิกาและคัมภีร์มหาวงศ์ น้ำหนักและความน่าเชื่อถือย่อมเป็นที่ยอมรับมากกว่า

ขำอยู่ยอ อ่านเลย !!! เข้าใจอย่างไร ค่อยมาว่ากันอีกที

สิ่งที่ขาดหายไปคือ ประวัติของพระเถระไม่ปรากฏเห็นอภินิหารเลย เช่นนี้แล้ว นักคำนวณเชิงตัวเลข คงไม่สนใจกันเท่าไรหรอก

(อ่านต่อฉบับหน้า)

การศึกษาพระไตรปิฎก ๓ อย่าง

๑. อันพระธรรม – วินัย ไตรปิฎก   มรดก ตกทอดมา สู่ทายาท
พระศาสดา มอบไว้ให้ ไม่ประมาท   เพื่อรื้อชาติ ถอนภาพ จบอาลัย
๒. ไตรสิกขา มีไว้ ให้ฝึกฝน   อบรมตน จนพิชิต จิตผ่องใส
ควรจำเรียน เพียรปฏิบัติ ฝึกหัดไป   อย่ารำไร เฉื่อยชา จะพาวน
๓. การศึกษา สามอย่าง ท่านวางไว้   จงใส่ใจ นำพา อย่าสับสน
จับงูพิษ ข้างหาง วางวายชนม์   เพื่อลาภผล สักการะ ชำระกัน
๔. นี้เรียกว่า **อลคัถ – ทูปมา**   พระสัตถา ทรงดำหนิ แลเด็ดฉันท์
นอนหลับเสีย ดีกว่า อย่าชวนกัน   ไม่สร้างสรรค์ จรรโลง ให้โล่งใจ
๕. **นิสสระ - ฌัตตะ** ปริยัติ   เพื่อฝึกหัด ตัดจิต กล่อมนิสัย
ละโลภ โทโส โมโหไกล   ศึกษาไว้ ใช้ออก จากวิภูฏา
๖. การเล่าเรียน ของพระ อรหันต์   ผู้บากบั่น จบงาน การศึกษา
เรียก**ภันธา - คาริกะ** อุปมา   เพื่อรักษา แบบวงศ์ ผู้ตรงดี
๗. พระวินัย พระสูตร อภิธรรม   เป็นความงาม สามอย่าง สว่างศรี
อธิศีล อธิจิต ปัญญาวิ   อย่างอรี รีบเร่ง เฟื่องมานกัน
๘. สมณะ **อาร์มมณฺ - ปนิชมาน**   เพื่อล้างผลาญ นิวรรณ ผู้กางกั้น
วิปัสสนา **ลักขณ - ปนิชมาน**   เพื่อระราน วิปลาส ให้ปราศไป
๙. ผู้ไร้มาน ย่อมไม่มี ซึ่งปัญญา   ขาดปัญญา จะมีมาน หาได้ไม่
มานปัญญา ย่อมมี แก่ผู้ใด   ผู้นั้นไซ้ อยู่ใกล้ พระนิพพาน ฯ

- ❖ วิถีชนาธรรม : พระไตรปิฎก
มรดกจากพระพุทธรเจ้า
- ❖ ธรรมปริทัศน์ : รู้จักบ้านของตัวเอง
เกี่ยวกับพระไตรปิฎก (๑)
- ❖ ชวนอ่านพระสูตร :
ไม่ต้องกังวล
- ❖ ปิณฺณูปริทัศน์ : ศึกษากฎปฏิบัติ
ภควตาปาตีโมกข์

- ❖ ชวนรู้ :
พระธัมมเจดีย์
- ❖ โยมกาม พระตอบ :
ตามพระป่ามาเรียนธรรม
- ❖ ในประสบการณ์ :
พระไตรปิฎกกับอุบาสกคนหนึ่ง
- ❖ มอญเทศ - มอญไทย :
พระติสสะเถระ (๑)